

Masterplan Orvelte

2018 - 2025

Beleef en behoud authentiek Orvelte

Prelude

Historisch Herdersdorp op het zand met zijn zuiver Schoonebeker ras, dat er vroeger ook al was..

Ik ben de sprookspreker.
Horen jullie dat, dat zijn de bomen.
De bomen bomen.
Weten jullie, dat zij ondergronds bij elkander komen.
Dat zij delen wat zij weten.
Door de sappen stromen vanzelfsprekend
de verhalen, de verhalen van weleer.
En de oeroude gebinten in de boerderijen
De stamhouders van 't verleden,
dragen de verhalen in hun jaar ringen, eeuw na eeuw
opgeslagen in hun hout, weten zij zeer waarschijnlijk onwaarschijnlijk veel meer.
Ik heb geluisterd naar de bomen en gebinten, hen gevraagd om mij
te verhalen over Orveltes ontstaan. En dat hebben zij gedaan.
Zij fluisterden in mijn oren en spraken tot mijn hart, dit mocht ik van hen horen..

Het verhaal gaat, tussen de bomen en de gebinten, dat in de negende eeuw, wat boeren:

Over velden zijn getrokken
Uit Wezup kwamen zij
Op't zand neergestreken
Bouwden zij zich een boerderij

Vijf erven opgetrokken
Die vormden 't kloppend hart
Dat kan geen toeval wezen
'T is het lot dat het leven tart

Eenvoudig gebleven
Door zelfredzaam te leven
Men deelde wat men had
Seizoenen brachten wat men at.

Boeren akkers, tuinderijen
Op de woeste grond
Rund en paard en schaap en varken
Waardoor een stapel vee ontstond

Moi , moi , mooi , scheper schapendrift en kooi
Moi , moi , mooi , scheper schapendrift en kooi

Elke boer bouwt zich een kooi
Van wat potgedekseld hout
Voor een Ram en een stuk of wat ooi
Want de mest is 't boeren goud

En de boer was ook de herder
Boter, groente, graan en vlees
Bemest zijn erf met potstal grond
Altijd puur natuur geweest

Eeuwen bleven beesten grazen
Op de onontgonnen grond
Zo ontstond het madeland
Dat men maaide met de hand.

En in de tiende eeuw
ontspoot Orvelte Veen
Daar trokken net als hier,
Vijf boeren gezinnen heen.

Moi, moi, mooi, scheper schapendrift en kooi
Moi, moi, mooi, scheper schapendrift en kooi

En hoe het verder gaat....

Dat zullen wij weldra vernemen
Want het verhaal is in de maak
Dat vraagt luisteren naar de bomen
En geduld, is een schone zaak

De sprookspreker

Deelnemers Projectgroep Masterplan Orvelte

Vabo: Henk Lindhout, Jantje Brouwer, Rolinda Neuwitter, Wicher Kerkmeijer

OPO: Marc Hoogland, Henk Buis, Riegiena Eefsting

Stichting Orvelte Poort: Hilly Wassen, Joop van Oosten

Stichting Het Drentse Landschap: Frank van der Velden

Gemeente Midden-Drenthe: Jan Schrotenboer, Wiebe Oosterhof, Gerard Epping, Mylotte Huisjes, Hilda Teijema

Opdrachtgevers:

Vabo: Henk Lindhout

OPO: Marc Hoogland

Stichting Orvelte Poort: Joop van Oosten

Stichting Het Drentse Landschap: Sonja van der Meer

Gemeente Midden-Drenthe: Burgemeester Mieke Damsma

Inleiding

Voor u ligt het resultaat van een bijzondere samenwerking op weg naar een betere en duurzamere toekomst voor iedereen die betrokken is bij Orvelte. We nemen u een stukje mee terug in de tijd om het eindresultaat ‘het Masterplan Orvelte’ in het juiste perspectief te plaatsen. We hopen dat u net zo enthousiast wordt als wij over de gezamenlijke visie op het authentieke monumentendorp Orvelte en de toekomstplannen in de 21e eeuw.

Het ontstaan van het Masterplan heeft zijn eigen verhaal.

In het “Orvelte overleg” van 24 oktober 2016 wordt in aanwezigheid van alle partijen in Orvelte, de Stichting Het Drentse Landschap en het volledige college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Midden-Drenthe, de aftrap gegeven voor de ontwikkeling van het Masterplan Orvelte 2025. Het was toen ruim een jaar geleden dat een VABO-bestuurder tijdens een rondgang van het college in Orvelte de uitspraak deed “Wat zou het mooi zijn als alle partijen in Orvelte met elkaar om de tafel zouden kunnen zitten”. Na een aarzelend begin van dit “Orvelte overleg” in september 2015 groeide het onderlinge vertrouwen met als resultaat de eerste dorpsbijeenkomst in januari 2017. Motto van deze avond is “Door dromen te delen komen we samen verder”. Rond vier thema’s worden deze avond wensen van alle betrokkenen in en om Orvelte geïnventariseerd. Bijlage 2 geeft een overzicht van alle ingebrachte punten op deze avond.

Rondom de vier thema’s verzamelen zich 25 dorpingen, medewerkers van de Stichting Het Drentse Landschap en de gemeente Midden-Drenthe om de ideeën van de eerste dorpsbijeenkomst verder uit te werken. Vanaf het eerste moment staat de haalbaarheid van de plannen voorop. Immers, de toenmalige wethouder dorpen ¹⁾ had eerder gezegd “luchtfietserij betalen we niet”. Gaandeweg de uitwerking wordt in samenspraak met alle betrokkenen besloten een drietal onderwerpen door externe deskundigen verder uit te laten diepen :

- Cultuurhistorische waardestelling erfgoed Orvelte
- Bezoekersonderzoek Orvelte
- Verkeersadvies Parkeren en Circuleren in Orvelte

De resultaten van de onderzoeken worden gepresenteerd op een inloopavond en in de uitwerking van alle plannen meegenomen.

In april 2017 is een intentieverklaring getekend, waarin een belangrijke stap wordt gezet om de samenwerking in Orvelte te formaliseren onder de naam Orvelter Motor Overleg (OMO). Eén van de doelen van het OMO is om Orvelte nog beter op de kaart te zetten. Om dat te bereiken richt de samenwerking zich niet alleen op de toeristische kant van Orvelte, de sfeer en het ondernemersklimaat, maar ook op de leefbaarheid voor de inwoners.

¹⁾ wethouder Emko Dolfing

Er volgen in totaal vijf dorpsbijeenkomsten, een inloopavond en vele werkgroep- en projectgroep-bijeenkomsten, hetgeen resulteert in een unaniem gedragen Masterplan Orvelte 2025.

Het Masterplan bestaat uit vijf met elkaar verweven bouwstenen :

- Eén visie, één beeld
- Kinderen zijn de toekomst
- Voor het dorp, door het dorp
- Openbare ruimte
- Verkeer

Het Masterplan 2025 is het resultaat van een gezamenlijke inspanning en echt iets om trots op te zijn.

Bijlage 1 en 3 geven het tijdsplan en het relaas van dit proces aan. Volgens externe deskundigen zijn de Midden-Drentse dorpen opvallend ver in hun participatiebezigheden, “te vergelijken met de top van de eredivisie”²⁾.

Het authentieke verhaal van Orvelte

“Erfgoed is geen verdienmodel”³⁾; het vraagt om een onderscheidend, authentiek verhaal dat zich verbindt met de erfgoedwaarden en de belevingsaspecten in Orvelte. Het verhaal van Orvelte is dan ook voor bewoners, ondernemers én bezoekers. Het wil de (woon)omgeving mooier maken en de onderlinge band en de verbinding met het dorp versterken.

Het verhaal, dat in de komende jaren ook het uitgangspunt moet zijn voor nieuwe initiatieven zoals het opzetten van een (virtuele) historische route en bijzondere culturele evenementen, richt zich op mensen die van authenticiteit houden, echt, duurzaam en persoonlijk. Mensen die ook liefhebbers van natuur en cultuur zijn en die kwaliteit zoeken. Het verhaal gaat daarnaast over eigentijds hergebruik van materieel- en immaterieel erfgoed en is op deze manier ook een bijdrage aan een duurzame en groene samenleving. Een proeve van het verhaal treft u aan in het voorliggende plan.

In 1972 schrijft een journalist⁴⁾ “We hebben tenminste Orvelte nog om ons het oude Drenthe te herinneren”. Deze uitspraak heeft vijftig jaar later nog niets aan zeggingskracht verloren, zeker als Orvelte zich richt op het oer van de landbouw met zijn potstallen, mest en graan op de essen en ons dagelijks brood. Oer staat daarbij voor authentiek, origineel, oorspronkelijk, stoer, no nonsens, puur, de basis, echt. Het sluit aan bij de trend dat mensen willen ervaren en voelen. Daarbij wordt het belang van Orvelte in Midden-Drenthe overstegen en draagt het bij aan de marketing voor geheel Drenthe.

Uitvoeringsprogramma

In het uitvoeringsprogramma worden de acties benoemd die invulling geven aan het Masterplan. Een groot deel van deze acties wordt geïnitieerd vanuit het dorp (inwoners en ondernemers). Deels komen acties voort uit regulier onderhoud, aanpassingen aan de tijd en wensen van de bezoekende toeristen. Deels komen ze ook voort uit het creëren van een eensluidend authentiek verhaal over Orvelte, in zowel de communicatie als het aanbod en de fysieke omgeving.

Deze acties worden zoveel mogelijk in gezamenlijkheid opgepakt met de partners (bijvoorbeeld gemeente Midden-Drenthe, stichting Het Drentse Landschap en Staatsbosbeheer). Dit doet ook recht aan de breed gedragen visie en het belang voor de genoemde partijen en waar van toepassing ook voor de provincie Drenthe. De totale investering belooft ruim achthonderdduizend euro te spreiden over de jaren tot 2025. Een financiële inspanning van alle betrokkenen, die recht doet aan het belang van Orvelte als dorp en toeristische trekpleister in Noord-Nederland.

²⁾ participatiedeskundige Joop Hofman: ‘Jullie staan in het linkerrijtje’ tijdens werkconferentie DOM

³⁾ Sonja van der Meer directeur/bestuurder van de Stichting Het Drentse Landschap in het kwartaalblad 100

⁴⁾ Johan Drenthen in de Nieuwe Drentse Volksalmanak 1972

Dorpscoöperatie Orvelte

In 1998 wordt het duidelijk dat er al sinds 1968 een weeffout in de organisatie van Orvelte zit. Nu vele jaren later wordt dit meer en meer herkend en erkend. Een proces van eerst conflicten en tegenwoordig vooral met elkaar puzzelen om het juiste evenwicht te vinden. Het Masterplan Orvelte 2025 is in die zin ook een herpositionering van betrokkenen en belanghebbenden. Voor de toekomst van Orvelte is het daarom van wezenlijk belang dat de positieve ontwikkelingen van de laatste jaren, waarin er vertrouwen is gegroeid tussen alle partijen in en om Orvelte, een definitieve vorm krijgen. Een organisatievorm die de samenwerking bestendigt en de uitvoering van het Masterplan Orvelte 2025 garandeert. In de uitwerking van de bouwsteen “Voor het dorp, door het dorp” wordt daarom gekozen voor het oprichten van een dorpscoöperatie U.A. waarin alle partijen in het dorp, de bewoners, commerciële ondernemers en de cultureel ondernemers samenwerken in het beheer van algemene voorzieningen, het verwerven van financiële middelen en de uitvoering van het Masterplan Orvelte 2025.

Voortgaande ontwikkeling

Met dit plan wil Orvelte ook streven naar een voortgaande ontwikkeling. Nieuwe omstandigheden in en buiten het dorp zullen permanent vragen om een reactie. Dat wil zeggen dat er een cyclisch proces ontstaat waarbij nieuwe initiatieven worden onderzocht, uitgewerkt, gerealiseerd en in beheer worden genomen. Stilstand is tenslotte achteruitgang.

Slot

Wij, als samenstellers van het Masterplan Orvelte 2025, wensen bewoners en ondernemers toe dat hun woon- en werkomgeving zich positief blijft ontwikkelen. We hopen daarnaast dat de bezoekers geïnteresseerd blijven in de authenticiteit van Orvelte en alles wat het dorp te bieden heeft en daarom graag terugkomen in Orvelte. Tot slot hopen we buitenstaanders te inspireren om ook deze weg in te slaan.

Henk Lindhout, voorzitter VABO (Vereniging Algemeen Belang Orvelte)

Marc Hoogland, voorzitter OPO (Ondernemersvereniging Promotie Orvelte)

Joop van Oosten, voorzitter a.i. Stichting Orvelte Poort

Sonja van der Meer, directeur/bestuurder Stichting Het Drentse Landschap

Mieke Damsma, Burgemeester gemeente Midden-Drenthe

Inhoudsopgave

Erfgoedwaarden beleven	13
Eén visie, één beeld	14
Kinderen zijn de toekomst	16
Voor het dorp, door het dorp	18
Openbare ruimte	20
Verkeer	22
Bijlage 1: Tijdspad Masterplan	
Bijlage 2: Inbreng bewoners 1e dorpsavond op 17 januari 2017	
Bijlage 3: Relas over het ontstaan van het Masterplan Orvelte 2025	
Bijlage 4: Onderzoek: “Parkeren en circuleren in Orvelte”	
Bijlage 5: Onderzoek: “Bezoekersonderzoek Orvelte”	
Bijlage 6: Onderzoek: “Orvelte: cultuurhistorische waardestelling”	

Erfgoedwaarden beleven

Missie

Orvelte is het meest authentieke Drentse esdorp, waar erfgoed wordt behouden, waar bewoners fijn kunnen wonen, waar ondernemers goed kunnen ondernemen en waar toeristen, jong en oud, kunnen leren en genieten

Visie

In Orvelte worden erfgoedwaarden behouden en waar mogelijk versterkt, maar tegelijkertijd staat Orvelte niet stil en beweegt het met de tijd mee. Hierdoor blijft Orvelte uniek en onderscheidend, en aantrekkelijk voor bewoners, ondernemers en toeristen.

Wat is dat: Erfgoedwaarden beleven?

Onder erfgoedwaarden verstaan we de overblijfselen uit het verleden die we in Orvelte belangrijk vinden. Denk hierbij aan monumenten, voorwerpen en het omringende landschap.

Maar denk ook aan immateriële erfgoedwaarden - 'levend erfgoed' - zoals tradities, geluiden, bijzondere kennis of vaardigheden (oude ambachten).

Al die gebouwen, plekken, voorwerpen en tradities zijn de tekens van een gedeeld verleden en daarmee zegt het iets over wie we zijn, over onze identiteit.

Beleven

Dat de tijd in Orvelte niet stil staat is te zien in de verschillende clusters. Zo wordt een bezoek aan Orvelte een reis door de tijd.

We willen dit gedeelde verleden door ontwikkelen en mee laten ervaren, mee laten beleven. Daarom willen we er in wonen, ondernemen en een omgeving creëren waar toeristen, jong en oud, kunnen leren en genieten.

Nauw verbonden met de erfgoedwaarden en de beleving daarvan is het authentieke verhaal van Orvelte.

Eén visie, één beeld

Wat is orvelte?

Kwaliteiten

Orvelte is samen met het buitengebied een van de mooiste dorpen in Drenthe en van Nederland. De monumentale boerderijen, de goed onderhouden woningen, de statige bomen, mooie tuinen en straten met flinten en oude klinkers, geven het dorp een unieke sfeer.

Orvelte is een plek met een historische allure, waar iedereen zoals op geen andere plek kan ervaren hoe een typisch authentiek Drents dorp eruit ziet in samenhang met zijn omgeving. Tegelijkertijd staat het dorp met beide benen in het heden; het is een monumentendorp waar nog steeds gewoond en gewerkt wordt.

De kwaliteit ligt hierin om een omgeving te creëren, waar we willen wonen, ondernemen en waar toeristen, jong en oud, kunnen leren en genieten.

De concreet te behouden en/of te versterken kwaliteiten zijn:

- Authentieke uitstraling van het gehele dorp
- De monumentale boerderijen, de statige bomen, mooie tuinen en de authentieke straten
- Afstemmen van elementen in het straatbeeld op het historische tijdvak per cluster
- Kwalitatief goed toeristisch aanbod

Koers

Maak een onderscheidend, authentiek verhaal van Orvelte en verbind het met de erfgoedwaarden en de belevingsaspecten in het dorp. Kies bij de uitvoering hiervan voor een kansrijke doelgroep.

Concreet betekent dit dat:

- Storytelling, een verhaal met een rode draad voor Orvelte
- Creëer samenhang in het product
- Versterk de beleving door het gebruik van streekproducten die passen bij het verhaal
- Optimaliseer de marketing
- Zet in op verjonging
- Zet in op de buitenlandse markt (Duitsland)
- Zoek samenwerking met verblijfsrecreatie en andere attracties

Acties

Om invulling te geven aan de koers en kwaliteiten zijn de volgende acties benoemd:

- We maken gezamenlijk een onderscheidend, authentiek verhaal van Orvelte.
- We optimaliseren de marketing en stemmen dit (gezamenlijk) op elkaar af
- Samenwerking onderzoeken met andere attracties en/of verblijfsrecreatie
- Bewerken van de Duitse markt (en de Belgische markt)
- Uitzetten van GPS wandelingen in en rond Orvelte/Belevingsroute
- Hierbij ook gebruik maken van de huidige routes en verborgen schatten (bv de noordes, het insectenhotel, pad van theodoor, schaapskudde, tolhuisbosje e.d.)
- Inzetten op versterking kwalitatief goed aanbod
- Gebruik van dierenweides, restlandjes en boomgaarden in het dorp en buitengebied
- Informatie bij monumenten
- Verbreding aanbod door het jaar heen

Kinderen zijn de toekomst

Spelen, bewegen, ontmoeten

Kwaliteiten

Orvelte is een dorp waar jong en oud woont. Op dit moment is er weinig aanbod voor kinderen. Door dit aanbod te vergroten, neemt de leefbaarheid in het dorp toe. Hierdoor wordt het dorp weer aantrekkelijker voor gezinnen met jonge kinderen om zich in Orvelte te vestigen. Daarnaast biedt dit ook kansen voor bezoekers met jonge kinderen.

De concreet te behouden en/of te versterken kwaliteiten zijn:

- Verbeteren aanbod voor kinderen in het dorp Orvelte

Koers

Vergroten aanbod voor kinderen uit het dorp en voor bezoekers met jonge kinderen.

Concreet betekent dit dat:

- Een speelvoorziening in het dorp komt, eventueel gecombineerd met een dierenweide
- Ontwikkelen educatief aanbod voor kinderen

Acties

Om invulling te geven aan de koers en kwaliteiten zijn de volgende acties benoemd:

- Speelvoorziening.
- Activiteiten van de VABO
- Educatieve route door het dorp en omgeving voor kinderen
- Onderzoeken onderhoud Pad van Theodoor

Voor het dorp, door het dorp

Blijf met elkaar in gesprek

Kwaliteiten

In het dorp wonen en werken mensen. Al deze mensen hebben elk hun eigen kwaliteiten en/of denkwijzen. Naast deze kwaliteiten is naoberschap een belangrijk uitgangspunt. Het dorp is zich bewust dat ze wonen en werken in een authentiek Drents esdorp met een bijzondere status. Dit kan goed ingezet worden om van Orvelte een dorp te maken waar het goed wonen, werken en recreëren is.

De concreet te behouden en/of te versterken kwaliteiten zijn:

- Het is belangrijk om met elkaar in gesprek te blijven
- Ken elkaars kwaliteiten en/of denkwijzen
- Gun elkaar wat
- Zoek elkaar op
- Zoek de overeenkomsten
- Maak gebruik van elkaars kennis
- Zorg voor elkaar
- Naoberschap

Koers

Om van Orvelte een gezamenlijk succes te maken, is het belangrijk dat we zoveel mogelijk de aanwezige kwaliteiten in het dorp benutten en gaan voor samenwerking.

Concreet betekent dit dat:

- De organisaties uit Orvelte verenigd zijn
- Inwoners en ondernemers samen actie ondernemen
- We elkaar wat gunnen
- We elkaar nog beter moeten leren kennen
- We delen informatie met elkaar
- We gaan samenwerken waar het kan
- De dialoog is de standaard

Acties

Om invulling te geven aan de koers en kwaliteiten zijn de volgende acties benoemd:

- Het Orvelter Motor Overleg (OMO) nader vormgeven
- Het dorp inzetten bij de realisatie van de plannen
- We gunnen elkaar wat
- We gaan samenwerken waar het kan
- We delen informatie met elkaar
- We investeren in elkaar (kwaliteiten en/of denkwijzen)
- Ouderen lang in het dorp te laten wonen "Thuisblijvers"
- Samenwerking tussen bewoners, ondernemers en andere partijen in en buiten het dorp verbeteren

Openbare ruimte

Leven in erfgoed

Kwaliteiten

De kwaliteit van het dorp en het omliggend gebied komt tot uitdrukking in de hoge kwaliteit van de openbare ruimte, waarbij rekening wordt gehouden met een leeftijd bestendige inrichting, die is afgestemd op de historische waarden.

De concreet te behouden en/of te versterken kwaliteiten zijn:

- De historische wegenstructuur een plek geven
- De openheid/zichtlijnen in het dorp terugbrengen
- Een wegenstructuur in het dorp die geschikt is voor meerdere doelgroepen
- Straatmeubilair/straatbeeld naar historisch cluster variëren
- Variatie in beplanting openbare ruimte terugbrengen
- Veiligheid in en rondom het dorp

Koers

Het dorp moet de ontspannen uitstraling behouden. Een leefomgeving waar het ook goed wonen is voor ouderen. Een goede balans tussen wonen, werken en leven. Waar mogelijk wordt dit karakter versterkt.

Concreet betekent dit dat:

- Een inrichting van de openbare ruimte waarbij veiligheid voorop staat en die passend is bij de historische waarden die het dorp Orvelte heeft
- De dialoog is de standaard

Acties

Om invulling te geven aan de koers en kwaliteiten zijn de volgende acties benoemd:

- Verbeteren van bestrating + riolering
- Voetpad langs de Wiet
- Aanpak verlichting in en rondom het dorp
- Integraal onderhoudsplan voor het groenonderhoud
- Variatie in beplanting openbare ruimte terugbrengen, openheid in zichtlijnen vergroten
- Veilige fietsroutes noordelijk deel van het dorp
- Nieuw wegenprofiel, rekening houden met erfgoed, gebruikers en gewenst gedrag
- Opknappen straatmeubilair rekening houdend met historische clusters
- Verantwoordelijkheid nemen voor je eigen erf en directe omgeving in relatie tot het gewenste straatbeeld

Verkeer

Veiligheid voorop

Kwaliteiten

Orvelte is een authentiek, Drents esdorp. Binnen de kern Orvelte is voor een groot deel sprake van een voetgangerszone, met uitzondering van bestemmingsverkeer en fietsers. Op deze manier kunnen inwoners, ondernemers en bezoekers vrij door het dorp wandelen. Aan de rand van het dorp zijn 2 grote parkeervoorzieningen.

De concreet te behouden en/of te versterken kwaliteiten zijn:

- Geen auto's van bezoekers in het voetgangersgebied
- Bezoekers parkeren op de daarvoor bestemde plaatsen
- Het gedrag van bestemmingsverkeer past bij de uitstraling van het dorp

Koers

Zorg dat bezoekers die met een auto komen op een duidelijke en veilige manier naar de parkeervoorzieningen worden geleid.

Concreet betekent dit dat:

- Duidelijke voorinformatie wordt gegeven bij het naderen van de kern
- De parkeerplaatsen duidelijker en logischer toegankelijk zijn
- Accentueer toegangen in het dorp
- Aanpassen 30 km-uur zone

Acties

Om invulling te geven aan de koers en kwaliteiten zijn de volgende acties benoemd:

- Bebording in en rondom het dorp aanpakken (30 km/uur zone, voorinformatie, parkeerverwijzing)
- Wijzigen toegankelijkheid parkeervoorzieningen
- Onderzoeken wegenstructuur rondom P1 en P2
- Aandacht voor gedrag bestemmingsverkeer
- Accentueer de toegangen in het dorp
- Toegankelijkheid mindervaliden

Bijlage 1

Bijlage 1 geeft het tijdspad en een korte samenvatting van alle stappen in het proces.

Tijdspad Masterplan

September 2015

Op initiatief van het dorp en na bemiddeling van burgemeester Ton Baas zitten de Stichting Orvelte Poort, de Ondernemersvereniging Promotie Orvelte, Het Drents Landschap en de VABO met elkaar aan tafel. In zowel onderlinge gesprekken als in overleg met het college en de ambtenaren van de Gemeente Midden Drenthe wordt gewerkt aan het bouwen van een goede onderlinge verstandhouding.

Oktober 2016

In het Orvelte Overleg - alle partijen uit Orvelte met het voltallige college - wordt op 24 oktober 2016 de aftrap gegeven om in samenspraak met alle partijen in Orvelte toekomstplannen voor Orvelte te ontwikkelen. Opzet daarbij is dat de plannen niet van het bureau of de tekentafel van de gemeente Midden Drenthe komen maar door het dorp Orvelte zelf worden geformuleerd.

Januari 2017

1e Dorpsbijeenkomst Masterplan Orvelte 2025.

Ongeveer 70 deelnemers leveren in 7 brainstormgroepen hun ideeën over de toekomst van Orvelte aan de hand van een aantal thema's. De ideeën worden in vier thema's verder uitgewerkt.

1. Dagelijkse levensbehoefte
2. Recreatie & toerisme en ondernemerschap
3. (Be-)leefomgeving
4. Welzijn

Tijdens deze avond hebben de eerste bewoners zich aangemeld om deel te nemen aan een themagroep.

Maart 2017

Themabijeenkomst Masterplan Orvelte 2025

Alle leden van de themagroepen, gemeente en Het Drentse Landschap - in totaal 25 mensen - vormen gezamenlijk het netwerk dat nu en in de toekomst vaker ingeschakeld zal worden om belangrijke beslissingen in het kader van het Masterplan Orvelte 2025 voor te bereiden.

Op deze avond zijn de flap-overvellen van de dorpsavond met in totaal 35 onderwerpen gebundeld tot 19 onderwerpen waarvan de acties en het gewenste eindresultaat zijn vastgelegd.

Ook is het volgende afgesproken:

- er wordt onderzocht hoe de toerist naar Orvelte kijkt;
- in en om het dorp wordt een verkeerstelling gehouden;
- er wordt een aanzet gegeven om een motor overleg te starten met alle partners in het dorp: Het Drents Landschap, de stichting Orvelter Poort en natuurlijk ook de VABO en OPO.

April 2017

Het Orvelte Motor overleg gaat van start.

Door de contractwijziging tussen Stichting Het Drentse Landschap en de Stichting Orvelte Poort komt het Orvelte Motor Overleg (OMO) versnelt tot stand. Op de dorpsavond in januari 2017 en daarna in de themagroepen is nadrukkelijk de wens naar voren gekomen om de samenwerking tussen bewoners, ondernemers en andere partijen in en buiten het dorp te verbeteren. Met als doel: een prettig leefklimaat en meer begrip voor elkaar in Orvelte. Van af dit moment komt een deel van de parkeeropbrengsten ten goede aan de sfeer, levendigheid en de inrichting van Orvelte.

De samenwerking biedt ook mogelijkheden om andere financieringsbronnen aan te boren. Besluiten

over de besteding van deze middelen aan bijvoorbeeld evenementen of dorpsactiviteiten worden voortaan genomen binnen het OMO.

Deze samenwerking is bekrachtigd door het tekenen van een gezamenlijke intentieverklaring.

Mei 2017

2e Dorpsbijeenkomst: Themagroepen aan het woord .

De vier themagroepen presenteren in de vorm van een markt de voortgang van hun werk. Heel veel ideeën, opmerkingen en meningen uit de eerste dorpsavond zijn gebundeld en verder uitgewerkt. Hier kon door middel van formulieren op worden gereageerd. Van deze mogelijkheid is veel gebruikt gemaakt. Daarnaast werd natuurlijk in een informele sfeer over Orvelte gepraat. Een goede manier om van veel mensen ideeën dan wel aanvullingen te krijgen.

Ook is een missie en visie voorgelegd. Deze is als volgt:

Missie:

Orvelte is het meest authentieke Drentse esdorp, waar erfgoed wordt behouden, waar bewoners fijn kunnen wonen, waar ondernemers goed kunnen ondernemen en waar toeristen, jong en oud, kunnen leren en genieten.

Visie:

In Orvelte worden erfgoedwaarden behouden en waar mogelijk versterkt, maar tegelijkertijd staat Orvelte niet stil en beweegt het met de tijd mee. Hierdoor blijft Orvelte uniek en onderscheidend, en aantrekkelijk voor bewoners, ondernemers en toeristen.

Omdat het Masterplan Orvelte 2025 tot doel heeft verder vooruit te kijken, stelt de werkgroep voor een tweetal onderzoeken en een adviesvraag aan specialisten voor te leggen, namelijk:

- Onderzoek "Wat wil de toerist" en
- Onderzoek "Hoe zien we de erfgoed waarden in de toekomst en welke ruimte is er voor de ontwikkeling van Orvelte, waarbij wonen, ondernemen en recreëren samengaan"
- Advies vraag "Wat is de beste oplossing m.b.t. de verkeersproblematiek".

November 2017

16 november 2017

Themabijeenkomst: Terugkoppeling onderzoeken en themagroepen

Afgelopen periode is er onderzoek gedaan naar het merk Orvelte, het erfgoed in Orvelte en is er ook gekeken naar het onderwerp Verkeer. De bureaus die deze onderzoeken hebben uitgevoerd, geven deze avond een presentatie over de 3 onderwerpen. Ook de themagroepen hebben verder gewerkt aan de verschillende onderwerpen. Zij praten ons bij over de stand van zaken.

21 november 2017

Themabijeenkomst: Opmars naar het masterplan Orvelte 2025

We hebben ondertussen al heel wat informatie: de opbrengsten uit de dorpsbijeenkomsten (verder uitgewerkt door de thema-groepen) en de 3 onderzoeken.

Deze avond gaan we met een gespreksleider aan de slag om met alle informatie die we hebben wensbeelden te formuleren.

Aan het eind van de avond liggen er concrete ideeën / afspraken die bruikbaar zijn voor het masterplan 2025 en op de 3e dorpsavond worden voorgelegd aan alle inwoners van het dorp.

Januari 2018

3e Dorpsbijeenkomst.

Beleef en behoud authentiek Orvelte, deze slagzin voor het Masterplan Orvelte 2025 bleek op de derde dorpsavond de prijswinnende zin te zijn.

Als eerste worden de hoofdstukken voor het Masterplan door het dorp vastgesteld:

1. Voor het dorp, door het dorp - Blijf met elkaar in gesprek
2. Eén visie, één beeld - Wat is Orvelte?
3. Openbare ruimte – Leven in erfgoed
4. Kinderen zijn de toekomst – Spelen, bewegen, ontmoeten
5. Verkeer – Veiligheid voorop

Als aanvulling op deze punten is door de bewoners aangegeven dat het buitengebied van Orvelte in de plannen meegenomen moet worden. Bij de verdere uitwerking zal Staatsbosbeheer dan ook worden uitgenodigd.

Vooruitlopend op het definitieve Masterplan zijn er verschillende actiepunten vastgesteld. Er hebben zich 20 mensen opgegeven om deze punten uit te werken.

- Voetpad naar de bushalte langs de Wiet realiseren
- Buitengebied met aandacht voor de wegen, de Orvelterbrug en het fietspad langs het Oranjekanaal.
- Aanpak verlichting in en om het dorp
- Accentueren van de toegangen in het dorp
- Speelvoorzieningen voor kinderen realiseren
- Verkeersborden in en rondom het dorp optimaliseren
- Een authentiek verhaal van Orvelte in combinatie met de marketing voor Orvelte
- Verbeteren toegankelijkheid parkeervoorzieningen
- Verbetering van bestrating en riolering
- Integraal onderhoudsplan groenvoorzieningen

Mei 2018

voortgang bijeenkomst van de werkgroepen.

De projectgroep van het Masterplan heeft alle trekkers van de werkgroepen uitgenodigd voor een bijeenkomst op 15 mei. Tijdens deze bijeenkomst geeft de projectgroep een toelichting op de voortgang van het Masterplan en rapporteren de werkgroepen over de voortgang van hun werkzaamheden. Onderling wordt ervaring uitgewisseld en waar nodig activiteiten afgestemd.

Juli 2018

4^e dorpsbijeenkomst

Er wordt een beknopt beeld gegeven van het verloop van het proces om te komen tot het definitieve Masterplan Orvelte 2025. Onderstreept wordt de belangrijke rol van de verschillende werkgroepen. Hoewel de feitelijke uitvoering van het masterplan pas begint nadat het in de raad is voorgelegd en goedgekeurd, kon door trekkers van de verschillende werkgroepen al verslag worden gedaan over de plannen en concrete stappen die zijn gezet om gestelde doelen te kunnen verwezenlijken.

Na de pauze ligt het accent op de uitvoering van het masterplan. Ook hier zullen we zelf als dorp de verantwoordelijkheid nemen en een uitvoeringsorganisatie moeten opzetten die de uitvoering de komende jaren gaat begeleiden, controleren en aansturen. Over de vragen hoe die organisatie er uit zou moeten zien, wie er deel van uitmaken en welke verantwoordelijkheden bij de organisatie komen te liggen, wordt in een uitgebreide "brainstormsessie" goed nagedacht en gesproken. Voordat het plan in de gemeenteraad wordt behandeld en vastgesteld, zal er in oktober nog een 5e dorpsbijeenkomst plaatsvinden, waarin het concept wordt gepresenteerd en een eerste schets wordt gegeven van de uitvoeringsorganisatie.

oktober 2018

Werkgroepen Masterplan hard aan het werk

Op 2 oktober komen de werkgroepen van het Masterplan Orvelte bij elkaar om de balans van de gemaakte vorderingen op te maken. Ook wordt geïnventariseerd wat de diverse werkgroepen nog nodig hebben om plannen en ideeën verder uit te werken. Het blijkt dat diverse werkgroepen en de medewerkers van de gemeente met veel inzet en enthousiasme werken aan een mooi(er) Orvelte.

november 2018

5^e dorpsbijeenkomst

Nadat op de dorpsbijeenkomst van 29 januari gezamenlijk de bouwstenen van het Masterplan zijn vastgesteld is nu het concept Masterplan gereed. Het geheel wordt nu gepresenteerd. Daarna geeft de werkgroep "Het verhaal van Orvelte" een toelichting op de kapstok voor het verhaal en geeft de werkgroep informatie over de verdere werkwijze.

Tot slot komt aan bod welke stappen er de afgelopen periode zijn gezet om de uitkomsten van de brainstormsessie in juli te vertalen naar een uitvoeringsorganisatie.

Bijlage 2

Bijlage 2 geeft de inbreng van de bewoners, ondernemers en andere belanghebbenden op de eerste dorpsbijeenkomst.

Inbreng bewoners 1^e dorpsavond op 17 januari 2017

De levendige discussies in 7 themagroepen en de aansluitende markt waarin alle deelnemers "like's" en aanvullende opmerkingen plaatsen levert een grote hoeveelheid aan onderwerpen op die het uitgangspunt vormen voor het Masterplan. De schriftelijke reacties die eerder zijn binnengekomen worden daarin ook meegenomen.

1. Mobiele bereikbaarheid:

Thema: alle groepen

9 likes op de dorpsavond

- Realiseren van een openbaar wifi netwerk
- Mobile bereikbaarheid verbeteren

2. Verbetering van bestrating:

Thema: Beleefomgeving

3 likes op de dorpsavond

- Slechte bestrating in Orvelte
- De Wiet is onveilig voor voetgangers
- Rolstoel paadje naast de keien in het dorp beter en breder

3. Groenonderhoud:

Thema: Beleefomgeving

5 likes op de dorpsavond

- Entree's moeten netter, de houtwallen worden slecht onderhouden. Veel dood hout en omgevallen bomen
- Masdiekie groeit bijna dicht, het pad is erg nat
- Het pad van Theodoor wordt slecht onderhouden, de paden zijn erg nat en dicht begroeid
- Veel grote keien in de bermen in het dorp, dit belemmert het maaien en geeft een rommelig beeld
- De weilanden rondom het dorp zijn erg nat

4. Gebruik dierenweides, restlandjes en boomgaarden in het dorp en buitengebied:

Thema: Beleefomgeving en Dagelijkse levensbehoeften

8 likes op de dorpsavond

- Veel weilanden in de kern en het buitengebied zijn leeg
 - Particuliere eigenaren
 - Het Drents Landschap
- Dieren in de weides maakt het beeld veel vriendelijker en trekt toeristen aan
- Boomgaarden die niet worden onderhouden

5. Verlichting:

Thema: Beleefomgeving

1 likes op de dorpsavond

- Het is erg donker op de parkeerplaatsen en op sommige plaatsen in het dorp
- Het fietspad tussen Orvelte en Westerbork is erg donker
- Aan de Brugstraat langs de ijsbaan staan geen authentieke lantaarnpalen voor het dorpsgezicht zou dit wel passend zijn

6. Verkeerssituatie in en om het dorp:

Thema: Beleefomgeving

1 like op de dorpsavond

- Veel autoverkeer in het dorp
- Leveranciers met vrachtwagens rijden gedurende de dag
- Landbouwverkeer langs Oranjekanaal rijdt erg hard
- Fietsen langs het Oranjekanaal is niet veilig i.v.m. met groot landbouwverkeer en de snelheid waarmee auto's passeren
- Onduidelijkheid / verwarring over borden voetgangersgebied, parkeren in het dorp op de parkeerplaatsen en om het dorp. Ongewenst rijgedrag van bewoners, ondernemers en derden (bevoorrading)
- In de nieuwe situatie wordt huisvuil later op de dag opgehaald dan in het verleden. In de Zomer is dat hinderlijk en gevaarlijk bij veel bezoekers in het dorp

7. Beeldkwaliteit, uitstraling entree van het dorp en respect historische waarde:

Thema: Dagelijkse levensbehoefte met Recreatie, toerisme en ondernemerschap

15 likes op de dorpsavond

- Het beeld van het dorp is niet eenduidig bij bewoners / ondernemers over wat voor dorp Orvelte is en zou moeten zijn.
- Geen duidelijk beeld hoe de historische waarde van het dorp gerespecteerd moet worden en wat de consequenties daar van zijn
- Uitstraling van de entree van het dorp is niet aantrekkelijk
- Activiteiten achter te hoge heggen verscholen

8. Wonen in het dorp en het buitengebied:

Thema: Dagelijkse levensbehoeften met Welzijn

9 likes op de dorpsavond

- "Na 17.00 uur gaat het licht uit in Orvelte"
- Veel bedrijfspanden worden niet bewoond
- Veel wisselingen in ondernemers c.q. ondernemende-bewoners
- Woonservice meldt dat er geen inschrijvingen zijn voor de huurwoningen in Orvelte
- Bij minder bewoners minder sociale veiligheid en cohesie

9. Randvoorwaarden om Ouderen langer in het dorp te laten wonen “Thuisblijvers”:

Thema: Welzijn met Dagelijkse levensbehoeften

1 likes op de dorpsavond

- Naoberschap, zorg voor elkaar is er waar nodig
- De huidige bewonersbeweging is dat bewoners zonder- of met oudere kinderen in het dorp komen wonen en op oudere leeftijd naar Westerbork verhuizen.
- Vergrijzing in het Dorp is daardoor beperkt.
- In het kader van het thema “Thuisblijvers” zou beleid ontwikkeld kunnen worden om de oorspronkelijke bewoners langer vast te houden.

10. Dorpshuis met meer activiteiten en in standhouden tradities:

Thema: Welzijn

9 likes op de dorpsavond

- Activiteiten opzetten die een bredere groep bewoners aanspreken
- Verbondenheid met het dorp stimuleren voor ondernemers en bewoners

11. Verbetering aanbod voor kinderen van toeristen alsook toeristen:

Thema: Welzijn samen met Recreatie, toerisme en ondernemerschap

15 likes op de dorpsavond

- Meer activiteiten voor kinderen
- Mogelijk commerciële kinderactiviteiten
- Speelvoorziening realiseren
- Informatie ook geschikt voor jeugd maken

12. Verbreding aanbod voor toeristen:

Thema: Recreatie, Toerisme en ondernemerschap

6 likes op de dorpsavond

- Meer variëteit in ambachten en deze verbinden met verleden, heden en toekomst
- Authentiek aanbod, passend bij het dorp
- Aanbod het hele jaar door
- Variatie in aangeboden producten

13. Belevingsroute en informatie monumenten:

Thema: Recreatie, Toerisme en ondernemerschap

2 likes op de dorpsavond

- Digitale informatie van monumenten
- Schaapskudde door het dorp
- Natuurwaarde in en om het dorp uitnutten

14. Standplaats en rol reclassering in het dorp:

Thema: Recreatie, toerisme en ondernemerschap

0 likes op de dorpsavond

- Duidelijke afbakening en afstemming van werkzaamheden

15. Toeristen uit België en Duitsland aantrekken en vernieuwen website:

Thema: Recreatie, toerisme en ondernemerschap

1 likes op de dorpsavond

- Op buitenlandse markt gerichte publiciteit (krantenartikel in Duitsland)
- Website in meerdere talen

16. Verbreding en kwalitatief aanbod voor een breder publiek:

Thema: Recreatie, toerisme en ondernemerschap

- Variatie in aanbod ambachten met 6 likes op de dorpsavond
- Kwaliteitsproducten met 4 likes op de dorpsavond
- Theater Brandaan met 3 likes op de dorpsavond
- Schaapskudde door het dorp met 2 likes op de dorpsavond
- Aantrekkelijk maken voor scholen met 1 like op de dorpsavond

17. Juiste duiding van het dorp:

Thema: Recreatie, toerisme en ondernemerschap

1 likes op de dorpsavond

- Verwarring over de term museumdorp
- Realiseren van een homogene uitstraling c.q. identiteit

18. Parkeerbeleid:

Thema: Beleefomgeving met dagelijkse levensbehoeften

15 likes op de dorpsavond

- Onduidelijkheid / verwarring over borden voetgangersgebied, parkeren in het dorp op de parkeerplaatsen en om het dorp.
- Er wordt geparkeerd buiten de parkeerplaatsen
 - In de berm in het buitengebied
 - In het dorp in de berm
- Ongewenst rijgedrag van bewoners, ondernemers en derden (bevoorrading).
- In de nieuwe situatie wordt huisvuil later op de dag opgehaald dan in het verleden. In de Zomer is dat hinderlijk en gevaarlijk bij veel bezoekers in het dorp.

19. Ontwikkelen vehikel / motor overleg:

4 likes op de dorpsavond

Thema: werkgroep Masterplan

- Het ontwikkelen van een “Motortje” (VABO, OPO, HDL) waarin kwaliteit bewaakt wordt, programmering klopt en eerlijke, transparante benutting van middelen ontstaat
- Samenwerking tussen bewoners, ondernemers en andere partijen in en buiten het dorp verbeteren

Bijlage 3

geeft een relaas van alle publicaties tijdens het proces.

Relaas over het ontstaan van het Masterplan Orvelte 2025

Verslag Dorpsbijeenkomst Masterplan 2025

19 januari 2017

Met ongeveer 70 deelnemers is de zaal van de Schapendrift goed gevuld. De avond wordt geopend door de voorzitter van de VABO, Henk Lindhout. Hij memoreert de aanloop naar deze avond de afgelopen 4 jaar. De geslaagde inspanning van burgemeester Ton Baas om alle partijen in Orvelte aan tafel te krijgen heeft tot een verbetering van de sfeer in het dorp Orvelte geleid. Daarmee werd de basis gelegd waarop in oktober 2014 het initiatief werd genomen om te komen tot een Masterplan voor Orvelte.

De uitnodigingsbrief voor deze avond spreekt van "Door dromen te delen willen we samen verder komen". Dat wil niet zeggen, volgens Henk Lindhout, dat irreële plannenmakerij betaald gaat worden door de gemeente. De werkgroep gaat ook subsidiebronnen aanboren en daarnaast zijn er dromen die geen geld kosten. Mijn persoonlijke droom voor het dorp Orvelte, zegt Henk Lindhout, is dat we niet alleen in redelijk overleg met elkaar tot mooie plannen komen, maar dat we ook kiezen voor erkenning van anderen en hun plannen.

Na deze opening neemt Jan Schrotenboer als procesbegeleider van deze avond het woord.

Hij schetst het proces om te komen tot een Masterplan en de werkwijze voor deze avond.

Na zijn introductie gaan de deelnemers uiteen in 7 brainstormgroepen.

1. Dagelijkse levensbehoefte:
Aandacht voor winkels, zorg, onderwijs, wooncomfort en bereikbaarheid etc.
2. Recreatie & toerisme en ondernemerschap:
Orvelte als unieke ervaring en een optimaal ondernemersklimaat.
3. (Be-)leefomgeving:
Over groenvoorziening, infrastructuur, duurzaamheid, verkeersafwikkeling, veiligheid, belevingsaspecten en laagdrempeligheid voor toeristen, levendigheid, veiligheid, rust en ruimte, verlichting en donker.
4. Welzijn:
Alledaagse ontmoetingen, jeugd, activiteiten, verenigingen & leren van elkaar, tradities, naoberschap en sociale veiligheid.

De levendige discussies in de groepen en de aansluitende markt waarin alle deelnemers "like's" en aanvullende opmerkingen plaatsen levert een grote hoeveelheid aan onderwerpen op die het uitgangspunt vormen voor het Masterplan. De schriftelijke reacties die eerder zijn binnengekomen worden daarin meegenomen.

Voor de themawerkgroepen hebben zich inmiddels 8 bewoners uit het dorp aangemeld. Als jij als bewoner of ondernemer inbreng wilt hebben bij het opstellen van het Masterplan of iets te vertellen wilt hebben over de toekomst van Orvelte meld je dan nu alsnog aan!

Binnenkort starten deze groepen met het uitwerken van de ideeën. Ze worden daarbij ondersteund door medewerkers van de gemeente Midden-Drenthe en het welzijnswerk.

Jan Schrotenboer sluit de avond af met de toezegging dat de uitgewerkte ideeën teruggekoppeld zullen worden naar het dorp.

De deelnemers en de initiatiefnemers kijken terug op een geslaagde avond.

Nieuws update Masterplan

15 februari 2017

Na de geslaagde dorpsbijeenkomst van 17 januari jl. wordt er op dit moment door zo'n 25 mensen verder gewerkt met de uitkomst van de brainstormsessies.

De vier themagroepen: dagelijkse levensbehoeften, (be-)leefomgeving, recreatie, toerisme en ondernemerschap alsook welzijn komen bij elkaar om de opbrengst van de dorpsavond te bekijken, keuzes te maken over de uitwerking van de ideeën en te bepalen waar behoefte is aan aanvullend onderzoek.

Daarbij wordt ook de vraag meegenomen welke onderwerpen om uitwerking op lange termijn vragen.

Op 20 februari is er dan weer een werkgroepoverleg op het gemeentehuis waarin samen met de trekkers van de themagroepen de vervolgvond wordt voorbereid.

Deze vervolgvond voor de themagroepen is op 2 maart in de Schapendrift waarin alle 25 leden aanwezig zijn.

In dit overleg wordt over de hele breedte afgestemd welke onderwerpen door welke groep wordt uitgewerkt en waar verder onderzoek naar gedaan gaat worden.

Op deze avond leggen we de basis voor de 2e dorpsbijeenkomst waarin de werkgroep de resultaten terugkoppelt naar alle inwoners van Orvelte en de buitengebieden en de uitgangspunten voor het definitieve Masterplan worden besproken.

Het plaatsen van markeringen

15 maart 2015

In november vorig jaar schreven we dat in het overleg tussen de Orvelter Poort, de Ondernemersvereniging Promotie Orvelte, Het Drentse Landschap, de VABO en de gemeente de verkeerssituatie in het dorp aan de orde is geweest. Op dit moment is er nog steeds sprake van een voorlopige situatie, die niet erg bevredigend is.

In juni 2016 zijn daarom een aantal uitgangspunten voor verbetering geformuleerd, waarbij met name de overlast van het autoverkeer door toeristen wordt aangepakt.

Daarbij is naast bebording en aanpassingen in de bestrating gesproken over verkeer belemmerende maatregelen in de zin van een markering aan de kop van de Dorpsstraat, de Brugstraat, de Schapendrift en de Schoolstraat.

Vooruitlopend op de definitieve plannen in het Masterplan 2025 heeft het college in het Orvelte overleg van 24 oktober 2016 bekend gemaakt dat er budget is vrijgemaakt om deze markeringen te financieren. Alle betrokkenen gaan er van uit dat deze maatregel in samenhang met de later aan te brengen aanpassingen in de bestrating een duidelijk signaal aan de toerist is dat hij met z'n auto niet verder mag.

Voortgang

Inmiddels zijn de exacte plaatsen bepaald en op tekening vastgelegd ([klik hier voor situatieschetsen](#)). De bewoners en ondernemers van de betreffende kruisingen alsook de deelnemers aan de

themagroepen zijn geïnformeerd. De reacties op deze avonden waren overwegend positief. De betrokkenen willen dit plan vooral een kans geven.

Inmiddels is de omgevingsvergunning door de gemeente aangevraagd en zullen alle inwoners een brief met een nadere toelichting ontvangen.

Uitvoering

Het dorp heeft in het verleden gekozen voor de optie dat Orvelte verblijfsgebied is.

Dat wil zeggen dat bezoek van bewoners, bestellers en gasten van een B&B het dorp in kunnen rijden. Gemotoriseerd verkeer van toeristen willen we buitensluiten. Dientengevolge blijft het voetgangersgebied gehandhaafd met ontheffing voor fietsers en bestemmingsverkeer aangevuld met verkeersbegeleidende maatregelen waar de markeringen een onderdeel van zijn.

Deze markering wordt uitgevoerd overeenkomstig het model zoals dat nu bij het tolhuis staat.

Na het plaatsen van de markeringen zullen de borden voetgangersgebied met de tekst: "fietsers en bestemmingsverkeer toegestaan" op de juiste plek worden gezet en waar nodig vervangen door nieuwe borden.

De hoogte van de borden is wettelijk bepaald. Daar zit geen speelruimte in.

De aanpassingen van de bestrating worden in het Masterplan definitief bepaald en na het seizoen 2017 stapsgewijs uitgevoerd.

Wat kunnen we zelf doen?

Niet alleen het gedrag van de toerist is onderwerp van gesprek, ook het rijgedrag van bewoners en ondernemers geeft verkeersoverlast in het dorp. Dit komt aan de orde in het Masterplan, evenals het punt handhaving.

De wens is meer duidelijkheid te scheppen over wie bestemmingsverkeer is.

In de nieuwe situatie is de al-oude inrijontheffing niet meer van kracht!

We rekenen er op dat een stuk bewustzijn m.b.t. dit probleem nu al kan bijdragen aan verbetering.

Verslag bijeenkomst themagroepen 2 maart 2017 (130 likes)

15 maart 2017

Het was een bomvolle achterzaal in de Schapendrift op 2 maart met de leden van de themagroepen, gemeente en Het Drentse Landschap: 25 mensen die op dit moment het dorp vertegenwoordigen.

Een netwerk dat nu en in de toekomst vaker ingeschakeld zal worden om belangrijke beslissingen voor te bereiden.

In de afgelopen weken hebben de vier themagroepen: dagelijkse levensbehoeften, (be-)leefomgeving, recreatie, toerisme en ondernemerschap alsook welzijn, de flap-overvellen met wel 130 likes van de dorpsavond verder uitgewerkt.

Dat heeft geresulteerd in 35 onderwerpen waarvan de situatie met acties en het gewenste eindresultaat is vastgelegd. Ook is per onderwerp vastgelegd van wie de aangegeven actie wordt verwacht.

Een berg informatie dus die vanuit elke themagroep werd gepresenteerd. Na de presentatie werd in een korte brainstorm de aanzet gegeven tot een gemeenschappelijke visie op het dorp in 2025.

De inbreng zou de titel van het Masterplan kunnen worden. Voorgesteld werd hier een prijsvraag voor uit te schrijven.

Na een korte pauze werd de veelheid aan onderwerpen gebundeld tot 19 thema's die daarna een prioriteit toebedeeld kregen. Besproken is dat er onderzocht wordt hoe de toerist naar Orvelte kijkt

en met betrekking tot de verkeerssituatie in en om het dorp zal een verkeerstelling worden gehouden.

De verwachting is dat de themagroepen in de tweede helft van april weer bij elkaar komen voor overleg en dat in mei 2017 de 2e dorpsavond zal worden gehouden.

Motor

Op de dorpsavond kwam naar voren dat het realiseren van een permanente motor of noem het vehikel voor Orvelte een belangrijk onderdeel van het Masterplan is.

Deze motor zal in de toekomst toezien op de aspecten wonen, ondernemen, sfeer & levendigheid en decor in Orvelte. Deze situatie is gericht op het garanderen van draagvlak en om rust, welzijn en een goed ondernemersklimaat te bevorderen. Dit is ook goed voor de balans inzake leefbaarheid in het dorp en het 'merk' Orvelte zou beter en succesvoller voor het voetlicht kunnen worden gebracht.

Daarbij spelen het verwerven van inkomsten en de besteding daarvan een belangrijke rol. Niet alleen tijdens het proces van het Masterplan, maar ook daarna.

De kerngroep van het Masterplan - nu nog bestaande uit de Gemeente, de OPO en de VABO - heeft zich de afgelopen maanden gebogen over de inrichting van die motor.

Daarbij komt onder andere de vraag voorbij wie er vanuit welke rol zitting zou kunnen nemen in deze motor. Belangrijk daarbij is dat deze motor van heel Orvelte is en dat er vooral een breed draagvlak is vanuit het dorp.

Inzet blijft dat met de afronding van het Masterplan de motor daadwerkelijk operationeel is. Concreet betekent dit echter dat er voor het seizoen 2017 helaas nog geen ingerichte motor bestaat.

Alle partners in het dorp Het Drents Landschap, de stichting Orvelter Poort en natuurlijk ook de VABO en OPO zoeken nog naar de beste rolinvulling in de gemeenschappelijke toekomst.

Orvelter verkeer wordt geteld

17 april 2017

In het kader van het Masterplan Orvelte 2025 is er op 2 maart 2017 een bijeenkomst geweest van alle themagroepen. Hier is besproken dat er met betrekking tot de verkeerssituatie in het dorp een verkeerstelling zal worden gehouden.

Op korte termijn wordt gestart met tellen middels "wegkantraders". Hiermee is te bepalen over welke aantallen we spreken. Om te bepalen waarom mensen Orvelte inrijden zal in dezelfde periode inzittenden van auto's steekproefsgewijs een aantal vragen voorgelegd krijgen. Deze enquête zal onder begeleiding van de gemeente Midden-Drenthe met hulp van vrijwilligers uit het dorp worden uitgevoerd.

Mochten de voorgaande onderzoeken onvoldoende informatie opleveren dan kan om te bepalen hoelang de auto's in Orvelte zijn een kentekenonderzoek worden uitgevoerd. Door bij de verschillende in/uitgangen de kentekens en de tijden te noteren, krijg je een beeld van bestemmingsverkeer en doorgaand verkeer.

Foto's voor het Masterplan

28 april 2017

Vijf amateurfotografen uit Orvelte hebben hun bijdrage geleverd aan de discussies rond het Masterplan dat in de maak is.

Jan van Ginkel, Annie Buist, Ida Huizinga, Peter Nagtegaal en Ger Keijzers hebben op hun eigen manier gekeken naar hun beeld van Orvelte en laten dat met vijf foto's per persoon zien.

Het heeft verrassende blikken en onverwachte plekken opgeleverd. Inwoners en geïnteresseerden worden uitgenodigd om op vier locaties de foto's te bekijken.

De foto's waren te zien in het Restaurant de Schapendrift, de Melkfabriek, de Orvelte Poort en het Informatiecentrum (Tip).

Verslag 2e dorpsavond

18 juni 2017

Op 23 mei vond de tweede dorpsavond plaats met 37 deelnemers. Voordat er actief gebruik werd gemaakt van de mogelijkheid zijn of haar inbreng te geven en zaken bij te sturen die de themagroepen hadden voorbereid, werd er algemene informatie gegeven en gediscussieerd over de tot nu toe gehanteerde werkwijze.

Men is bezorgd dat er beslissingen worden genomen waarop bewoners geen invloed hebben. Toen bleek dat de uitwerking van de ideeën van de 1e dorpsavond door de themagroepen en de werkgroep zich op dit moment beperken tot het vergroten van kennis over de verschillende onderwerpen en dit werd afgestemd met het dorp, ontstond er uiteindelijk onderling begrip over het doel van de avond.

Mocht u niet aanwezig zijn geweest en heeft u ook ideeën over de verschillende onderwerpen die u in de uitnodigingsbrief heeft gelezen, reageert u dan alsnog bij onderstaande contactpersonen!

Hoewel er al veel werk verzet is door de themagroepen kunnen bewoners en ondernemers uit het dorp zich nog steeds aansluiten bij deze groepen. Het is daarbij ook mogelijk bij meerdere groepen aan te sluiten en zo over meer onderwerpen mee te praten. Zo wordt u ook als eerste geïnformeerd over de uitkomst van de op deze avond voorgestelde onderzoeken en adviesaanvraag.

Omdat het Masterplan Orvelte 2025 ook tot doel heeft verder vooruit te kijken, stelt de werkgroep voor een tweetal onderzoeken en een adviesvraag aan specialisten voor te leggen.

Het betreft de onderzoeksvragen: "Wat wil de toerist" en "Hoe zien we de erfgoed waarden in de toekomst en welke ruimte is er voor de ontwikkeling van Orvelte, waarbij wonen, ondernemen en recreëren samengaan". Advies wordt gevraagd over de vraag "Wat is de beste oplossing m.b.t. de verkeersproblematiek".

In dit verband houden we het plaatsen van de markeringen aan totdat deze informatie besproken is in de themagroepen en gedeeld is op de 3e dorpsavond in september van dit jaar. Op de voorgestelde onderzoeken zijn een aantal goede aanvullingen gedaan tijdens de markt. Deze worden meegenomen in de nu te starten onderzoeken.

Tot slot willen we alle bewoners en ondernemers in Orvelte oproepen mee te doen met de door de themagroepen bedachte prijsvraag voor een slagzin voor het Masterplan Orvelte 2025. In de bijlage leest u meer informatie over deze prijsvraag. De prijs, beschikbaar gesteld door de gemeente Midden Drenthe bestaat uit producten uit Orvelte samengesteld door Riegiena Eefsting van het Zuivelatelier.

Verslag 2e dorpsavond door Jan Arno Baardink

18 juni 2017

Op 23 mei werd de tweede dorpsavond over het masterplan gehouden. Een avond waarin de themagroepen hun verder uitgewerkte ideeën vanuit de eerste dorpsavond presenteerden. Mij werd gevraagd een impressie te geven van die avond .

Ten eerste moet ik helaas constateren dat de opkomst van zowel bewoners als ondernemers teleurstellend was. Erg jammer. In dit masterplan zijn bijna alle organisaties die in Orvelte actief zijn betrokken en waren ook bijna allemaal op deze avond aanwezig . Een mooie gelegenheid om ideeën en onderwerpen met elkaar te delen. Daarom vraag ik me toch af, waarom zijn er niet meer mensen? De eerste dorpsavond was het wel volle bak.

Na een algemeen gedeelte waarin de voortgang van het proces werd gemeld kwam er een pittige discussie op gang. Een aantal mensen waaronder ook degene die meepraten in de themagroepen hadden het gevoel dat er al erg veel zaken waren voorgekookt en beslist door de werkgroep of door het Orvelte Motor Overleg.

En dan bekruipt bij sommigen het gevoel, waaronder ik zelf ook moet ik bekennen, waarom praat je dan nog mee?

Een paar voorbeelden waren de markeringen bij de ingangen van het dorp, het plotseling ondertekenen van de een intentie verklaring en het daarbij verdelen van het parkeergeld en het van te voren indelen van groepen op de eerste dorpsavond. Deze voorbeelden kwamen naar voren in de discussie. Misschien heerst dit gevoel ook bij de mensen die niet aanwezig waren. De oorzaak van het gevoel dat alles al in kannen en kruiken is ligt denk ik aan de gedrevenheid en het enthousiasme van de werkgroepleden om op deze manier snel stappen te zetten. Daarmee is men soms vergeten om naar links en rechts te kijken. Het is volgens mij goed dat deze discussie is gevoerd en dat bepaalde zaken zijn uitgesproken. Laten we het niet zwaarder maken dan het is, het heeft mij in ieder geval gerustgesteld.

Na de pauze hebben de themagroepen in de vorm van een markt hun eigen voortgang gepresenteerd.

Heel veel ideeën, opmerkingen en meningen uit de eerste dorpsavond zijn gebundeld en verder uitgewerkt. Hier kon door middel van formulieren op worden gereageerd. Van deze mogelijkheid is veel gebruikt gemaakt. Daarnaast werd natuurlijk in een informele sfeer over Orvelte gepraat. Een goede manier om van veel mensen ideeën dan wel aanvullingen te krijgen.

Al met al een goede avond. Ik hoop wel dat meerdere mensen mee blijven praten, bewoners van zowel binnen als buiten de kom van Orvelte, ondernemers en andere organisaties die enigszins bij

Orvelte betrokken zijn. Iedereen heeft zijn eigen kennis en ervaringen. Ik woon zelf buiten de kom en heb niet de beleving en te weinig zicht op wat er in de kern gebeurt. Ik kan op dit onderwerp slecht een oordeel geven. Maar ik zie wel wat er bijvoorbeeld met het aangezicht en wat er rondom Orvelte gebeurt. Hier heb ik wel gedachten over. Met dit voorbeeld wil ik aangeven dat het mooi zou zijn dat meer mensen meedoen. Er is nu inzet, professionele ondersteuning, geld en niet onbelangrijk veel organisaties in Orvelte die bij elkaar aan tafel zitten.

Laten we er wat van maken met elkaar!

Jan Arno Baardink

Stap voor stap vooruit met het Orvelter Masterplan

17 september 2017

De zomer is een mooi moment om eens stil te staan bij de vraag waar we staan in het proces van het Masterplan Orvelte 2025.

Daarbij is de vraag of de investering aan tijd, geld en energie die we met zoveel mensen uit Orvelte en de gemeente Midden-Drenthe in dit proces stoppen, ons in Orvelte ook wat brengt.

En niet in de laatste plaats: welke stappen er nog te verwachten zijn.

Themagroepen

De afgelopen maanden hebben de themagroepen hard gewerkt aan de verdere uitwerking van de ideeën die op de 2e dorpsavond zijn gepresenteerd. Daarin zijn de aanvullingen vanuit het dorp meegenomen.

De opbrengsten van themagroep **(Be)Leefomgeving** is omvangrijk.

Een aantal zaken wordt nu tot concrete voorstellen uitgewerkt. Met stip op één staat het voetpad met verlichting langs de Wiet.

Onderzocht wordt, of deze investering in de veiligheid van bewoners met voorrang kan worden gerealiseerd. Daarnaast wordt er gewerkt aan een integrale aanpak van het groenonderhoud en bestrijding van verrommeling in en om het dorp. Er zijn nu te veel partijen die langs elkaar heen werken, wat het streven naar een verzorgd uiterlijk van het dorp niet ten goede komt.

De themagroep **Welzijn** heeft uitvoerig gesproken over het realiseren van spelfaciliteiten in samenwerking met theater Brandaan. De ingebrachte ideeën over "dorpsactiviteiten" voor bewoners zullen door de VABO worden opgepakt.

Zo wordt de filmavond weer nieuw leven ingeblazen.

Onderzoeken

Omdat het Masterplan ook tot doel heeft vooruit te kijken tot 2025 heeft de werkgroep op de 2e dorpsavond voorgesteld een tweetal onderzoeken en een adviesvraag aan specialisten voor te leggen. Iedereen heeft de onderzoeksvraag tijdens de markt op de 2e dorpsavond kunnen lezen. Op de voorgestelde onderzoeken zijn een aantal goede aanvullingen gedaan.

Deze zijn meegenomen in de offerte aanvragen.

Daarbij is de vraag gesteld of het geld wat de gemeente Midden-Drenthe hiervoor uit algemene middelen beschikbaar stelt wel goed besteed is. De werkgroep wil met deze aanpak kennis en ervaring in het project brengen die niet bij de betrokken partijen beschikbaar is.

Ze sturen daarbij op resultaten die de oude dilemma's kunnen doorbreken en het Masterplan een stevig kader kunnen geven. Deze voorbereidingskosten blijven nu binnen een gebruikelijk percentage van de te verwachten totale investering.

De themagroep **Ondernemerschap, Recreatie & Toerisme** begeleidt het onderzoek naar de vraag: Wat wil de toerist.

De Themagroep **Dagelijkse Levensbehoeften**, aangevuld met mensen uit andere groepen en belangstellenden uit het dorp, is aan de slag gegaan met het verkeersadvies en het erfgoedonderzoek. Ook hier is de inbreng vanuit het dorp meegenomen in de offerte aanvragen.

Er is geadviseerd over de te verlenen opdrachten en bij de start van beide onderzoeken is een startgesprek gehouden met het onderzoeksbureau waarbij leden van de groep aanwezig zijn.

De uitvoering van onderzoeken loopt en in oktober worden de eerste resultaten verwacht.

OMO de 5e themagroep?

Tijdens de dorpsavond van 17 januari j.l. kwam nadrukkelijk de wens naar voren om de samenwerking tussen bewoners, ondernemers en andere partijen in en buiten het dorp te verbeteren. Met als doel: een prettig leefklimaat en meer begrip voor elkaar in Orvelte.

Een sfeer waarin we elkaar wat gunnen en waarbij een onderlinge verantwoordelijkheid in onze dorpsgemeenschap wordt nagestreefd. Een van de punten uit de lijst met 19 onderwerpen van de themagroepen.

De vraag of we met OMO voor de muziek van het Masterplan uitlopen is terecht.

Door de contractwijziging tussen de Orvelte Poort en Het Drentse Landschap kwamen de gesprekken tussen de verschillende partijen in Orvelte in een stroomversnelling. Dit resulteerde in een vliegende start en het tekenen van een intentieverklaring op 3 april j.l.

Een van de resultaten is echter wel dat er in 2017 geld beschikbaar is gekomen voor 5 verschillende (niet commerciële) evenementen in Orvelte.

Voor het eerst kon de Dag van de Oogst daardoor gratis toegankelijk zijn en kreeg ook het Wolfestival een bijdrage in de kosten.

Na een valse start eerder dit jaar m.b.t het parkeren rond Orvelte zijn er in een breed overleg op 12 mei een groot aantal werkafspraken gemaakt. Dankzij de inzet van de gemeente Midden-Drenthe en een beter overleg tussen betrokkenen gaat het nu steeds beter.

Het parkeersysteem laat ons nog wel eens in de steek, echter met een technische aanpassing en de inzet van een nieuwe ICT vrijwilliger bij de Orvelte Poort worden ook daar vorderingen gemaakt. Daarbij liggen de parkeeropbrengsten op schema en is het de verwachting dat er ook volgend jaar weer geld beschikbaar is voor verschillende (niet commerciële) evenementen en er ook middelen naar de leefbaarheid in het dorp kunnen gaan.

Het zijn niet alleen opmerkingen van bewoners maar ook uit de reacties van toeristen op facebook is op te maken dat de indruk ontstaat dat de commercie in Orvelte overheerst. Het is één van de

belangrijkste opgaven in het Masterplan een balans te vinden tussen woongenot, cultuurwaarde, cultuurtoerisme en educatie. Daarvoor is echter wel een permanente inkomstenbron nodig.

Als we er van uit gaan dat deze zaken naast elkaar kunnen bestaan en we met z'n allen trots zijn op ons mooie dorp, dan kan er ook ruimte zijn om al dat moois aan anderen te laten zien.

Deze punten willen we in het OMO-overleg met alle betrokkenen verder uitwerken.

Vragen die daarbij aan de orde komen zijn: hoe vullen we het parkeren, de (museale)activiteiten en de evenementen in? Hoe verbreden, verdiepen en concentreren we het aanbod en welke bijdrage kan er ook vanuit de beschikbare middelen naar de leefbaarheid in het dorp gaan?

OMO is daarbij van plan om later dit jaar alle partijen uit te nodigen en zo een gezamenlijke agenda voor 2018 op te stellen. Bewoners worden daarbij nadrukkelijk uitgenodigd om met nieuwe initiatieven te komen.

We zijn immers trots op de bewoners die het Wolfestival en de Dag van het Paard organiseren, ondanks de steeds zwaarder veiligheidseisen.

Op naar een concept Masterplan

Al deze hiervoor genoemde onderwerpen uit de themagroepen, de uitkomsten van de onderzoeken en de adviesaanvraag en de resultaten van het OMO-overleg zullen worden gepresenteerd op een werkconferentie van de themagroepen in oktober van dit jaar. Daar komt ook de vraag aan bod wie neemt de uitvoering van alle mooie plannen ter hand.

Daarna volgt de 3e dorpsavond waar concrete voorstellen op tafel komen die dan met de opbrengst uit deze avond worden verwerkt in het concept Masterplan dat we een jaar na de 1e dorpsavond in januari 2018 willen presenteren.

Terugkijkend concludeer ik dat we stap voor stap verder komen in dit proces. Het aantal mensen dat zich inzet groeit en ook op andere plaatsen in het dorp zijn mensen met elkaar in gesprek en de samenwerking groeit.

Het belangrijkste resultaat is dat we nu met elkaar in gesprek zijn, dat we elkaar hier en daar wat gunnen, dat we meningsverschillen niet cultiveren maar er over praten en dat er hier en daar ook concrete resultaten zijn. Het zal nog veel tijd en energie vragen van alle betrokkenen, maar dat is de moeite waard.

Verslag 3e dorpsbijeenkomst

31 januari 2018

Beleef en behoud authentiek Orvelte, deze slagzin voor het Masterplan Orvelte 2025 bleek op de derde dorpsavond de prijswinnende zin te zijn. Ben Weerdmeester was blij verrast dat zijn zin de meeste stemmen kreeg en verguld met de prijs een mand met producten uit Orvelte.

Na een korte introductie van de hoofdstukken van het Masterplan en de actiepunten voor de korte termijn werd op een constructieve manier onder leiding van Daniel Pit van gedachte gewisseld.

Resultaat is dat de hoofdstukken voor het Masterplan door het dorp zijn vastgesteld:

1. Voor het dorp, door het dorp - Blijf met elkaar in gesprek
2. Eén visie, één beeld - Wat is Orvelte?
3. Openbare ruimte – Leven in erfgoed
4. Kinderen zijn de toekomst – Spelen, bewegen, ontmoeten
5. Verkeer – Veiligheid voorop

Als aanvulling op deze punten is door de bewoners aangegeven dat het buitengebied van Orvelte in de plannen meegenomen moet worden. Bij de verdere uitwerking zal Staatsbosbeheer dan ook worden uitgenodigd.

Een groot aantal ideeën werden ingebracht om bestaande voorzieningen zoals de oude eendenkooi en het insectenhotel op te nemen in een educatieve route voor jong en oud.

Schaapherder Neils Tiktak hield een pleidooi voor het inzetten van loopeenden in percelen waar de leverbotslak voorkomt, om zo infecties met leverbot bij schapen te voorkomen. Er melden zich spontaan vrijwilligers aan om hem te helpen het plan van de grond te tillen.

In totaal hebben zich 20 mensen opgegeven om de verschillende actiepunten uit te werken. Daarbij melde de meerderheid zich ook aan voor meer dan één onderwerp. Voetpad naar de bushalte langs de Wiet realiseren

- Buitengebied met aandacht voor de wegen, de Orvelterbrug en het fietspad langs het Oranjekanaal.
- Aanpak verlichting in en om het dorp
- Accentueren van de toegangen in het dorp
- Speelvoorzieningen voor kinderen realiseren
- Verkeersborden in en rondom het dorp optimaliseren
- Een authentiek verhaal van Orvelte in combinatie met de marketing voor Orvelte
- Verbeteren toegankelijkheid parkeervoorzieningen
- Verbetering van bestrating en riolering
- Integraal onderhoudsplan groenvoorziening

Voor de zomer zal op de 4e bewonersbijeenkomst de balans worden opgemaakt met betrekking tot de voortgang van al deze plannen en zal het uitgewerkte Masterplan Orvelte 2025 worden gepresenteerd.

Dagblad van het Noorden pakt groots uit met artikel over Masterplan

1 februari 2018

Op 1 februari verscheen onderstaand artikel in het Dagblad van het Noorden.

‘Als we elkaar wat gunnen komen we verder in Orvelte’

Ondernemers en inwoners van het monumentale dorp Orvelte stonden in het verleden lijnrecht tegenover elkaar. Nu gaan de schouders eronder. Met een Masterplan wordt het dorp klaargestoomd voor de toekomst. De eerste resultaten zijn binnenkort zichtbaar.

Restaurant De Schapendrift in Orvelte, 17 januari 2017. Zeventig inwoners en ondernemers discussiëren gezamenlijk over hoe hun dorp verbeterd kan worden. Op grote flip-overvellen worden de ideeën opgeschreven, bewoners stemmen vervolgens op wat ze het meeste aanspreekt door er duimpjes achter te plakken. De plannen met de meeste ‘likes’ worden de komende tijd door verschillende werkgroepen verder uitgedacht. Deze avond is een overwinning op zich. Het is het najaar van 2015 als het college van B en W van Midden-Drenthe op bezoek komt. „Wat zou het fijn zijn als we met alle partijen om tafel konden zitten”, laat iemand zich ontvallen. De gemeente pakt de handschoen op en sindsdien is er wekelijks overleg. „Het dorp was er zelf aan toe”, zegt Henk Lindhout, voorzitter van de VABO (Vereniging Algemeen Belang Orvelte).

Van onbestaanbaar naar realiteit

Vijftien jaar geleden was het nog onbestaanbaar, maar in april dit jaar is het zover. De VABO, Stichting Orvelte Poort en ondernemersvereniging OPO ondertekenen een intentieverklaring. Ondanks de onderlinge verschillen steunen ze een gezamenlijk doel: Orvelte beter op de kaart zetten. Vertegenwoordigers van de organisaties nemen plaats in het nieuw opgerichte Motor Overleg, dat de drijvende kracht achter de dorpsvernieuwing moet worden. Ook Het Drentse Landschap, de gemeente Midden-Drenthe en het toeristisch informatiepunt (TIP) schuiven, indien nodig, aan.

Klein succesje

„Door de tegenstellingen in het dorp is er lange tijd niks gebeurd”, stelt Lindhout. Wonen in een dorp met erfgoedstatus betekent dat de belangen van inwoners en ondernemers weleens botsen.

„Daarom hebben we afgesproken dat in het Motor Overleg iedereen gelijkwaardig is en zien we het meer als platform dan als instituut.” Het overleg leverde al een klein succesje op. „Voor het eerst is gezamenlijk een evenementenkalender vastgesteld.”

Externe onderzoeken

Na de eerste dorpsavond in januari vorig jaar volgen een tweede en een derde, met wisselende opkomst. „Mensen vinden het lang duren”, zegt Lindhout. Gedurende het jaar doen externe bureaus onderzoek naar onderwerpen die te groot zijn om door werkgroepen op te pakken: verkeersveiligheid en de beleving van de toerist. En: hoe zien inwoners en ondernemers Orvelte en wat is daarin de rol van het erfgoed?

De Schapendrift was maandag decor van de vierde dorpsavond. Voor het eerst horen de inwoners wat het masterplan in de praktijk gaat betekenen. Een gespreksleider helpt de 34 aanwezige inwoners en ondernemers aan te geven welke punten volgens hen snelle actie verdienen.

Voetpad, groen en parkeren

Op korte termijn komt er een voetpad langs de Wiet, de weg die om de dorpskern heen loopt. Ook wordt de bebording van de voormalige Tolweg aangepakt. Dat daar ondanks het verbod veel auto's rijden, is een ergernis.

Andere punten van de lijst, waaronder het verbeteren van de toegankelijkheid van de parkeervoorzieningen, het accentueren van de toegangen naar het dorp en een onderhoudsplan voor groenvoorziening, volgen nog dit jaar. Het gaat met vallen en opstaan, maar veel Orvelters zijn vastbesloten. „Als we elkaar wat gunnen, komen we verder in Orvelte”, zegt Lindhout.

De dorpsbewoners die in de werkgroepen zitten, werken noest door. Voor de zomer moet het uitgewerkte masterplan klaar zijn. Dat omvat dan een uitgewerkte lijst van de aandachtspunten, een planning en een begroting. Het is vervolgens aan de gemeenteraad om het definitieve plan vast te stellen.

Ingrid en Lambert Dolfing, houders gemengd boerenbedrijf en uitbaters Bed & Breakfast

Ingrid en Lambert Dolfing kennen niet anders dan Orvelte. Ingrid is er geboren, Lambert kwam er wonen toen hij tweeënhalf was. „Dit is een gewoon dorp”, zegt Ingrid. „De toeristen zijn er alleen tussen elf en vijf.”

'Hoop dat het goeds brengt'

Het echtpaar woont in een grote boerderij aan de Schoolstraat, midden in de dorpskern. „Wij dragen Orvelte een warm hart toe”, zegt Ingrid, die in bijna alle Orvelter activiteiten een aandeel had. Nog steeds is ze actief bij de organisatie van de Dag van het Paard, het Wolfestival en de Lammetjesdag en komend jaar voor het eerst de Oer-dag bij het Melkfabriekje.

„Eigenlijk doe ik wat te veel”, zegt ze met een lach. „Je krijgt wel eens het gevoel dat je de kar moet trekken omdat er anders niets gebeurt. En daar is bovendien dan niet altijd waardering voor.” Ze hield zich bewust wat afzijdig van het masterplan. „Ik hoop dat het wat goeds brengt voor het dorp. In het verleden is voorgekomen dat het niet werd wat we ervan verwachtten”, zegt ze eerlijk.

Open erven

Ook Lambert is erg actief in het dorp, met een rol in de ijsbaan-, landbouw- en boermarkervereniging. Hij schoof een paar keer aan bij de werkgroep Leefomgeving. Een belangrijke uitkomst van de bijeenkomsten: „Het snoeiwerk moet anders. Vroeger waren de erven hier veel opener. Dat kwam ook uit het onderzoek van het externe bureau. Veel mensen zijn het er ook wel mee eens. Maar of het ook echt gaat gebeuren?”, zegt Lambert. Ze wachten het af. Ingrid: „Er zullen wel een paar goeie dingen uitkomen. De gunfactor, die moet terug.”

Iris Al, inwoner en uitbater minidierentuin ZooBizar

Iris Al bestiert in Orvelte minidierentuin ZooBizar en woont ook in het dorp. De ondernemer is sinds augustus betrokken bij de vorming van het masterplan. „Ik dacht eerst dat het over fietspaden ging. Ik voelde me niet echt geroepen”, lacht ze.

Als ze hoort over het extern uitgevoerde onderzoek naar hoe de toerist Orvelte beleeft, meldt ze zich alsnog. „Dat is uitgebreid in kaart gebracht. Bezoekers zijn geïnterviewd, maar het bureau heeft ook in Emmen en omliggende vakantieparken onderzoek gedaan. Heel veel mensen zijn daar enthousiast over.”

Erfgoed centraal

De centrale vraag van de werkgroep is ‘Wat is de identiteit van Orvelte?’ De uitkomst: het erfgoed staat centraal. „Het is gemakkelijk om daar als ondernemers onderling over te praten”, zegt ze. „Maar hier zitten álle partijen om tafel.” De belangrijkste les die ze leerde? „Regelmatig dacht ik: stap even uit dat bubbeltje, Iris, dat doen anderen ook.”

Speurtochten en 'Drentse' dieren

Zelf heeft ze al volop plannen om in ZooBizar meer aandacht te besteden aan de unieke erfgoedstatus van haar dorp. „Ik wil meer doen met inheemse dieren, zoals het Drentse thriantakonijn. Ook lijkt het me leuk om speurtochten naar buiten te organiseren, om kinderen bijvoorbeeld te leren over de prachtige bomen die hier staan.”

Volgens Al is Orvelte niet anders dan een ander dorp. „Het probleem zit hem erin dat we lang niet met elkaar in gesprek zijn geweest. Maar de kriegel kan eruit.” Lacht. „Het is net een huwelijk. Orvelte is een bijzonder dorp en dat zal het altijd blijven.”

Rolinda Neuwitter, inwoner en lid VABO

Rolinda's man is geboren in het dorp, in het huis naast de Smederij. Zelf bracht ze er een gedeelte van haar jeugd door. „Orvelte ligt me na aan het hart”, zegt de inwonster, die bestuurslid is van de VABO. Vanuit die rol is ze actief in de werkgroep beleefomgeving en welzijn.

Na de eerste dorpsavond gaat de groep voortvarend aan de slag met verschillende onderwerpen, waaronder het groenonderhoud. „Dat kreeg heel veel stemmen.” Het is een irritatiefactor in het dorp, doordat er drie partijen (Het Drentse Landschap, Staatsbosbeheer en de gemeente) verantwoordelijk zijn voor verschillende delen van het dorp. Ze laat een kaart zien met verschillende gekleurde vakjes. De groep zocht uit wie welk stuk groen in beheer heeft.

Voetpad

„Een andere prioriteit is het voetpad langs de Wiet. Daarnaast willen we graag een speeltuin in het dorp en meer dieren in de weides. Daarover zijn ook al gesprekken gevoerd met beheerders.” Het resultaat was afgelopen seizoen al een beetje zichtbaar. Ook de slechte verlichting langs het fietspad van Westerbork naar Orvelte is aangepakt. „Afgelopen zomer zijn reflectoren geplaatst.”

Toverwoord

Het antwoord op de vraag wat voor dorp Orvelte is, is inmiddels duidelijk. „Er is een stuk erfgoed dat behouden moet worden, maar het moet in Orvelte ook prettig wonen en ondernemen zijn”, verwoordt Rolinda.

„Orvelte is erfgoed. Dat is het toverwoord. Bij alles wat je denkt of wilt, moet je terug naar dat woord en de vraag stellen: wat betekent dat voor het erfgoed?” Rolinda kijkt op een positieve manier naar de toekomst. „Het echte werk komt nu. Ik hoop dat zich nieuwe bewoners melden die willen helpen met de actiepunten.”

Leonie Sinnema

Aan de slag met het Masterplan Orvelte 2025

16 april 2018

Op de inloopavond van 18 januari 2018 zijn de 3 onderzoeken: Wat wil de toerist, Het Verkeersadvies en Het Erfgoedonderzoek gepresenteerd. Deze onderzoeken zijn samen met de inbreng uit het dorp de basis voor de uitwerking van het Masterplan.

Om deze onderzoeken gemakkelijk te kunnen vinden zijn deze met medewerking van het Orveltejournaal geplaatst op de pagina Dorpsnieuws, onder de kop Masterplan Orvelte 2025. In de linker kolom (hiernaast) kunt u voortaan alle relevante documenten terugvinden.

Tijdens de 3e dorpsbijeenkomst van 29 januari 2018 zijn de contouren van het Masterplan zichtbaar geworden. Ook hebben de belangstellenden tijdens deze avond, alvast vooruitlopend op het Masterplan, gezamenlijk de acties voor de komende periode vastgesteld.

Werkgroepen

Superfijn dat er op zo'n avond veel mensen zich hebben aangemeld om mee te werken aan het uitwerken van de acties. Op deze manier is er een aantal werkgroepen ontstaan die het werk van de themagroepen voortzetten. Zeker voor de themagroep "Be-Leefomgeving/welzijn" was deze overgang naar werkgroepen noodzakelijk. De groep was te groot met te veel thema's.

Maandagavond 9 april is de kennis van deze themagroep overgedragen aan de werkgroepen, te weten:

1. Integraal onderhoudsplan voor groen onderhoud;
2. Bestrating + riolering + voetpad langs de Wiet + aanpak verlichting.

Voor de andere themagroepen was het onderwerp nieuw of de overgang eenvoudiger te maken en was er geen speciale avond nodig.

3. Buitengebied; wegen en de brug/ fietspad Oranjekanaal/ Orvelterveld;
4. Authentiek verhaal van Orvelte
5. Marketing+ bewerken Duitse markt + samenwerking met andere organisaties
6. Wijzigen toegankelijkheid parkeervoorzieningen, bebording in en rondom het dorp, accentueren van de toegangen in het dorp
7. Speelvoorzieningen
8. Loopeenden vrijwilligersgroep
9. Informatiebord

Voor al deze groepen zullen trekkers worden benoemd. Met de start van deze werkgroepen zijn de themagroepen opgeheven.

Opstart werkgroepen en trekkers

Een groot aantal werkgroepen heeft het eerste overleg met elkaar al gehad en een aantal werkgroepen komt binnenkort bij elkaar. Sommige werkgroepen hebben al behoorlijk veel uitgezocht en zijn al met het werven van fondsen bezig. Daarmee komen ze in een beslissend stadium.

Werkgroep Orvelte en OMO wordt samen Projectgroep Orvelte

Sinds oktober 2016 was er een werkgroep bezig met de contouren van het Masterplan Orvelte 2025. Inspelend op nieuwe ontwikkelingen is vervolgens in april 2017 het Orvelte Motor Overleg gestart. Tussen deze 2 overlegvormen bestond veel overlap. Om beter vanuit alle organisaties vertegenwoordigd te zijn, hebben we besloten om beide samen te voegen tot de Projectgroep Orvelte.

De Projectgroep gaat de komende tijd verder met de voorbereiding van het Masterplan Orvelte 2025. Onderdeel daarvan is het onderzoeken naar de manier waarop een uitvoeringsorganisatie voor de lange termijn het beste vorm gegeven kan worden. Op de volgende dorpsbijeenkomst en via het Orveltejournaal houden we u op de hoogte.

Stand van zaken werkgroepen

28 mei 2018

U weet het vast nog wel, tijdens de 3e dorpsbijeenkomst op 29 januari j.l. zijn alvast vooruitlopend op het Masterplan, gezamenlijk de acties voor de komende periode vastgesteld.

Er zijn 9 werkgroepen gestart om de actiepunten die op deze avond werden gekozen verder uit te werken.

Op 15 mei j.l. hebben 7 werkgroepen in de Schenkerij verslag gedaan over de voortgang van hun werk. Hieronder een korte samenvatting.

Werkgroep Groenonderhoud

Het groenonderhoud in en om de kern van Orvelte wordt verzorgd door de volgende partijen:

- De gemeente Midden Drenthe
- Het Drentse Landschap
- Staatsbosbeheer

Doel van de actiegroep is om samen met de betrokken partijen in gesprek te gaan.

De volgende zaken zullen aan de orde komen:

- Wie is verantwoordelijk en voor welk gebied? (dit heeft de werkgroep in kaart)
- Wat wordt goed onderhouden en wat heeft extra aandacht nodig?
- Waar liggen de knelpunten?
- Is er afstemming mogelijk tussen de werkzaamheden en partijen?
- Kan er rekening worden gehouden met de evenementen?
- Onderhoud van de Brink
- Onderhoud van de bankjes in en om het dorp

We hebben veel ideeën voor allerlei zaken die met bovenstaande te maken hebben. Zeer binnenkort zal het gesprek plaatsvinden.

We maken een planning voor de korte termijn en een planning voor de lange termijn.

Werkgroep Bestrating en riolering

De bestrating in de kern van het dorp is aan de beurt om te herstraten volgens het beleid van de gemeente. Alvorens hiermee te beginnen is de werkgroep samen met de gemeente in gesprek.

De volgende zaken worden o.a. besproken:

- Structuur van de bestrating
- Volgorde van aanpak van de straten
- Stand van zaken m.b.t. de riolering, in de Brugstraat moet de riolering verbeterd worden.
- Rolstoel toegankelijkheid
- Bestrating buiten de kern controleren en vast stellen wat de stand van zaken is

We maken een planning voor de korte termijn en een planning voor de lange termijn.

Werkgroep Voetpad en verlichting De Wiet

De werkgroep houdt zich bezig met het voetpad aan de Wiet en het verlichtingsplan.

De volgende zaken worden o.a. besproken:

- Vaststellen soort bestrating van het voetpad, dit moet ook getoetst worden aan het bestemmingsplan.
- Het voetpad zal geplaatst worden aan de kant van het dorp.
- Keus maken fasering aanleg voetpad
- Fase 1. Vanaf Wezuperweg tot Schoolstraat
- Fase 2. Vanaf Wezuperweg tot parkeerplaats, verlichting op parkeerplaats verbeteren zodat men over de parkeerplaats naar de Brugstraat kan.
- Fase 3. Vanaf van Wezuperweg naar Brugstraat.
- Nadenken over de oversteek vanaf de Wezuperweg naar de Wiet.
- Nadenken over de oversteek vanaf het fietspad naar de Schoolstraat.

Verlichtingsplan aan de Wiet en parkeerplaats

Er is een schema aanwezig waarop is vastgelegd waar Enexis de stroomkabels heeft liggen langs de Wiet.

De volgende zaken worden o.a. besproken:

- Keuze lichtmasten en aantal
- Openbare verlichting toetsen aan beleid/ bestemmingsplan
- Openbare verlichting toetsen aan de eisen van de verlichting
- Na keus van de verlichting en vaststellen aantal palen, lichtberekening laten maken.
- Op de langere termijn zal het verlichtingsplan in en om het dorp aan de orde komen.

Werkgroep Speelvoorziening

We hebben in goede samenwerking met mensen van het Drentse Landschap en de gemeente al wat stappen gemaakt. Zo is er een mooie locatie gevonden aan de Brink op Flintenweg 10 zodat de speeltuin voor iedereen goed toegankelijk is. Ook hebben we een idee voor de inrichting, deze is passend in de omgeving en bij het karakter van Orvelte.

Materialen kunnen via de gemeente worden aangeschaft maar moeten worden geplaatst door een gecertificeerd bedrijf i.v.m. aansprakelijkheid.

Op dit moment is het onze belangrijkste taak om fondsen te werven, zodat we onze begroting dekkend krijgen.

Er is al een begin door een bijdrage van de parkeergelden via de Stichting Orvelte Poort, daar zijn we heel blij mee.

Werkgroep "het verhaal van Orvelte"

Deze werkgroep is opgezet om uitvoering te geven aan één van de belangrijkste conclusies en aanbevelingen uit het onderzoeksrapport van het bureau Ruimte & Vrije Tijd:

"Orvelte mist een authentiek verhaal dat het onderscheidend maakt en verbindt".

De werkgroep die bestaat uit vijf bewoners en ondernemers, aangevuld met twee leden van de gemeente, heeft in twee vergaderingen een eerste opzet gemaakt voor dit verhaal.

Alle deelnemers binnen de werkgroep hebben taken die zijn toegespitst op competenties als het kunnen verrichten van historisch bronnenonderzoek, kennis en inzicht in de lokale cultuur en recente geschiedenis, het smeden van alle elementen tot een echt en authentiek verhaal en tenslotte het verhaal ook bruikbaar maken voor de marketing van het product Orvelte.

De werkgroep is enkele keren bij elkaar geweest en zal deelnemen aan MOEK (Mooi Op Eigen Kracht), een initiatief dat vanuit de gemeente is ontwikkeld om initiatieven te ondersteunen die ten doel hebben om de woonomgeving mooier en leefbaarder te maken en de onderlinge band versterken.

Het verhaal, dat in de komende jaren ook het uitgangspunt moet zijn voor nieuwe initiatieven als het opzetten van een (virtuele) historische route en bijzondere culturele evenementen moet in de eerste fase klaar zijn in november 2018. We willen graag iedereen van onze vorderingen op de hoogte houden en hopen op bijdragen, op- en aanmerkingen van iedereen die zich betrokken voelt bij ons dorp.

Werkgroep Marketing

Als één van de uitkomsten van de dorpsbijeenkomsten, is er een werkgroep marketing gevormd uit een aantal ondernemers, inwoners en de beleidsmedewerker recreatie, toerisme en gebiedsmarketing van de gemeente Midden Drenthe.

Hoewel een goed marketing plan een speerpunt is in de ontwikkeling van Orvelte voor de toekomst, is er tot dusverre nog geen gezamenlijk overleg geweest.

De bedoeling is om op zeer korte termijn met alle deelnemers bij elkaar te komen, om de eerste stappen te zetten die moeten leiden tot een heldere marketing strategie.

In de volgende journaals zal er steeds verslag worden gedaan van de vorderingen en uiteraard zijn alle ideeën en opmerkingen zeer welkom.

Werkgroep Verkeer

Het onderwerp verkeer houdt Orvelte al meerdere jaren bezig. Natuurlijk is Orvelte een gewoon dorp waar mensen wonen, werken en recreëren.

In de achterliggende jaren was steeds de gedachte dat gemotoriseerd verkeer zich niet goed verhoudt tot, soms vele, wandelaars die het dorp bezoeken.

Een reeks van verkeersmaatregelen, de diversiteit aan verkeersborden enz., bleken onvoldoende om het dorp "autoluw" te maken en te houden.

Maar er was ook veel onduidelijkheid over de vermeende overlast, de genomen maatregelen e.d. Een extern bureau heeft daarom in opdracht van de gemeente de zaken op een rijtje gezet en nader onderzoek gedaan. Tijdens de laatste inloopavond lag het rapport ter inzage.

Inwoners, belanghebbenden, konden zich melden voor de werkgroep verkeer. De werkgroep is inmiddels aan het werk gegaan om de aanbevelingen en conclusies van het onderzoek te bekijken en te vertalen naar concrete voorstellen.

De werkgroep kijkt daarbij ook naar de overige thema's zoals bestrating, leefbaarheid, cultureel erfgoed e.d.

Binnenkort zal de werkgroep voorstellen uitbrengen aan de projectgroep en deze presenteren op de dorpsavond op 9 juli 2018.

Werkgroep Buitengebied

Aandachtspunten voor deze groep zijn de aanleg van een fietspad aan de Zuidzijde van het Oranjekanaal, de aansluiting van dit fietspad met een fietsbrug op het Orvelterveld en via de sluis op het fietspad richting de Middenveldsweg en Elp. Daarnaast is de Orvelterbrug onderwerp van gesprek in het overleg met de gemeente Midden-Drenthe.

Orvelte in de prijzen

24 juni 2018

Orvelte is in de prijzen gevallen bij MOEK = Mooi Op Eigen Kracht.

MOEK is een prijsvraag voor buurten, wijken, straten of dorpen in de Gemeente Midden-Drenthe waarbij ze plannen kunt indienen die een bijdrage leveren aan het mooier en leefbaarder maken van de eigen woonomgeving en de onderlinge band versterken.

In de prijzen vielen de speelvoorziening met een prijs van €

2000, — en voor het verhaal van Orvelte was een prijs van € 500, — beschikbaar. Beide projecten van het Masterplan Orvelte 2025.

Van harte proficiat en veel waardering voor al het werk dat de werkgroepen hebben verzet!

Verslag 4e dorpsbijeenkomst 9 juli bij de Schapendrift

15 juli 2018

Op maandag 9 juli werd in de Schapendrift de 4e dorpsbijeenkomst gehouden. Een mooie gelegenheid voor iedereen om te zien wat er tot nu toe is gedaan met de uitkomsten van voorgaande bijeenkomsten en mee te praten over de voortgang van dit voor ons dorp zo belangrijke proces.

Henk Lindhout gaf als voorzitter een beknopt beeld van het verloop van dit proces en de belangrijke rol van de verschillende werkgroepen, die zijn ontstaan uit brainstormsessies en de uitwerking van de vele ideeën. De bouwstenen voor het Masterplan, dat eind dit jaar aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd, vormen de basis voor een sterk en dynamisch Orvelte, waar kwaliteit van wonen, (samen) werken en recreëren centraal staat.

Daarvoor ontwikkelen we een sterke identiteit die breed wordt uitgedragen en van Orvelte een unieke plek met allure kan maken. Ons gezamenlijk inzetten voor de kwaliteit van openbare ruimte,

verkeersveiligheid en het scheppen van mogelijkheden voor kinderen en dus voor de toekomst, zullen de samenhang en verbondenheid in Orvelte versterken.

Hoewel de feitelijke uitvoering van het masterplan pas begint nadat het in de raad is voorgelegd en goedgekeurd, kon door trekkers van de verschillende werkgroepen al verslag worden gedaan over de plannen en concrete stappen die zijn gezet om gestelde doelen te kunnen verwezenlijken.

Na de pauze lag het accent op de uitvoering van het masterplan. Ook hier zullen we zelf als dorp de verantwoordelijkheid nemen en een uitvoeringsorganisatie moeten opzetten die het proces de komende jaren gaat begeleiden, controleren en aansturen. Over de vragen hoe die organisatie er uit zou moeten zien, wie er deel van uitmaken en welke verantwoordelijkheden bij de organisatie komen te liggen, werd in een uitgebreide "brainstormsessie" goed nagedacht en gesproken.

In de gespreksronde die op de sessie volgde bleek dat over een groot aantal punten veel overeenstemming was. Dat belooft veel positiefs voor de uitvoering van de plannen!

Voordat het plan in de gemeenteraad wordt behandeld en vastgesteld, zal er in oktober nog een 5e dorpsbijeenkomst plaatsvinden, waarin het concept wordt gepresenteerd en een eerste schets wordt gegeven van de uitvoeringsorganisatie.

Werkgroepen Masterplan hard aan het werk

10 oktober 2018

Op 2 oktober kwamen de werkgroepen van het Masterplan Orvelte bij elkaar om de balans van de gemaakte vorderingen op te maken. Ook werd geïnventariseerd wat de diverse werkgroepen nog nodig hebben om plannen en ideeën verder uit te werken.

Het gaat te ver om alle thema's hier uitvoerig te beschrijven. Dus een korte impressie.

De speeltuin vordert goed. Er is € 15.000 binnen gehaald en er wordt nog een belangrijke bijdrage verwacht. Grondeigenaar en gemeente moeten nog even aan tafel omtrent de locatie en het gebruik.

Maar: Chapeau voor de werkgroep!

De adviezen van het verkeerskundig bureau zijn door de werkgroep Verkeer vertaald naar concrete aanbevelingen voor de wijziging/aanpassing van de p-verwijzing, bewegwijzering en bebording van de "grensgebieden" en het voetgangersgebied. Ook de entrees van de Schapendrift en de Brug-, Dorps- en Schoolstraat gaan op de schop met als doel om optisch (tolhekken + aangepaste bestrating) een drempel op te werpen voor de automobilist e.d.

Daarnaast wordt de totale herbestrating door de gemeente binnenkort aangepakt. Per straat zal een patroon worden gelegd passend bij het desbetreffende dorpsbeeld en/of gebruik.

De Dorpsstraat (Tolweg) wordt in ere hersteld. Langs de Wiet komt een voetpad en er zal verlichting worden aangebracht. Uiteraard is er ook aandacht voor groen en de bermen. Nog niet alle groenbeheerders konden door de werkgroep worden gehoord.

Ook wordt er gewerkt aan het Verhaal van Orvelte. Wat is het verhaal, wie kent het verhaal... en wie gaat het schrijven? Wordt vervolgd.

De werkgroep Marketing Orvelte is nog op zoek naar de te varen koers.

Van het imago als Museumdorp is moeilijk af te komen, aldus de werkgroep. Wat is Orvelte eigenlijk, wat willen we zijn? Ga niet voor kwantiteit maar voor kwaliteit. Laat Orvelte in zijn totaliteit, gedragen door het hele dorp, aan de buitenwereld zien. (relatie met Verhaal van Orvelte)

Naast bijvoorbeeld de schapen en geiten zou er ook ruimte moeten komen voor andere dieren die het dorpsbeeld kunnen verlevendigen. De introductie van Loopeenden wordt binnenkort op HBO-niveau onderzocht.

Kortom, nog veel werk voor de diverse groepen en de medewerkers van de gemeente, waarbij met veel inzet en enthousiasme wordt gewerkt aan een mooi(er) Orvelte.

Peter Nagtegaal

Verslag 5e dorpsbijeenkomst

28 november 2018

Henk Lindhout nam vanavond als eerste het woord, om iedereen van harte welkom te heten. Speciaal Erik Doorenspeet van de coöperatie expert en de werkgroep het verhaal van Orvelte.

Eerst werd er nog een terugblik gedaan over het proces tot nu toe en hoe het concept masterplan (deze lagen verspreid over de tafels ter inzage) tot stand kwam. Henk onderstreept in zijn verhaal hoe bijzonder het is dat er nu een concept Masterplan gepresenteerd kan worden.

Masterplan Orvelte 2025

De bouwstenen zoals ze op de 4e dorpsbijeenkomst zijn gepresenteerd zijn met hun acties integraal opgenomen in het Masterplan. In de bijlagen staat een tijdspad en een overzicht van alle publicaties over het ontstaan van het Masterplan. Daarnaast is er een uitvoeringsprogramma waarin alle acties opnieuw zijn benoemd met de verantwoordelijke voor de uitvoering en een raming van de bijbehorende investering. Dit laatste document wordt dit jaar nog afgerond.

De volgende vragen werden er gesteld: Hoe ver is het met het fietspad langs het Oranjekanaal, en het idee om de Kromboom af te sluiten voor doorgaand verkeer? Staat dit genoemd in het concept masterplan? Hier wordt bevestigend op geantwoord. De uitvoering is niet op korte termijn gepland. Alle partijen die hier mee te maken hebben zullen worden meegenomen in het overleg.

Het is van belang dat de OPO (4 december 2018) en de VABO (10 december 2018) achter het plan gaan staan. Daarmee kan het met overtuiging ter goedkeuring aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

Werkgroep het verhaal van Orvelte

Ingrid Dolfing nam hierna het woord om ons bij te praten over het verhaal van Orvelte. Met het verhaal willen ze de bijzondere geschiedenis en het erfgoed van Orvelte en zijn omgeving vertellen. Het verhaal moet zich onder andere richten op: liefhebbers van natuur en cultuur, mensen die kwaliteit zoeken of de fietsers en wandelaars. Het verhaal komt tot stand: door verhalen en ervaringen van dorpsbewoners, boeken en archiefonderzoeken. Graag wil men er een rode draad in verwerken. Het verhaal zal worden geschreven door Niels Brandaan. De werkgroep Verhaal van Orvelte fungeert als stuurgroep. Tevens is er een groep meelezers uit het dorp en tussentijds worden de concepten beoordeeld en voorgelegd aan de verschillende belangengroepen (ondernemers, bewoners, marketing Drenthe).

Uitvoeringsorganisatie

Na een kleine pauze nam Henk Buis het woord om het derde punt de uitvoeringsorganisatie te bespreken. De vraag is wie de uitvoering van het masterplan gaat trekken als de projectgroep zijn werk heeft afgerond? Wie organiseert en onderhoud de inrichting van het dorp of het organiseren en programmering van o.a. evenementen. Aan de hand van de uitkomsten van de brainstormsessie van de 4de dorpsbijeenkomst is Erik Doorenspeet uitgenodigd om wat te vertellen over de verschillende vormen van een uitvoeringsorganisatie. Hij verzorgde een presentatie over de voordelen van een coöperatie in Orvelte, waarin bewoners en (cultureel) ondernemers de kar gaan trekken. Daarbij hoort ook dat er afspraken tussen de corporatie de stichting Het Drentse Landschap en de gemeente Midden-Drenthe worden vastgelegd. Een leden raad wordt het hoogste orgaan van de coöperatie.

Er volgt een vragen ronde waarin de verschillende details aan de orde komen.

Hierna bedankte Henk Lindhout Erik voor de uitleg en wenste iedereen wel thuis.

Jantje Brouwer

Orvelte unaniem achter Masterplan

't verheugd me dat ik jullie kan berichten dat de leden van de VABO zich in de extra algemene ledenvergadering unaniem voor de uitvoering van het Mastplan Orvelte 2025 hebben uitgesproken.

Een week eerder zijn de leden van de OPO tijdens de laatste ALV van 2018 uitgebreid geïnformeerd over de huidige status van en unaniem akkoord gegaan met de (voorgenomen) ontwikkelingen in het kader van het Masterplan.

Ook het bestuur van de stichting Orvelte Poort sluit zich aan bij deze positieve reacties.

Dat is echter niet alles, ook de directie van de Stichting Het Drentse Landschap is bekend met de inhoud van het masterplan en staat daar positief tegenover evenals het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Midden-Drenthe die de samenwerking en de participatie van bewoners in Orvelte toejuichen.

De leden van de VABO hebben tevens ingestemd met het verder uitwerken van de plannen om te komen tot een coöperatie die de uitvoering van het Masterplan ter hand zal nemen. De Dorpscoöperatie Orvelte (UA) zal de huidige samenwerking tussen de partijen in Orvelte voortzetten. Het Orvelte Motor Overleg komt daarmee te vervallen. Er blijft echter een belangrijke taak voor de werkgroepen bestaan. Zij concretiseren de plannen en vertegenwoordigen het dorp bij de voorbereiding en tijdens de uitvoering.

Binnen kort zullen een aantal werkgroepen met nieuws komen. Blijf het Orvelte Journaal dus volgen.

Namens de projectgroep
Masterplan Orvelte 2025
Henk Lindhout

Bijlage 4

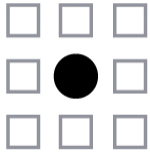
Onderzoek: “Parkeren en circuleren in Orvelte”

Parkeren en circuleren in Orvelte

- voorkomen ongewenst (parkeer)gedrag -

oktober 2017

Documentbeschrijving

Titel	Parkeren en circuleren in Orvelte
Ondertitel	- voorkomen ongewenst (parkeer)gedrag -
Pagina's	25
Publicatienr.	17046
Verschijningsdatum	oktober 2017
Auteurs	J. Haveman, T. Dillema
Opdrachtgever	Gemeente Midden-Drenthe
Contactpersoon	W. Oosterhof

Parkeren en circuleren in Orvelte

- voorkomen ongewenst (parkeer)gedrag -

oktober 2017

in opdracht van:
Gemeente Midden-Drenthe
W. Oosterhof

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	- 5 -
1.1.	De aanleiding	- 5 -
1.2.	De doel- en vraagstelling	- 5 -
1.3.	Leeswijzer	- 6 -
2.	Inventarisatie	- 7 -
2.1.	Beschrijving huidige situatie	- 7 -
2.2.	Het gebruik van de wegen binnen de kern	- 8 -
2.3.	Conclusies	- 11 -
3.	Analyse	- 12 -
3.1.	Informatievoorziening bezoekend verkeer	- 12 -
3.2.	Bereikbaarheid parkeerplaatsen	- 13 -
3.3.	Overige aspecten	- 14 -
3.4.	Conclusies	- 15 -
4.	Verbetervoorstellen	- 16 -
4.1.	Voorinformatie	- 16 -
4.2.	Toegankelijkheid parkeervoorzieningen	- 17 -
4.3.	Markeren poorten voetgangersgebied	- 18 -
4.4.	De Dorpsstraat	- 19 -
4.5.	Overige maatregelen	- 20 -
4.6.	Conclusies	- 22 -

1. Inleiding

1.1. De aanleiding

Orvelte is een van de mooiste dorpen in Drenthe en van Nederland (volgens lezers van de ANWB Kampioen staat Orvelte in de top vijf). De monumentale boerderijen, de goed onderhouden woningen, de statige bomen, mooie tuinen en straten, met kinderkopjes en oude klinkers, geven het dorp een unieke sfeer. En je voelt het direct "in dit prachtige dorp wordt geleefd en gewerkt."

Wervende teksten, toch ook en misschien wel vooral, gericht op het trekken van bezoekers naar het dorp. Deze bezoekers komen overwegend niet te voet (of per fiets), maar vaak met de auto. En juist daar wringt de schoen. Ondanks dat het dorp officieel (nagenoeg) volledig voetgangerszone is, overigens met uitzondering van 'bestemmingsverkeer' en in het dorp (en deels daaromheen) een parkeerverbodszone is ingesteld, wordt overlast door het toeristische autoverkeer in Orvelte ervaren.

Naar aanleiding van klachten vanuit de kern wil de gemeente Midden-Drenthe maatregelen te treffen om deze verkeersoverlast te verminderen. De gemeente Midden Drenthe heeft BVA Verkeersadviezen gevraagd hiervoor, in samenwerking met de inwoners uit het dorp, een plan op te stellen.

Het gehele planproces is begeleid door een werkgroep, bestaande uit:

- Peter Nagtegaal, inwoner Orvelte;
- Johan Vos, inwoner Orvelte;
- Wiebe Oosterhof, Gemeente Midden Drenthe;
- Geert van de Logt, gemeente Midden-Drenthe;
- Jan Haveman, BVA Verkeersadviezen.

De werkgroep heeft een rol gespeeld bij het aandragen van de benodigde informatie en het beoordelen van de geleverde producten.

1.2. De doel- en vraagstelling

Het doel dat de gemeente Midden-Drenthe heeft geformuleerd met betrekking tot de verkeerssituatie in Orvelte valt uiteen in drie aspecten en luidt:

- Geen auto's van bezoekers in het voetgangersgebied c.q. dorp;
- Bezoekers parkeren op de daarvoor bestemde plaatsen;
- Het gedrag van bestemmingsverkeer past bij de uitstraling van het dorp.

Om de gestelde doelen te bereiken dienen een viertal vragen te worden beantwoord;

- Hoe zorg je ervoor dat de bezoekers de parkeerplaatsen vinden;
- Hoe voorkom je dat bezoekers het gebied inrijden;
- Hoe zorg je dan voor bebording en/of verkeersgeleidende maatregelen in en rond het dorp;
- Hoe zorg je dat het bestemmingsverkeer zich anders gaat gedragen.

In voorliggende rapportage gaan wij in op de geformuleerde doelen en de wijze waarop deze doelen behaald kunnen worden. Hierbij zullen vanzelfsprekend de geformuleerde vragen worden beantwoord. Met nadruk merken wij op dat de intenties zoals die gelden binnen Orvelte niet ter discussie worden gesteld in deze rapportage. Hiermee bedoelen wij dat het feit dat Orvelte niet toegankelijk is voor toeristisch verkeer (uiteraard met uitzondering van de wegen rondom de kern en de voor deze groep bestemde parkeervoorzieningen P1 en P2) en dat alleen bestemmingsverkeer, zijnde bewoners en werknemers het gebied in mogen rijden, als gegeven wordt beschouwd.

1.3. Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk beschrijven wij de bestaande situatie. Het betreft hier een inventarisatie van de situatie op basis van beschikbare informatie. In hoofdstuk 3 volgt vervolgens onze analyse van het functioneren van de huidige situatie. Dit hoofdstuk mondt uit in een aantal knelpunten. In hoofdstuk 4 ten slotte worden suggesties gedaan over de wijze waarop de situatie in Orvelte kan worden verbeterd.

2. Inventarisatie

In dit hoofdstuk beschrijven wij de huidige situatie. Hierbij gaan wij in op de bebording en de intentie hiervan en op het werkelijke gebruik van de wegen in Orvelte. Aan het einde van dit hoofdstuk vatten wij de bevindingen samen en komen wij tot een aantal knelpunten.

2.1. Beschrijving huidige situatie

- **Verkeersmaatregelen**

Binnen de kern Orvelte is voor een groot deel sprake van een voetgangerszone. Deze zone strekt zich nagenoeg volledig uit over de bebouwde kom van Orvelte. In principe valt alleen De Wiet aan de oostzijde van de kern buiten het voetgangersgebied. Binnen een voetgangerszone is gemotoriseerd verkeer in beginsel niet toegestaan. Om bewoners (en werknemers) toch een mogelijkheid te bieden hun woning te bereiken is een uitzondering gemaakt voor 'bestemmingsverkeer'. Daarnaast zijn fietsers toegestaan binnen de zone.

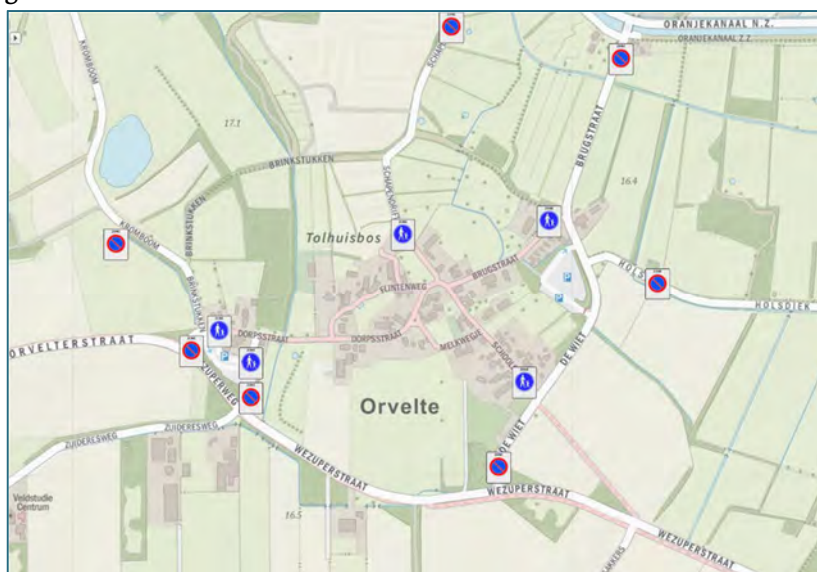
Definitie bestemmingsverkeer artikel 1 Reglement Verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV)

Bestemmingsverkeer: bestuurders wier reisdoel één of meer bepaalde percelen betreft die zijn gelegen aan of in de directe nabijheid van een weg met een door verkeerstekens aangegeven geslotenverklaring voor bepaalde categorieën bestuurders en die slechts via deze weg zijn te bereiken alsmede bestuurders van lijnbussen.

Naast het voetgangersgebied is voor de gehele kern en een zone daarom heen, een parkeerverbodszone van kracht. Dit betekent dat binnen deze zone niet mag worden geparkeerd, met uitzondering van aangewezen plaatsen.

De omvang van de voetgangers- en parkeerverbodszone is in onderstaande figuur aangegeven.

Omvang voetgangers- en parkeerverbodszone

Ten slotte is in een deel van de kern een maximum snelheid van 30 km/uur ingesteld.

Uit de definitie van bestemmingsverkeer valt af te leiden dat ook toeristisch verkeer dat een bestemming heeft in Orvelte bevoegd is het gebied in te rijden. Uiteraard moet dan wel binnen het gebied geparkeerd kunnen worden, aangezien er een parkeerverbodszone van toepassing is. Inrijden is dan weliswaar toegestaan maar parkeren niet.

- **Parkeren toeristisch verkeer**

Voor toeristisch verkeer is aan de randen van het dorp een tweetal parkeervoorzieningen beschikbaar, P1 en P2 met een totale omvang van circa 400 parkeerplaatsen. Op deze parkeerplaatsen kan tegen een tarief van € 3,00 worden geparkeerd. P1 bevindt zich aan de westzijde van de kern en wordt ingesloten door de Dorpsstraat, de Wezuperweg en de Zuideresweg. Deze parkeerplaats kan worden bereikt vanaf de Zuideresweg. P2 ligt aan de oostzijde van Orvelte, ten westen van De Wiet ter hoogte van de aansluiting met de Holsdiek en kan worden bereikt via De Wiet. Vanaf diverse locaties wordt naar deze parkeervoorzieningen verwezen.

- **Bebordingsplan**

Het bebordingsplan dat de hiervoor genoemde verkeersmaatregelen effectueert is, evenals de parkeerverwijzing, weergegeven in bijlage 1. Hierbij merken wij op dat de 30 km/uur zone zoals aangegeven op het bebordingsplan niet sluitend is en dat alleen bebording aanwezig is op de Dorpsstraat en de Zuideresweg ter hoogte van de komgrenzen. Een en ander betekent dat de maximum snelheid binnen de bebouwde kom van Orvelte feitelijk 50 km/uur bedraagt.

- **Snelheidsregime**

Omdat de 30 km/uur zone bebording niet sluitend is, geldt binnen de bebouwde kom van Orvelte een maximum snelheid van 50 km/uur. Binnen een voetgangerszone is in beginsel geen gemotoriseerd verkeer toegestaan en is een maximum snelheid niet van toepassing. Indien echter uitzonderingen worden toegepast, zoals in Orvelte het geval is, en wel gemotoriseerd verkeer wordt toegelaten dan geldt binnen de voetgangerszone formeel het zelfde snelheidsregime als in het omliggende gebied. Een en ander betekent dat binnen het voetgangersgebied in Orvelte wettelijk 50 km/uur mag worden gereden, uiteraard met inachtneming van het kapstokartikel (artikel 5 van de Wegenverkeerswet) dat stelt dat geen gevaar of hinder mag worden veroorzaakt.

Buiten de bebouwde kom rondom Orvelte geldt op de wegen een maximum snelheid van 60 km/uur. Alleen op de Wezuperweg, aan de zuidzijde van de kern, mag 80 km/uur worden gereden, met uitzondering van een zone ter hoogte van de aansluitingen van de Dorpsstraat en de Zuideresweg.

2.2. Het gebruik van de wegen binnen de kern

In de vorige paragraaf is de situatie beschreven zoals die nu is in Orvelte en hoe deze is aangeduid. In deze paragraaf gaan wij in op het werkelijke gebruik van de wegen binnen de kern. Hierbij baseren wij ons op de gemeente Midden-Drenthe uitgevoerde tellingen en een door Themagroep verkeer Orvelte uitgevoerde enquête.

● *Mechanische radartellingen*

Op een aantal straten in Orvelte zijn mechanische verkeerstellingen uitgevoerd, waarbij ook de snelheden gemeten zijn. Concreet is er op een drietal locaties binnen het dorp geregistreerd en op één locatie aan de oostzijde van de kern (De Wiet). Er is gemeten in de periode begin mei tot ongeveer half mei 2017. In tabel 1 zijn de resultaten van deze tellingen verkort weergegeven.

Locatie	Etmaalintensiteit (mvt)	Vgem (km/u)	V85 (km/u)
Dorpsstraat t.h.v. huisnr. 6	225	21	31
Schoolstraat tegenover Melkweg	194	16	25
Brugstraat t.h.v. huisnr. 1	144	18	25
De Wiet	1.097	46	62

Tabel 1 – Verkeerstelling Orvelte (aantal motorvoertuigen en snelheid per gemiddelde werkdag)

De eerste drie straten vormen de entree van de voetgangerszone vanuit de verschillende windrichtingen. Hierbij vervult de Dorpsstraat een functie voor het verkeer uit westelijke richting, de Schoolstraat faciliteert het verkeer vanuit het zuidoosten en het verkeer uit noordoostelijke richting komt via de Brugstraat. De vierde locatie (De Wiet) is min of meer een vreemde eend in de bijt. Het betreft hier de oostelijke ‘randweg’ die niet binnen de voetgangerszone ligt en tevens de toegang vormt naar P2. Daarnaast vervult deze weg ook een functie voor het niet aan Orvelte gebonden (doorgaande) verkeer. Uit de resultaten blijkt dan ook dat de grootste hoeveelheid verkeer op De Wiet wordt afgewikkeld. Op een gemiddelde werkdag rijden bijna 1.100 voertuigen over deze weg. Op de overige drie wegen varieert de intensiteit enigszins, maar ligt deze in alle gevallen rond of onder de 200 motorvoertuigen per etmaal. Dergelijke waarden zijn zeer laag te noemen. Dit ligt in beginsel ook voor de hand, aangezien alleen bestemmingsverkeer deze wegen zou mogen belasten.

Kijken we naar het snelheidsbeeld dan kan het volgende worden geconcludeerd. Binnen de kern ligt de gemiddelde snelheid laag en bedraagt rond de 20 km/uur. De snelheid op De Wiet ligt aanzienlijk hoger. Dit ligt ook voor de hand, enerzijds omdat het geen voetgangerszone betreft en anderzijds speelt waarschijnlijk ook de omgeving en de asfaltharding een rol. De gemiddelde snelheid op deze weg ligt op 46 km/uur. Gezien de ligging van de weg, de vormgeving en de omgevingskenmerken geen hoge waarde.

De gemiddelde snelheid geeft wel een beeld van het snelheidsgedrag, maar zegt niet alles. Er kan namelijk sprake zijn van een grote spreiding in snelheden. Om deze reden wordt binnen de verkeerskunde bij het beoordelen van rijnsnelheden de V85 getoetst.

De V85 is de snelheid die door 85%, dus het overgrote deel, van de automobilisten niet wordt overschreden. Uit de tabel blijkt dat deze snelheid op de locaties binnen het voetgangersgebied op rond of onder de 30 km/h ligt. Aangezien er sprake is van een 50 km/uur gebied is deze waarde dus zeer laag te noemen, en meer aansluitend bij een maximum snelheid van 30 km/uur. Op De Wiet ligt de V85 aanzienlijk hoger en bedraagt 62 km/uur. Feitelijk een te hoge waarde voor de geldende limiet van 50 km/uur, maar om eerder genoemde redenen geen verbazingwekkende snelheid.

● *Enquête*

Door de Themagroep verkeer Orvelte is een enquête gehouden onder bezoekers van het dorp. Hierbij zijn automobilisten die het dorp zijn ingereeden ondervraagd. Deze enquête is gehouden in de maanden mei en juni, op 5 verschillende dagen. Ondervraging van de automobilisten heeft plaatsgevonden op de Brugstraat en op de Schoolstraat centraal in de kern. Een van de vragen die aan de geënquêteerden zijn gesteld betreft de doelgroep waartoe zij behoren. Aan de hand hiervan kan worden vastgesteld of de automobilist ‘in overtreding is’ of dat deze ‘legaal’ het gebied is ingereeden. Tussen aanhalingstekens omdat zoals hiervoor al is aangegeven toeristisch verkeer met een bestemming binnen de kern ook bestemmingsverkeer is. In tabel 2 is de verdeling van de geënquêteerden over de verschillende doelgroepen weergegeven.

Doelgroep	Aantal	Percentage van totaal
Bewoners	7	12%
Familie/vrienden	0	0%
Ondernemer/werknemer	22	37%
Leverancier	7	12%
Winkelend publiek	0	0%
Toerist	19	32%
Overig	5	8%

Tabel 2 – Enquête automobilisten in kern Orvelte, doelgroepenverdeling

Uit de tabel blijkt dat in totaliteit 60 automobilisten zijn ondervraagd. Geen aantal op basis waarvan statistisch betrouwbare uitspraken kunnen worden gedaan, maar desondanks kan op basis van deze uitkomsten wel een indicatie van het huidige verkeersgedrag worden verkregen. Uit de tabel blijkt dat een derde deel van de ondervraagden valt in de categorie ‘toerist’. Deze groep zou in beginsel buiten de kern moeten parkeren. De overige ondervraagden hebben dus allen een bestemming in het gebied.

In tabel 3 staan de redenen die zijn opgegeven waarom men het voetgangersgebied is ingereeden. Hierbij is tijdens het enquêteren helaas geen onderscheid gemaakt in de verschillende doelgroepen.

Doelgroep	Aantal	Aandeel
Eigen parkeerplek	1	2%
Parkeerplek bij accommodatie/winkel	2	4%
Parkeerplekken bij het dorp zijn vol	0	0%
Borden parkeerverwijzing niet gezien	17	38%
Borden voetgangersgebied niet gezien	19	42%
Op navigatie rijden	3	7%
Bewust negeren bebording	2	4%
Overig	1	2%

Tabel 3 – Enquête automobilisten in kern Orvelte, verdeling motivaties

Maar uit een interpretatie van de aangeleverd data kan worden afgeleid dat het toeristisch verkeer (19 ondervraagden), hoogstwaarschijnlijk de argumentatie gebruikt dat men de borden van het voetgangersgebied en de parkeerverwijzingen niet heeft gezien.

De enquête geeft geen inzicht in de aanrijrichting van het verkeer. Er is dan ook niet te bepalen waar de automobilisten Orvelte zijn ingereden en om die reden kan ook niet worden vastgesteld of er sprake is van een specifieke locatie waar de bebording niet is opgemerkt of dat deze bevinding betrekking heeft op alle inganglocaties van het voetgangersgebied.

Daarnaast moet worden opgemerkt dat de resultaten weliswaar doen vermoeden dat de meeste 'overtreders' de bebording niet hebben gezien, maar dat het maar de vraag is of dit ook het geval is. Er kan (deels) ook sprake zijn van Stated Preference. In een vrijblijvend iets als een enquête kunnen respondenten namelijk in hun antwoord afwijken van wat zij werkelijk denken of doen. Dit bijvoorbeeld doordat het sociaal wenselijk is om een bepaald antwoord te geven. Met andere woorden de automobilist voelt zich betrappt en doet daarom alsof hij zich niet bewust is van zijn overtreding.

2.3. Conclusies

Uit de inventarisatie blijkt dat Orvelte voor een groot deel is aangeduid als voetgangersgebied. Hierbij is bestemmingsverkeer wel toegelaten en ook fietsen in dit gebied is toegestaan. Hoewel de intentie is om met deze maatregelen het toeristisch verkeer buiten de voetgangerszone te houden, is de juridische vorm hiervan niet waterdicht. Immers toeristisch verkeer met een bestemming in het gebied valt ook onder bestemmingsverkeer.

Parkeren binnen de kern is in principe niet toegestaan met uitzondering van op aangegeven plaatsen. Er is sprake van een parkeerverbodszone in en rondom de kern. Hoewel een gerechtelijke uitspraak parkeren in de berm wel toestaat, is de intentie van de parkeerverbodszone dat uitsluitend op de aangegeven plaatsen mag worden geparkeerd. Bovendien zal naar aanleiding van deze uitspraak de wetgeving naar verwachting worden gerepareerd, zodat ook in de toekomst parkeren in de berm niet is toegestaan. Ten slotte is op een aantal locaties 30km/uur zone bebording aanwezig, echter de zone is niet sluitend, waardoor handhaving op deze snelheid niet mogelijk is.

Uit uitgevoerde onderzoeken blijkt echter dat de snelheid binnen de kern zeker niet hoog is te noemen. De gemiddelde snelheid op de gemeten locaties bedraagt rond de 20 km/uur. Daarnaast blijkt dat de intensiteit van het gemotoriseerde verkeer binnen de voetgangerszone ook niet hoog ligt. Op een gemiddelde werkdag worden de wegen binnen de zone met circa 200 motorvoertuigen belast. Op basis van de uitkomsten van een enquête kan worden vastgesteld dat een derde deel van dit verkeer toeristisch verkeer is, dat eigenlijk niet in de kern thuis hoort.

3. Analyse

In hoofdstuk 2 is beschreven hoe de huidige situatie in Orvelte is ingericht, welke intenties er zijn met betrekking tot het gebruik van de wegen en hoe een en ander in de praktijk functioneert. Uit de klachten en ook de resultaten van de enquête blijkt dat de praktijksituatie enigszins afwijkt van de gewenste situatie. Orvelte wordt nog regelmatig ingereeden door verkeer dat hier ongewenst is. Wel moet hierbij worden opgemerkt dat, ondanks het relatief grote aandeel ongewenst verkeer, de intensiteiten in het voetgangersgebied (zeer) laag liggen.

In dit hoofdstuk voeren wij een nadere analyse uit. Deze analyse is vooral gebaseerd op een ter plaatse uitgevoerde schouw en heeft als doel het hiervoor geregistreerde gedrag van bezoekers te verklaren. Feitelijk kan alleen bij deze doelgroep winst worden behaald als het gaat om het aantal verkeersbewegingen binnen de kern. Daarnaast is tijdens de schouw beoordeeld of de bebording op straat overeenkomt met de bebording zoals die op het bebordingsplan is opgenomen.

3.1. Informatievoorziening bezoekend verkeer

In eerste instantie is beoordeeld of het bezoekers in voldoende mate duidelijk wordt dat het niet is toegestaan Orvelte in te rijden, maar dat geparkeerd dient te worden op de parkeerterreinen P1 of P2. Hierbij richten wij ons op de feitelijke situatie op straat en gaan wij niet in op informatie die bezoekers al op andere wijze, voorafgaand aan hun bezoek, (kunnen) hebben verkregen, bijvoorbeeld via internet of foldermateriaal. Ook hierin is wellicht winst te behalen, maar dit aspect maakt geen onderdeel uit van deze studie.

- ***Voor aankondiging***

Bij het uit alle windrichtingen naderen van de kern Orvelte valt op dat buiten het dorp nergens is aangegeven dat het dorp in principe niet toegankelijk is voor 'vreemd' autoverkeer. Onbekend verkeer wordt er derhalve niet op attent gemaakt dat geparkeerd moet worden op de parkeerterreinen P1 of P2 en dat het dorp niet mag worden ingereeden. Komende vanuit westelijke richting wordt er op de Orvelterstraat nog wel op gewezen de navigatie uit te zetten (zie nevenstaande foto), maar het feit dat alleen op aangegeven plaatsen (betaald) mag worden geparkeerd, wordt niet of onvoldoende duidelijk.

Onderbord "navigatie uit"

- **Parkeerverwijzing**

Het verkeer dat de kern nadert wordt vervolgens verwezen naar de parkeerplaatsen P1 en P2. De verwijzing naar de parkeerplaatsen is niet altijd volledig en is er soms sprake van onjuiste bebording. Als voorbeeld de situatie vanaf de Holsdiek, waar weliswaar niet het meeste verkeer zal komen, maar ook hier dient de verwijzingsbebording volledig te zijn. Verkeer komende vanaf de Holsdiek rijdt als het ware tegen P2 aan, maar de parkeerplaats is als gevolg van bosschages niet altijd goed zichtbaar en op deze locatie wordt niet naar P1 of P2 verwezen. Voor verkeer is dan ook onduidelijk hoe P2 (of P1) kan worden bereikt.

Ontbrekende parkeerverwijzing

3.2. Bereikbaarheid parkeerplaatsen

Zoals al eerder is aangegeven wordt P1 ontsloten vanaf de Zuideresweg en P2 vanaf De Wiet. De keuze voor een bepaalde parkeerplaats zal voor een deel zijn ingegeven door de naderingsrichting en, voor bezoekers met een specifieke bestemming, wellicht ook de bestemmingslocatie. Vooral voor verkeer uit de eerste categorie is de herkenbaarheid van de parkeerlocatie en de verwijzing daar naar toe van belang. Zij weten immers nog niet waar ze naar toe moeten.

Voor verkeer dat nadert uit westelijke richting (Orvelterstraat) is, mede vanwege de onduidelijkheid van het parkeerregime binnen de kern, de neiging groot om de eerste afslag te nemen. Het betreft hier de aansluiting van de Dorpsstraat. Deze gedraging ligt voor de hand, omdat vanaf de Orvelterstraat goed te zien is dat de kern Orvelte daar begint. Echter als het verkeer eenmaal deze afslag heeft genomen dan kan P1 niet worden opgereden en mag het dorp niet worden ingereden. De enige optie is dan linksaf te slaan (Kromboom), waar overduidelijk de kern weer wordt verlaten, of te keren. Zoekend verkeer ziet P1 aan de rechterzijde en zal in veel gevallen het inrijverbod (voetgangerszone) bewust dan wel onbewust negeren. Hierbij speelt waarschijnlijk ook nog een rol dat er vanaf die locatie ook goed zicht is op de parkeerplaats bij 't Stokertje, waarmee het verbod op inrijden ook niet bepaald wordt ondersteund.

Zicht op geparkeerde auto's bij 't Stokertje

Verkeer vanaf de Wezuperweg dat wel de afslag Zuideresweg neemt kan vervolgens linksaf het parkeerterrein oprijden. De ingang van P1 ligt hierbij relatief ver buiten het dorp. Daarbij wordt het verkeer ook nog eens geconfronteerd met het feit dat betaald moet worden om te kunnen parkeren. Psychologisch gezien hebben beide aspecten tot gevolg dat bezoekers de neiging hebben om door te rijden en te kijken of er verderop nog

een (gratis) parkeermogelijkheid is. Met andere woorden bezoekend verkeer wordt in de verleiding gebracht om door te rijden. Dit wordt versterkt doordat bezoekend verkeer op dat moment ook nog niet bekend is dat (het grootste deel van) de kern voetgangerszone is. Er mag binnen de kern weliswaar niet geparkeerd worden (parkeerverbodszone), maar dat zegt nog niets over de (on)toegankelijkheid van de kern. Ook hier speelt de situatie rond 't Stokertje een rol. In dit geval omdat wordt verwezen naar een parkeervoorziening bij dit bedrijf. Op de Zuideresweg is op afstand alleen de P-aanduiding te zien en niet dat het een privéparkeerplaats betreft.

Voor P2 geldt dat dit terrein vanaf De Wiet kan worden bereikt. Dit terrein ligt relatief verscholen in het bos. Zeker voor verkeer dat komt vanuit zuidelijke richting (en helemaal verkeer dat vanaf de Wezuperweg oostelijke richting komt) geldt dat de ingang van het terrein geen enkele relatie biedt met de kern Orvelte. De indruk bestaat dat je je ver buiten de kern bevindt. De neiging zal dan ook groot zijn om de ingang van dit terrein niet te benutten, maar door te rijden. Vervolgens wordt de uitgang van het terrein bereikt en doemt de ingang van de kern op (Brugstraat) die dan weer niet mag worden ingereden. De vormgeving van deze aansluiting wekt echter een zeer gelijkwaardige indruk, waardoor ook hier de neiging groot zal zijn het gebied in te rijden, met wellicht als gedachte dat P2 ook op deze wijze nog bereikt kan worden.

3.3. Overige aspecten

Binnen de kern en in een zone daaromheen is het niet toegestaan te parkeren buiten de hiervoor aangegeven parkeerplaatsen en parkeerplaatsen op eigen terrein. Tijdens de rondgang is gebleken dat niet iedereen zich hieraan houdt en dat er waarschijnlijk structureel wordt geparkeerd op plaatsen waar dit niet is toegestaan. Op nevenstaande foto is een dergelijke gedraging te zien en op basis van de aanwezige sporen is te zien dat het geen incidenteel gedrag betreft.

Parkeren buiten de vakken

Ontbrekende 30 km/uur zone Dorpsstraat

Hiervoor is al aangegeven dat de parkeerverwijzing, zoals deze is opgenomen op het bebodingsplan, niet helemaal volledig is en het wenselijk is een aantal parkeerverwijzingsborden toe te voegen. Tevens is al aangegeven dat de 30 km/uur zone niet sluitend is. Ten slotte is uit een rondgang gebleken dat niet alle bebodding zoals deze op het bebodingsplan is opgenomen aanwezig is. Op een aantal locaties ontbreekt bebodding (bijvoorbeeld de 30 km/uur aanduiding op de Dorpsstraat) en op een aantal locaties is de bebodding niet overeenkomstig het beboddingsplan geplaatst.

Hierbij sluiten wij niet uit dat de oorspronkelijke bebording wel goed is aangebracht, maar dat in de loop der tijd deze (veelal door vandalen) is verplaatst of omgedraaid. Een voorbeeld hiervan is te zien op de Holsdiek, waar het bord parkeerverbodszone naar buiten de kern is gericht, terwijl dit omgekeerd zou moeten zijn en betrekking heeft op de bebouwde kom in plaats daarbuiten. Het feit dat het bord zich wel aan de juiste zijde van de rijbaan bevindt doet vermoeden dat de bebording is omgedraaid.

Omgedraaide Parkeerverbodszone Holsdiek

3.4. Conclusies

Uit de analyse blijkt dat er twee aspecten zijn die het gedrag van het bezoekende verkeer mogelijk kunnen verklaren. Het gaat hierbij dan uitsluitend om bezoekend verkeer dat min of meer onbewust het gebied inrijdt. De eerste verklaring is het gebrek aan informatie voordat de kern wordt ingereden. Pas bij binnenrijden van Orvelte wordt aangegeven waar de parkeervoorzieningen zijn, maar niet dat hier min of meer verplicht gebruik van gemaakt moet worden. Tweede verklaring is dat de ligging van de parkeerplaatsen en dan vooral van de toegangen ten opzichte van de kern geen directe betrokkenheid en beperkte looppafstanden uitstralen. Ten slotte speelt het feit dat de toegangen van de parkeerterreinen en de begrenzing van het voetgangersgebied uit elkaar liggen ook nog een rol.

4. Verbetervoorstellen

In de voorgaande hoofdstukken is uitgebreid ingegaan op het huidige functioneren van de verkeerssituatie in Orvelte. Omdat niet wordt getornd aan de huidige situatie met betrekking tot de toegankelijkheid (ondanks dat deze formeel niet sluitend is voor het doel dat wordt nagestreefd), richten de verbetervoorstellen zich uitsluitend op het beter informeren en sturen van het bezoekersverkeer. Dit betekent dus dat de huidige juridische situatie wordt gehandhaafd. Hoewel deze weliswaar de intenties duidelijk maakt, kan het inrijden van toeristisch verkeer, niet worden voorkomen. Alleen in het geval dat het verkeer door het voetgangersgebied heen rijdt en geen bestemming heeft binnen het gebied is het verkeer formeel in overtreding. Deze gedraging is echter zeer lastig handhaafbaar, omdat het verkeer gevolgd moet worden om te kunnen bepalen of er daadwerkelijk geen sprake is geweest van een bestemming.

Kortom de maatregelen zoals deze in dit hoofdstuk aan de orde komen hebben vooral betrekking op het beter informeren van bezoekers en het beter ge- en verleiden van dit verkeer naar de parkeervoorzieningen. Op deze manier wordt getracht het gewenste gedrag te bereiken.

4.1. Voorinformatie

Zoals in de schouw is geconstateerd wordt het bezoekende verkeer niet tijdig geïnformeerd over de situatie in Orvelte. Met andere woorden het is het bezoekende verkeer niet duidelijk dat het niet de bedoeling is de kern in te rijden en binnen de kern te parkeren. Wij stellen dan ook voor vanuit alle (hoofd) naderingsrichtingen bebording te plaatsen die de bezoekers hierop attent maakt.

Orvelte kan vanuit diverse richtingen worden benaderd, maar de hoofdrichtingen zijn toch wel de Orvelterstraat, de Wezuperweg en de Brugstraat. Daarnaast is er nog de Holsdiek, maar deze is van minder belang. De overige wegen zijn zeer ondergeschikte wegen, die in de bereikbaarheid van Orvelte niet of nauwelijks een rol spelen. Wij stellen dan ook voor bebording te plaatsen op de drie genoemde wegen op enige afstand van de kern. Wellicht dient deze bebording te worden herhaald, maar vooralsnog gaan wij uit van het plaatsen van borden op één locatie per aanrijrichting.

Op de voorinformatie dient te worden vermeld dat de kern niet toegankelijk is voor gemotoriseerd verkeer, dat het verkeer dient te parkeren op de aangegeven parkeerplaatsen en dat hiervoor een betaald moet worden. Gezien het relatief lage tarief kan het ook wenselijk zijn dit op de bebording aan te geven. Een indicatie van dergelijke bebording is op nevenstaande figuur aangegeven.

Vooraankondiging verkeersmaatregelen

4.2. Toegankelijkheid parkeervoorzieningen

Uit de schouw is al gebleken dat de toegangen van de parkeervoorzieningen niet overal op de ideale locatie liggen. In deze paragraaf gaan wij in op de gewenste locatie van de toegangen en de wijze waarop deze vanaf het bestaande wegennet zouden moeten/kunnen worden bereikt.

● *Parkeerplaats P1 / Zuideresweg*

Parkeerplaats P1 is uitsluitend bereikbaar vanaf de Zuideresweg. Zoals in de schouw is vastgesteld bestaat er een grote neiging om op de Zuideresweg na de toegang naar P1 gewoon door te rijden. Enerzijds omdat de indruk ontstaat dat er nog andere parkeervoorzieningen beschikbaar zijn ('t Stokertje) en anderzijds omdat de toegang van het voetgangersgebied ter hoogte van de ingang nog niet duidelijk is. Om deze situatie te verbeteren is het wenselijk dat de toegang naar het parkeerterrein en de ingang van de voetgangerszone samenvallen. Dit kan door de voetgangerszone te vergroten, maar beter is het om de in- en uitgang van het parkeerterrein om te wisselen. Als de ingang van P1 op de locatie van de bestaande uitgang komt te liggen, dan bevindt de toegang naar P1 zich ter hoogte van de toegang naar het bestaande voetgangersgebied. Het gebruik van

P1 wordt hierdoor bevorderd. Immers een bezoeker ziet dat het niet toegestaan is het voetgangersgebied in te rijden en er wordt op het beslispunt een parkeerlocatie aangeboden.

Bijkomend voordeel is dat er vanaf deze locatie beter zicht is op het feit

dat het parkeerterrein van 't Stokertje alleen voor gasten van deze voorziening is. Daarnaast is een voordeel dat bij deze vormgeving in- en uitgaande verkeer van P1 elkaar niet meer kruist. Aanvullend op deze maatregelen is het gewenst dat de toegangen van de voetgangerszone beter worden gemarkeerd. Hierop gaan wij in paragraaf 4.3 nader in.

● *Parkeerplaats P2 / De Wiet*

De oostelijke parkeerplaats P2 ontsluit op De Wiet. Uit de uitgevoerde schouw is gebleken dat er, komende vanaf zuidelijke richting, geen enkele relatie tussen de toegang naar P2 en het dorp is. Op geen enkele wijze wordt duidelijk dat het dorp zich direct ten noorden en westen van deze parkeervoorziening bevindt. Het is dan ook zaak deze twee (dichter) bij elkaar te brengen. Als bij het naderen van de parkeerplaats ook een zichtrelatie met het dorp wordt gelegd, zal men eerder geneigd zijn van deze parkeerplaats gebruik te maken. Op dat moment kan de bezoeker namelijk bepalen dat hij/zij zich dicht bij de bestemming bevindt en de loopafstand hiernaartoe dus klein is. Om deze reden stellen wij

voor de toegang van deze parkeerplaats op te schuiven in noordelijke richting en te situeren op de locatie waar nu de uitgang is. De bestaande uitgang komt dan logischerwijs te liggen op de huidige inganglocatie. Vanaf de nieuwe ingang is de ligging van het dorp duidelijk herkenbaar. Voor verkeer uit zuidelijke richting is dit een pre, maar ook voor verkeer dat vanuit het noorden nadert, is hierdoor ter hoogte van de Brugstraat de toegang naar het parkeerterrein te zien. Dus ook dat verkeer zal sneller gebruik gaan maken van deze parkeervoorziening dan momenteel het geval is.

4.3. Markeren poorten voetgangersgebied

Op alle toegangen van het voetgangersgebied is uitsluitend sprake van bebording. In principe is dit voldoende, maar gezien het toeristische karakter van een deel van het verkeer, dat mogelijk zoekende is, is het niet ondenkbaar dat de bebording over het hoofd wordt gezien, dan wel bewust wordt genegeerd. Voor beide aspecten is het wenselijk dat de toegangen worden geaccentueerd. De kans op over het hoofd zien van de veranderende status (van reguliere weg naar voetgangersgebied) wordt hiermee aanzienlijk kleiner en ook de bewuste overtreders ondervinden hiervan enige remmende invloed. Immers het argument dat de bebording over het hoofd is gezien wordt minder geloofwaardig.

Wij stellen dan ook voor de toegang naar het voetgangersgebied niet alleen met bebording aan te geven, maar ook onderscheid te maken in materialisering en aanvullende elementen toe te voegen. Hierbij kan eraan gedacht worden de toegang op de eerste 5 meter door middel van een van de reguliere verharding afwijkend (bij de omgeving passend) materiaal vorm te geven en de toegang te voorzien van (verticale) elementen. Vanuit uniformiteitsoogpunt kan hierbij gedacht worden aan de poort zoals die ook op de Dorpsstraat net ten oosten van de aansluiting met de Zuideresweg aanwezig is. Met deze maatregelen wordt de status van de toegang veel duidelijker en de 'noodzaak' tot het gebruik maken van de parkeervoorziening geaccentueerd.

Deze maatregelen worden op alle locaties voorgesteld waar zich een overgang naar het voetgangersgebied bevindt, waarbij de poort op de Zuideresweg samenvalt met de toegang van het parkeerterrein P1. Bij de toegangen aan de oostzijde van de kern (Brugstraat

en Schoolstraat) kan worden overwogen grasbetonstenen te gebruiken. Hierdoor wordt de ondergeschiktheid van de aansluitingen veel duidelijker en zeker wanneer deze stenen een groene uitstraling krijgen pas dit goed in het beeld van Orvelte. Maar het is uiteraard ook mogelijk te kiezen voor andere verhardingsmaterialen.

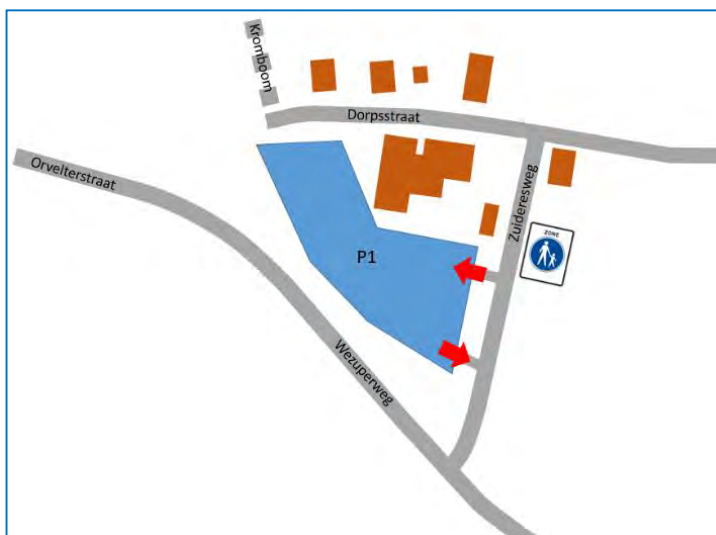
Vormgeving toegang Zuideresweg

Vormgeving aansluiting Brugstraat - De Wiet

4.4. De Dorpsstraat

De Dorpsstraat en dan vooral de aansluiting van de Dorpsstraat op de Orvelterstraat is, mede in relatie tot de toegankelijkheid van P1 nog een punt van aandacht. Het inrijden van de Dorpsstraat door ongewenst verkeer moet worden voorkomen, omdat dit verkeer heel vaak door zal rijden de kern in. De vraag lijkt hierbij gerechtvaardigd of de aansluiting van de Dorpsstraat op de Orvelterstraat wel in stand moet blijven. Deze aansluiting dient nu eigenlijk alleen voor de toegang tot het eerste deel van de Dorpsstraat en de Kromboom. Voor laatstgenoemde weg wordt echter overwogen deze af te waarderen en als onverharde weg vorm te geven.

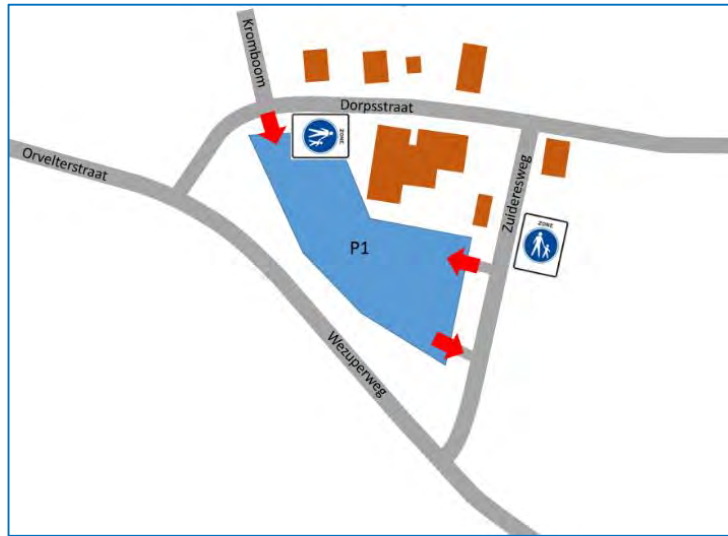
Een mogelijke optie zou dan ook kunnen zijn om de aansluiting van de Dorpsstraat op de Orvelterstraat op te heffen en de toegang naar het meest westelijke deel van de Dorpsstraat via de Zuideresweg te laten verlopen.

Indien niet voor deze optie wordt gekozen en de aansluiting wel in stand blijft dan stellen wij voor P1 ook vanaf de Dorpsstraat toegankelijk te maken. De toegang van dit terrein valt dan samen met de ingang van de voetgangerszone.

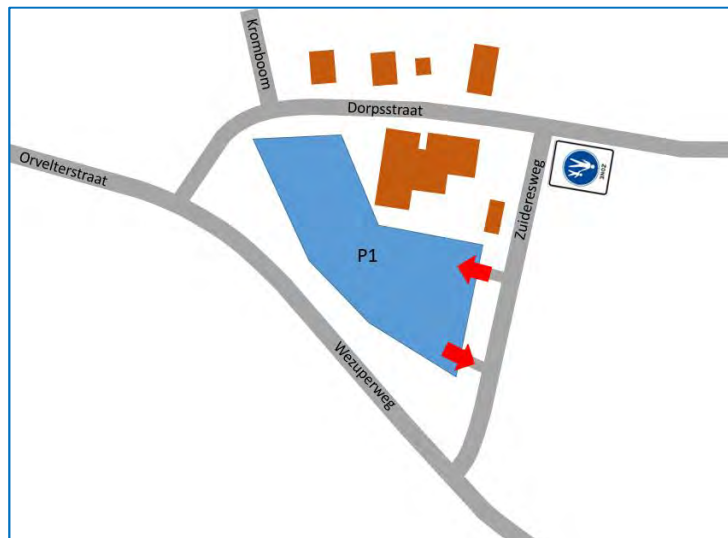
Ook hier dient dan weer de poort naar het voetgangersge-

bied te worden ingericht zoals in paragraaf 4.3 is aangegeven waardoor een vergelijkbare situatie ontstaat als op de Zuideresweg.

De derde en laatste optie is om de Dorpsstraat en tussen de Orvelterstraat en de Zuideresweg buiten de voetgangerszone te laten en het voetgangersgebied te laten beginnen bij de huidige poort op de Dorpsstraat. Ook met deze vormgeving ontstaat een logische overgang van reguliere wegen

naar het voetgangersgebied. Ook dan valt het te overwegen de in- en uitgang van het parkeerterrein om te draaien en eventueel een ingang aan de Dorpsstraat kant te realiseren.

Kortom er zijn voor deze locatie drie mogelijke opties:

- Opheffen aansluiting Dorpsstraat – Orvelterstraat;
- Realiseren toegang P1 vanaf Dorpsstraat en realiseren poort voetgangersgebied;
- Dorpsstraat en Zuideresweg niet opnemen in voetgangerszone.

Verkeerskundig gezien gaat de voorkeur uit naar optie 1 omdat hierdoor een eenduidiger situatie ontstaat en het aantal aansluitingen op de Orvelterstraat wordt beperkt.

4.5. Overige maatregelen

Met het verplaatsen van de toegangen van P1 en P2, het wijzigen van de situatie op de Dorpsstraat-west en het accentueren van de toegangen van de voetgangerszone kan grote

winst worden geboekt als wordt gekeken naar het ‘misbruik’ van de wegen door toeristisch verkeer. Naar deze maatregelen zijn er nog een aantal maatregelen gewenst.

- ***Parkeerverwijzing***

Ten eerste dient de parkeerverwijzing te worden uitgebreid. In ieder geval dient de parkeerbebording bij de Holsdiek te worden toegevoegd en uiteraard dient de overige bebording, voor zover nodig, te worden aangepast op de gewijzigde ligging van de toegangen.

- ***30 km/uur zone?***

De 30 km/uur zone dient te worden aangepast, op een wijze dat er een gesloten zone ontstaat. De meest logische locaties voor deze begrenzing vormen de komgrenzen. Echter hierdoor valt ook De Wiet binnen de 30 km/uur zone. Deze weg heeft geen 30 km/uur uitstraling en een snelheidsregime van 30 km/uur is dan ook niet geloofwaardig. Alternatief is om aan de oostzijde van de kern de zone te begrenzen op de aansluitingen van de Brugstraat en de Schoolstraat. Hiermee wordt het verkeer echter weer op het verkeerde been gezet. In dat geval wordt namelijk naast de voetgangerszone een 30 km/uur zone aangegeleid. Hoewel juridisch juist, wekt dit wel heel nadrukkelijk de indruk dat inrijden voor alle verkeer is toegestaan. De ideale oplossing bestaat derhalve in deze situatie niet. Als uitsluitend naar het na te streven doel wordt gekeken, lijkt de begrenzing op de komgrens de meest wenselijke.

Alternatieve oplossing is om de gehele 30 km/uur zone op te heffen. Immers uit de metingen blijkt dat de snelheid binnen het voetgangersgebied laag ligt en er om die reden geen noodzaak is om een 30 km/uur zone in te stellen. Buiten het voetgangersgebied zijn er nauwelijks wegen waarop de 30 km/uur zone nog betrekking heeft, dus ook hier is het risico van het opheffen van de zone beperkt.

- ***Herinrichting wegen***

Binnen de kern laat de kwaliteit van de verharding te wensen over. Bij groot onderhoud aan de wegen heeft het de voorkeur de wegen allen te voorzien van dezelfde verhardingsmaterialen en bestratingspatronen. Bedacht moet worden dat het verbeteren van de wegdekwaliteit mogelijk leidt tot snelheidsverhoging, dus bij de keuze van de nieuwe verharding dient hiermee rekening te worden gehouden. Tevens is een aandachtspunt dat het dorp goed toegankelijk moet zijn voor voetgangers en minder validen. Wij zijn overigens van mening dat de huidige verharding, afgezien van de kwaliteit hiervan op diverse locaties, prima past binnen de uitstraling van Orvelte.

Een alternatieve vormgeving zou een soort karrespoor kunnen zijn met twee klinkerstroken aan de zijkanten en een afwijkende verharding (bijvoorbeeld grasbetonstenen, met de gladde kant boven) in het midden. Deze middenstrook dient dan op diverse locaties te worden onderbroken door volledige klinkerverharding om oversteken eenvoudig mogelijk te maken. Overigens zien wij geen mogelijkheden de snelheden verder te verlagen. De snelheid ligt al laag en het afdwingen van (nog) lagere snelheden door middel van maatregelen is nagenoeg onmogelijk. Bovendien is het niet aannemelijk dat het toeristische verkeer te hard rijdt. Veelal zullen dit de bewoners en werknemers van het dorp zijn. Daar ligt ook een eigen verantwoordelijkheid, want ten slotte ‘bevuilen zij hun eigen nest’.

- **Evenementen binnen de kern**

De maatregelen die in de vorige paragraaf zijn voorgesteld hebben allen ten doel de hoeveelheid verkeer binnen de kern te verkleinen. Omdat bewoners en werknemers wel toegang hebben, hebben deze maatregelen uitsluitend betrekking op toeristisch verkeer. De voorgestelde maatregelen richten zich hierbij hoofdzakelijk op de reguliere situatie. Dat wil zeggen op momenten dat er voldoende parkeerruimte beschikbaar is op de parkeerplaatsen P1 en P2 om het bezoekersverkeer te herbergen. Als dit niet het geval is, zoals waarschijnlijk alleen het geval zal zijn bij specifieke evenementen, dan dient het verkeer door verkeersregelaars, naar door de gemeente aangewezen overloopparkerterreinen gestuurd te worden. Het is evident dat juist tijdens deze evenementen extra verkeer binnen de voetgangerszone ongewenst is en (onnodig) inrijden van het voetgangersgebied moet worden voorkomen. Wij adviseren dan ook bedrijven die evenementen organiseren en hiervoor parkeerruimte op eigen terrein willen gaan aanbieden (voor zover deze terreinen binnen het voetgangersgebied liggen), hiervoor geen vergunning te verlenen.

4.6. Conclusies

In dit hoofdstuk is een groot aantal maatregelen aangedragen. Hierna gaan wij in het kort in op de vraag of met deze maatregelen de gestelde doelen worden bereikt. Dit is af te leiden uit de vier vragen die in hoofdstuk 1 zijn geformuleerd en hierna worden beantwoord.

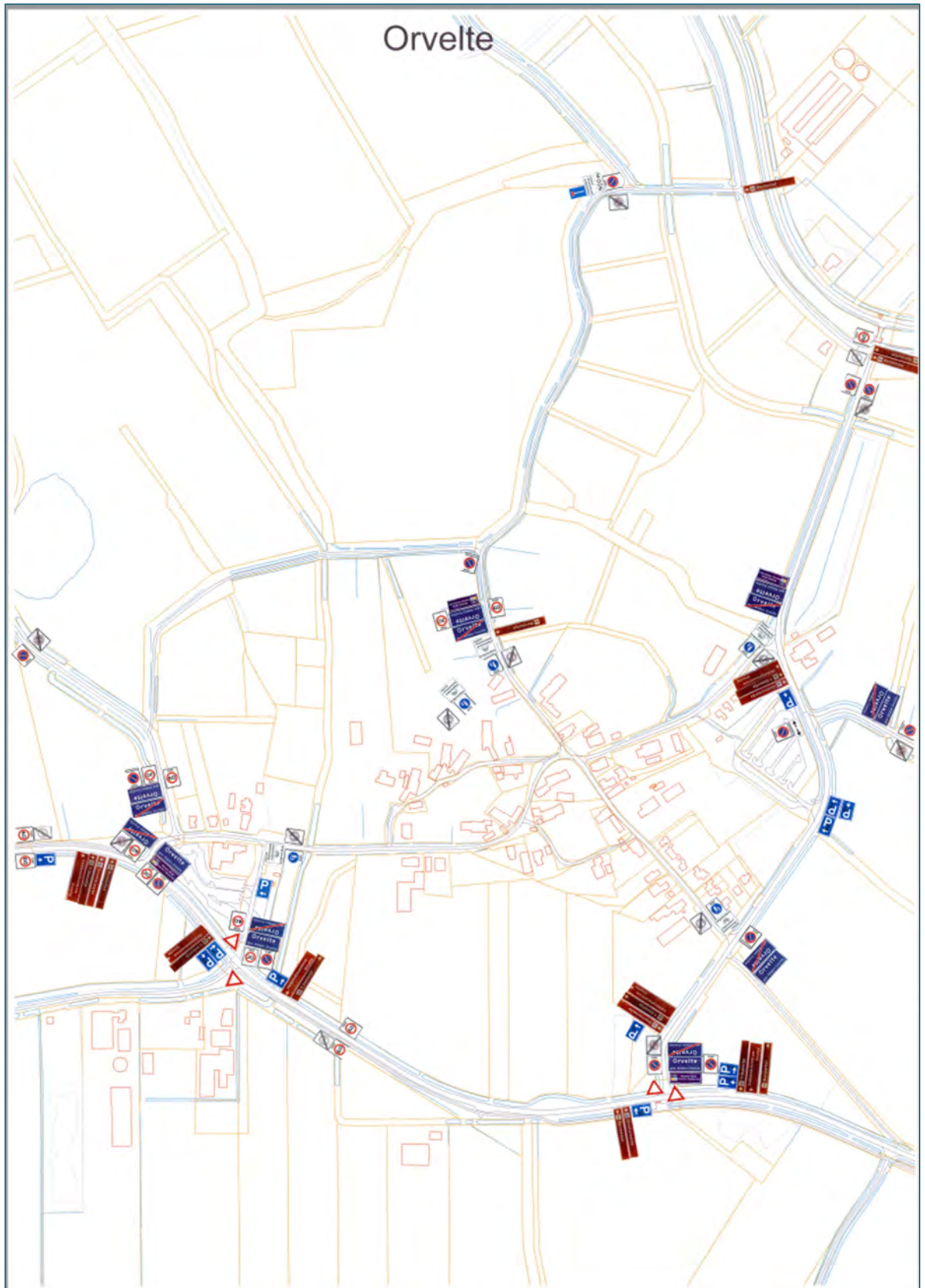
- Hoe zorg je ervoor dat de bezoekers de parkeerplaatsen vinden?
Hiervoor worden vooraankondigingen buiten de kern geplaatst, waardoor bezoekers tijdig duidelijk wordt dat op de aangegeven locaties P1 en P2 geparkeerd moet worden. Daarnaast wordt de parkeerverwijzing aangepast door enkele borden toe te voegen en enkele borden te verplaatsen in verband met gewijzigde toegangen van de parkeerplaatsen.
- Hoe voorkom je dat bezoekers het gebied inrijden?
Dat wordt voorkomen door de toegangen van de parkeerplaatsen beter te accentueren, te zorgen voor een zichtrelatie tussen deze toegangen en het dorp en de ingangen van de voetgangerszone nadrukkelijker als poort vorm te geven. Wij merken hierbij wel op dat onbedoeld gebruik van de voetgangerszone hiermee maximaal wordt voorkomen. Bewust negeren van het verbod is echter niet tegen te gaan omdat bestemmingsverkeer is toegestaan. Maar hier ligt ook een verantwoordelijkheid van de bewoners en ondernemers. Indien zij hun gasten (en eventueel werknemers) erop attenderen dat buiten het dorp geparkeerd moet worden zal dit ook een bijdrage leveren aan het weren van verkeer. Echter, indien ieder individu van mening is dat deze maatregel alleen voor een ander geldt, dan wordt het 'trekken aan een dood paard' en kunnen alleen verregaande maatregelen deze problematiek oplossen.
- Hoe zorg je dan voor bebording en/of verkeersgeleidende maatregelen in en rond het dorp?
Deze vraag is bij de beantwoording van de twee vorige vragen al beantwoord.
- Hoe zorg je dat het bestemmingsverkeer zich anders gaat gedragen?

Uit de metingen blijkt dat de snelheid binnen het dorp niet hoog ligt. Deze kan evenwel als te hoog worden ervaren, vanwege het grote aantal voetgangers. Echter het afdwingen van lagere snelheden is nagenoeg onmogelijk. Bovendien is het aannemelijk dat (als er al te hard wordt gereden) bewoners, werknemers en plaatselijk bekenden te hard zullen rijden, immers toeristen zullen dit meestal niet doen. Hier ligt dus ook een eigen verantwoordelijkheid voor deze weggebruikers.

BIJLAGE 1: Bebodingsplan

Bijlage 5

Onderzoek: “Bezoekersonderzoek Orvelte”

Bezoekersonderzoek Orvelte

ruimte & vrije tijd
onderzoek en advies

i&o
research

Colofon

© Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd, oktober 2017

Opdrachtgever Gemeente Midden-Drenthe, Hilda Teijema

Veldwerk R. Esselink, I&O Research
R. ten Hove, I&O Research

Auteurs J.J. (Jan Jaap) Thijs, drs.
E. (Ellen) Ruiter, MSc.

Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd
Uilenkamp 8
3972 XR Driebergen-Rijsenburg
T 06-51174193
e-mail: thijs@ruimteenvrijetijd.nl
www.ruimteenvrijetijd.nl

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	4
2	SAMENVATTING	6
3	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	8
3.1	CONCLUSIES	8
3.2	AANBEVELINGEN	8
4	DESKSTUDIE	15
4.1	HOE WORDT ORVELTE BESCHREVEN?	15
4.2	SOCIAL MEDIA EN REVIEW SITES	16
4.3	TRENDS EN ONTWIKKELINGEN	18
5	RESULTATEN BEZOEKERSONDERZOEK BEZOEKERS	21
5.1	INLEIDING	21
5.2	PROFIEL VAN DE BEZOEKER	21
5.3	VOORAFGAAND AAN BEZOEK	26
5.4	TIJDENS BEZOEK	30
5.5	NA BEZOEK	36
6	RESULTATEN ONDERZOEK NIET-BEZOEKERS ONDER TOERISTEN IN DRENTH	42
6.1	INLEIDING	42
6.2	PROFIEL VAN DE NIET BEZOEKER	42
6.3	ASSOCIATIES BIJ ORVELTE	42
6.4	WAAROM NIET BEZOCHT?	43
6.5	GEHOORD OF GELEZEN OVER ORVELTE	44
6.6	DE VAKANTIE	44
7	INSPIRATIE	46
7.1	BOURTANGE	46
7.2	VEENHUIZEN	48
7.3	DE ZAAANSE SCHANS	50

1 Inleiding

“Orvelte; historisch heden”

Met deze leus, die wordt weergegeven op de website www.orvelte.net wordt de essentie weergegeven van wat Orvelte wil zijn: een plek met een historische allure, waar de bezoeker zoals op geen andere plek kan ervaren hoe een typisch authentiek Drents dorp eruit ziet. Tegelijkertijd staat het dorp met beide benen in het heden; het is een ‘monumentendorp’ waar nog steeds gewoond en gewerkt wordt. Daarnaast kan de bezoeker een aantal historische boerderijen bezoeken, demonstraties bijwonen van oude ambachten of andere activiteiten ondernemen in en rondom het dorp. Het dorp trekt dan ook jaarlijks meer dan 200.000 bezoekers.

Helaas kent Orvelte een geschiedenis waarbij partijen vaak onderling niet op één lijn zaten en de diverse belangen botsten. Gelukkig is dit de laatste jaren in positieve zin veranderd en zijn partijen op een positieve manier met elkaar in gesprek. Daarnaast staan er vanuit de gemeente investeringen in het dorp op het programma in het kader van het onderhoud en de kwaliteit van de openbare ruimte.

Dit alles heeft geleid tot de gedachte dat het nu het goede moment is om met een integrale blik naar de toekomst van Orvelte te kijken. De gemeente Midden-Drenthe werkt daarom op dit moment samen met belanghebbenden uit Orvelte aan een masterplan 2025 voor het dorp. In het kader hiervan is ook de mening van de (potentiële) bezoeker van het dorp belangrijk; daarvoor is een onderzoek onder gasten en potentiële gasten van Orvelte van belang; dit onderzoek ligt nu voor u.

In 1986 vond er ook een onderzoek plaats in Orvelte, *Orvelte bekeken*, uitgevoerd door de Landbouwniversiteit Wageningen. Een onderzoek naar de achtergrond, motieven en waardering van de bezoekers van het monumentendorp Orvelte. Een opvallende quote uit dit onderzoek gaat over de verwachtingen van de bezoekers:

“Het beeld dat bezoekers van Orvelte hebben (en daarmee de verwachtingen) komt niet overeen met de werkelijkheid van het monumentendorp. De meeste bezoekers komen naar Orvelte met een zeker romantisch verlangen naar het oude. In hun nostalgie verwachten ze letterlijk ‘een dorp waar de tijd stil is blijven staan’. De eigentijdse elementen en commercie verstoren dit beeld op een ruwe manier. Orvelte moet waken voor verdergaande modernisering en commercialisering.”

Nu, 31 jaar later, is het tijd voor een nieuw onderzoek. Ook nu vragen we weer naar het beeld dat mensen van Orvelte hebben en hoe zij het ervaren.

De onderzoeksvragen

Met dit bezoekersonderzoek geven wij inzicht in wat de (potentiële) bezoeker aan Orvelte van het dorp vindt? De volgende aspecten komen aan de orde in dit onderzoek:

- Wat zijn de onderscheidende kenmerken van Orvelte?
- Wie zijn de bezoekers aan Orvelte? En wie zijn de niet-bezoekers?
- Waarom komen mensen wel of juist niet naar Orvelte?
- Welke trends passen bij Orvelte, zodat het dorp toeristisch versterkt zou kunnen worden?
- Wat betekent dit alles voor de toekomst van Orvelte?

Aanpak en leeswijzer

In hoofdstuk 2 en hoofdstuk 3 geven we eerst de conclusies en de aanbevelingen vanuit dit onderzoek weer. Vervolgens werken we het onderzoek verder uit. In hoofdstuk 4 hebben wij een deskstudie uitgevoerd naar het imago en de onderscheidende kenmerken van Orvelte. Ook hebben we de trends en ontwikkelingen in beeld gebracht die van belang zouden kunnen zijn voor Orvelte.

In hoofdstuk 5 volgen de resultaten van de bezoeker naar Orvelte. In de zomer van 2017 hebben onderzoekers van I&O research enquêtes afgenomen bij bezoekers in Orvelte zelf én bij verblijfsrecreatieve bedrijven in de omgeving. In Orvelte hebben 454 respondenten deze enquête ingevuld. De enquêtes onder toeristen in de omgeving zijn afgenomen op drie parken: Molecaten Park Kuierpad, Landgoed Timmerholt en Landal Orveltemarke; onder deze respondenten bevonden zich 30 personen die Orvelte daadwerkelijk hadden bezocht. Hierbij komt het totaal aantal respondenten op 484 voor het onderzoek naar de bezoeker aan Orvelte.

In hoofdstuk 6 hebben we de niet-bezoeker van Orvelte in beeld gebracht. Het betreft 90 toeristen die verbleven op de drie genoemde parken in de omgeving van Orvelte, maar die Orvelte niet hebben bezocht.

Tot slot gaan we in hoofdstuk 7 in op drie voorbeelden van andere historische dorpen in Nederland die ook met toeristische ontwikkelingen bezig zijn. De dorpen Bourtange, Veenhuizen en de Zaanse Schans hebben we nader onderzocht door middel van websites en korte telefonische interviews. De lessen die we hieruit geleerd hebben komen terug in de aanbevelingen.

2 Samenvatting

Onderscheidende kenmerken vanuit de marketingwebsites

Orvelte wordt op toeristische (marketing)websites beschreven als een monumentendorp/ brinkdorp / museum dorp en wordt op deze websites beschreven als levendig, een dorp waar mensen wonen en werken. Bezoekers kunnen er de geschiedenis beleven, het heeft een beschermd dorpsgezicht met veel monumentale boerderijen. Er zijn veel historische bezienswaardigheden en evenementen, markten, themadagen, concerten. Veel activiteiten worden uitgevoerd door lokale bewoners, zoals oude ambachten. Het dorp heeft een 'unieke sfeer', is autovrij en heeft mooie tuinen en straten. Ook zijn er veel winkels van deze tijd, hier worden streekproducten en souvenirs verkocht.

Onderscheidende kenmerken vanuit social (travel) media

Om te kijken hoe gasten naar Orvelte kijken hebben we gekeken hoe Orvelte op meerdere social (travel) media sites beoordeeld wordt. De scores zijn divers en gemiddeld genomen wat aan de lage kant op Zoover en redelijk goed op Tripadvisor. Wat voornamelijk naar voren komt is dat bezoekers vooral positief zijn over dat ze in Orvelte kunnen beleven hoe het vroeger was, de oude ambachten, de winkels en de streekproducten. Ook de vriendelijkheid van de bewoners en de verhalen van de ondernemers worden gewaardeerd. Waar mensen vooral negatief over zijn is dat ze vinden dat Orvelte te commercieel is geworden en overal apart voor betaald moet worden. Vooral gezinnen met kinderen klagen hier over. Daarnaast vinden verschillende bezoekers dat er weinig te doen is en dat het dorp een beetje is 'ingeslapen'.

Onderscheidende kenmerken vanuit het bezoekersonderzoek

Orvelte roept bij bezoekers vooral associaties op die te maken hebben met de historie en het oude karakter: oud, museumdorp, nostalgisch, authentiek, vroeger.

- Positieve associaties met Orvelte zijn: gezellig, de sfeer, de historie, uniek, de rust, autovrij, kleinschalig, leerzaam.
- Negatieve associaties met Orvelte zijn: te weinig te doen (vooral voor kinderen), na 1 keer wel gezien, te duur, te commercieel. Ook oubollig wordt redelijk vaak genoemd, alhoewel er meer mensen zijn die het daar niet mee eens zijn dan wel.

Van de mensen die achteraf positief verrast waren door hun bezoek aan Orvelte, geven veel mensen aan dat ze vooraf geen beeld hadden bij Orvelte of dat hun verwachtingen vooraf niet zo hoog waren; zij vinden het dan toch 'verrassend leuk'.

De bezoeker van Orvelte

De grootste groep respondenten in Orvelte is in de leeftijd van 40-54 jaar, gevolgd door de leeftijd van 55-64 jaar. Samen vormen ze 73% van alle bezoekers in dit onderzoek. Bijna de helft van de bezoekers komt met z'n tweeën naar Orvelte toe. De meeste mensen komen met hun partner naar Orvelte toe, al dan niet met het gezin. Iets minder dan 1/3^e van de respondenten komt met kinderen in de leeftijd van 4 t/m 12 naar Orvelte toe. Verreweg de meeste bezoekers komen uit Nederland. Slechts 4% komt uit het buitenland, waarvan bijna uitsluitend Duitsers. De grootste groep Nederlandse bezoekers komen uit Drenthe zelf en uit Zuid-Holland, op de voet gevolgd door Groningen en Noord-Holland.

De groep toeristen is met 57% groter dan de groep dagbezoekers. Belangrijk om te beseffen is dat het onderzoek is uitgevoerd in de zomerperiode, wanneer relatief veel mensen op vakantie zijn in Drenthe. Het is dus logisch te veronderstellen dat de groep toeristen gedurende het *gehele jaar* relatief lager is.

Ruim de helft (60%) van de bezoekers is eerder in Orvelte geweest. 40% bezoekt Orvelte voor de eerste keer.

In het kader geschetst in de inleiding (H1) beschreven we het onderzoek uit 1986, uitgevoerd door Wageningen Universiteit. De verwachtingen van de bezoekers kwamen toen niet overeen, men verwachtte nostalgje en vond dat men moest waken voor teveel modernisering en commercie. Als we dit vergelijken met de verwachtingen van de huidige bezoekers zien we dat er een aantal bezoekers zijn die Orvelte nu ook te commercieel vinden. Gelukkig worden de verwachtingen van sommige bezoekers ook overtroffen, zij roemen de sfeer, kleinschaligheid en de gezelligheid. Opvallend veel mensen hadden vooraf niet veel verwachtingen; zij wisten niet zo goed wat zij moesten verwachten.

De niet-bezoeker

Onder de niet-bezoeker verstaan we toeristen die verblijven in de omgeving van Orvelte¹, maar die Orvelte echter niet hebben bezocht. Het betreft 90 respondenten, dat is eigenlijk een te kleine steekproef om betrouwbare analyses op los te laten. We kunnen dus enkel richtinggevende uitspraken doen op basis van dit onderzoek. Bovendien was de steekproef niet aselekt, omdat respondenten op drie parken die wilden meewerken aan het onderzoek zijn benaderd.

Onder de niet-bezoeker zien we relatief meer jongeren (15-29), gezamenlijk vormen ze 16% van de groep respondenten, terwijl deze groep onder de bezoekers aan Orvelte slechts 4% vormt. Ook de groep 30-39 jarigen is onder niet-bezoekers wat groter (27% versus 16%) dan onder de bezoekers. De oudere groep bezoekers (vanaf 55 jaar) daarentegen, is juist veel kleiner onder de groep niet-bezoekers dan onder de groep bezoekers (16% versus 42%).

De bezoekers aan Orvelte bestaat voor bijna de helft uit een groep van 2 personen, terwijl dat onder de niet-bezoeker slechts om 1/6^e van het aantal respondenten gaat. We komen dan ook vooral gezinnen met kinderen (verreweg de grootste groep in de leeftijd van 4 tot 12 jaar) tegen onder de niet-bezoekers. We hebben de niet-bezoeker gevraagd of ze wel eens eerder in Orvelte zijn geweest. Ongeveer de helft geeft aan wel eens in Orvelte geweest, de andere helft is er nog nooit geweest. Voor een groot deel van de respondenten is het feit dat ze al eerder in Orvelte geweest zijn ook een reden om niet opnieuw een bezoek aan Orvelte te brengen. Ook onbekendheid met Orvelte is een veel genoemde reden. Daarnaast is veel genoemd als reden: er is genoeg te doen op de verblijfsaccommodatie of dat er onvoldoende tijd is in de vakantie.

¹ Molecaten Park Kuierpad, Landgoed Timmerholt, Landal Orveltemarke.

3 Conclusies en aanbevelingen

3.1 Conclusies

Uit onderzoek trekken we de volgende twee hoofdconclusies:

1 Het onderscheidend vermogen van Orvelte is op dit moment beperkt

Orvelte wordt vooral geassocieerd met historie, met oude gebouwen en nostalgie. Mensen kunnen er ambachten bewonderen en van de historische allure genieten. Maar de vraag is of Orvelte zich daarmee wel echt onderscheidt; deze termen zijn immers van toepassing op vele plekken in Nederland. Uit het bezoekersonderzoek komt naar voren dat mensen weinig andere onderscheidende kenmerken kunnen benoemen; Orvelte loopt daardoor het risico een redelijk 'stoffig' en weinig spannend imago te krijgen.

Dat er geen duidelijk onderscheidend profiel naar voren komt, vertaalt zich bijvoorbeeld ook als we kijken welke antwoorden gasten aan Orvelte geven als we hen vragen naar mogelijke verbeterpunten voor Orvelte. Ondanks dat 201 respondenten daar een antwoord op gaven, is geen enkel antwoord meer dan 15 keer gegeven (bijna alle antwoorden zelfs slechts 1 of 2 keer). Als het beeld van wat Orvelte precies is, niet helder is, zullen de verbeter suggesties ook uitermate divers zijn.

We zien dit gebrek aan onderscheidend vermogen ook bij de verwachtingen. Het overgrote merendeel van de bezoekers geeft aan dat het bezoek aan de verwachtingen heeft voldaan. Maar een beperkte groep is in de verwachtingen overtroffen (wat je eigenlijk zou willen). En als we dieper inzoomen op die groep, komt dat voor een groot deel, omdat respondenten van tevoren aangaven geen of weinig verwachtingen te hebben. Het beeld wat Orvelte is of zou moeten zijn, staat hen dus niet helder voor de geest.

We hebben in het onderzoek ook een (veel beperktere) groep niet-bezoekers aan Orvelte bevestigd waarom zij niet naar Orvelte gingen. Onbekendheid met Orvelte of wat er te doen is, is bij deze groep een veelgenoemde reden.

2 Niet alle potentiële bezoekersgroepen worden bereikt

Het is niet mogelijk om dé bezoeker aan Orvelte te typeren. Toch vallen vooral twee dingen op als we kijken naar de bezoekersgroepen:

- De bezoekersgroep aan Orvelte is relatief oud. Vooral de groep tussen 40 en 65 zien we veel onder bezoekers in Orvelte; gezinnen met kinderen zien we juist minder. Uit het bezoekersonderzoek en op social review media komt naar voren dat sommige bezoekers vinden dat het te saai (of te duur) is voor kinderen in Orvelte. Er is te weinig te doen en 'geen speelgelegenheid'. Als kinderen of jongeren nu Orvelte bezoeken en het naar hun zin hebben, is de kans groter dat zij als volwassene nog eens terug zullen komen.
- Het percentage buitenlandse bezoekers is in het bezoekersonderzoek uitermate laag in Orvelte. Dat is opvallend, omdat we in Nederland juist in de buitenlandse markt een groei zien en deze groei naar verwachting de komende jaren alleen maar door zal zetten.

3.2 Aanbevelingen

Met het onderzoek wil Orvelte meer inzicht in de mogelijkheden om meer bezoekers te trekken (nieuwe bezoekers en/of herhalingsbezoek), daarbij rekening houdend met het karakter van het dorp: een dorp waar ook nog geleefd en gewerkt wordt. We geven daartoe enkele adviezen op basis van bovenstaande conclusies:

3.2.1 Het onderscheidend vermogen van Orvelte vergroten

Ontwikkel het échte, authentieke verhaal van Orvelte: storytelling

Kijken we naar de inspiratie uit andere historische plekken, dan zien we bijvoorbeeld in Veenhuizen dat daar een heel duidelijk verhaal wordt verteld, die gebaseerd is op de unieke historie van de plek: de geschiedenis als gevangenisdorp en daarvoor als kolonie. Deze verhalen, en de samenhang daartussen, komen overal op het terrein terug. Het is zichtbaar in de gebouwen, er worden producten rondom ontwikkeld en het is een authentiek verhaal

van Veenhuizen. Het succes van het Pauperparadijs laat zien dat deze authentieke story-telling zich uitstekend leent om Veenhuizen te positioneren. Dit soort storytelling kan ook ondersteund worden door authentieke historische elementen, zoals bijvoorbeeld klederdracht zoals in Bourtange en op de Zaanse Schans. De bezoekers kunnen dan echt 'voelen' hoe het vroeger was. Echtheid en authenticiteit is dan belangrijk; het moet wel 'kloppend' zijn.

Het Pauperparadijs vertelt het authentieke verhaal van Veenhuizen

Orvelte lijkt op dit moment nog geen eenduidig verhaal te vertellen. Wat is het échte, authentieke verhaal van Orvelte? Welk samenhangend verhaal verbindt het dorp? Deze samenhang lijkt op dit moment in Orvelte te ontbreken. Volgens de website zijn er 'vele grote en kleine verhalen te vertellen'. Maar wat is hét verhaal?

Inspiratie: landgoed Singraven

Landgoed Singraven ligt bij Denekamp in Noordoost Twente. Het is een groot landhuis met landgoed, met een bijzondere inrichting. Je waant je er volledig in de 18e eeuw. Maar toch word je er voor de gek gehouden.... Wat blijkt?

Alles wat je als bezoeker ziet, blijkt het resultaat van de verzamelwoede van een voormalige bewoner: de heer Willem Frederik Jan Laan, die pas in 1966 overleed. Deze meneer heeft het huis volledig ingericht zoals een landhuis in de 18^e eeuw was ingericht, tot in de kleinste details. Dus aan de ene kant is het authentiek: werkelijk alles is 18^e-eeuws. Aan de andere kant is het eigenlijk nep: geen van de meubels, kunst of gebruiksvoorwerpen in de kamers hebben ooit in de 18^e eeuw in het huis zelf gestaan of gehangen. Toch is een bezoek een bijzondere ervaring. Waarom: omdat de rondleiding wordt opgehangen aan het verhaal van deze meneer Laan. Wat dreef hem? Wat was zijn achtergrond? Waarom ziet alles er nu zo uit als het er uit ziet? En daarmee is een ideale vorm van *storytelling* ontstaan: de persoon die het allemaal zo zorgvuldig samenstelde is het verbindende verhaal van het landhuis. *Overigens komt deze USP nog niet helder in de huidige marketing van het landgoed naar voren.*

Mogelijk zijn er parallellen te trekken met de heer Lieve, destijds burgemeester van Westerbork, die voortvarend Orvelte liet restaureren en panden en andere historische elementen naar Orvelte liet verplaatsen?

Storytelling biedt kansen voor marketing en productontwikkeling en zorgt voor een herkenbaar profiel naar de gast toe. Bovendien kan storytelling ervoor zorgen dat het ‘klopt’: het stimuleert ontwikkelingen die passen bij het dorp en daarmee ook de leefbaarheid niet aantasten. Ondernemers kunnen zich ook als ambassadeur voor hét verhaal inzetten.

Creëer samenhang in het product

Dit advies hangt sterk samen met ons advies rondom storytelling. Op dit moment bestaat Orvelte uit een verzameling van evenementen, activiteiten en voorzieningen die voor de gast niet altijd even logisch zijn; de samenhang zit in de historische setting en de ambachten. Maar tegelijkertijd zijn er evenementen en voorzieningen die hier weinig relatie mee hebben: bijvoorbeeld Zoo Bizar en het Apple Museum. Over het Apple Museum werden in het gastenonderzoek ook door een aantal respondenten opmerkingen geplaatst: dat past niet in Orvelte. Aan de andere kant werden er over Zoo Bizar en het Apple Museum veel positieve opmerkingen geplaatst. Individueel worden de voorzieningen dus gewaardeerd, maar hoe passen ze in het grotere plaatje? Datzelfde geldt voor evenementen. Een voorbeeld: recent trokken tientallen oude BSA's (motoren) door Orvelte. Welke relatie heeft dat met het ‘verhaal’ van Orvelte en past het bij het karakter van Orvelte? Durf met elkaar het gesprek aan te gaan en keuzes te maken: wat zijn we, wat willen we zijn en wat past daarbij? Een *gezamenlijke* aanpak en zorgvuldigheid zijn hierbij van cruciaal belang. We raden aan een kader te ontwikkelen waarlangs nieuwe activiteiten en voorzieningen gelegd kunnen worden.

Versterk de beleving door het gebruik van streekproducten die passen bij het verhaal

De trend dat consumenten steeds meer aandacht voor de streek en duurzaamheid hebben, kan gebruikt worden om het merk ‘Orvelte’ verder te laden. Onder meer Veenhuizen is zeer succesvol om het dorp ook via streekproducten (denk aan brouwerij Maallust) te binden aan Veenhuizen. Het product past bij (het verhaal van) Veenhuizen en is in de wijde omgeving verkrijgbaar.

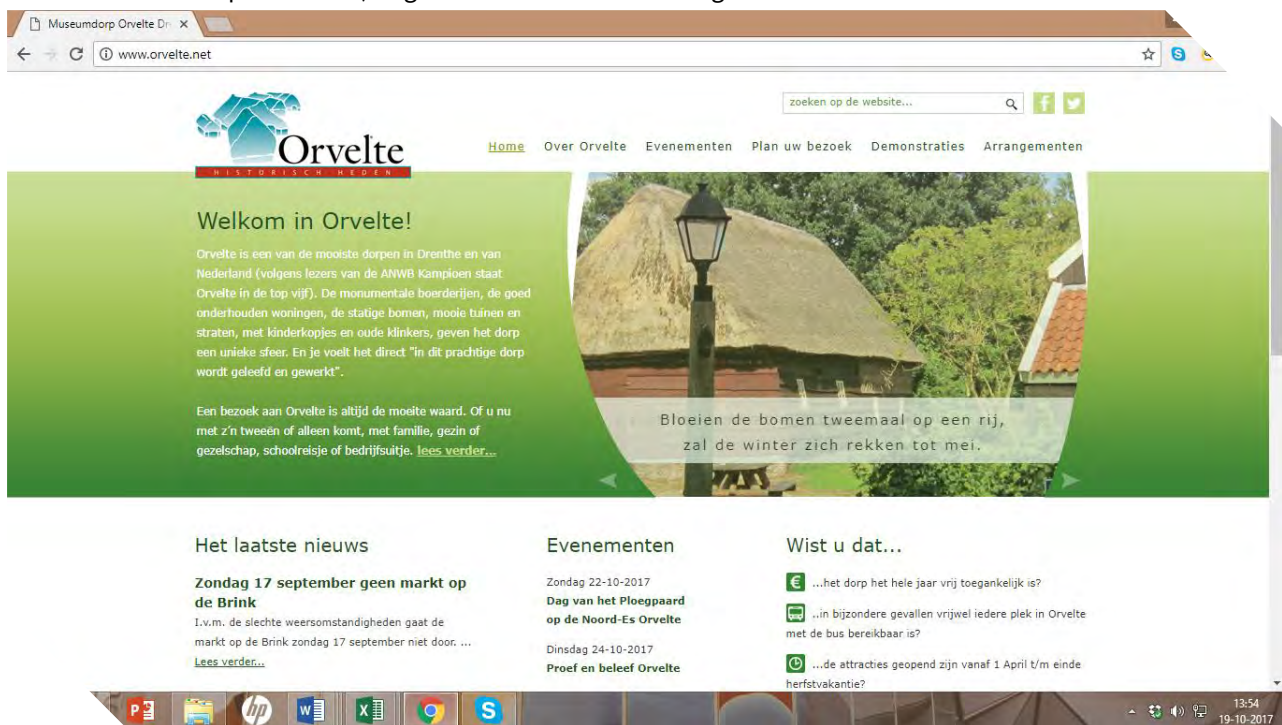

Maallust: een voorbeeld van een streekproduct dat uitstekend bij het verhaal van Veenhuizen past en het merk Veenhuizen versterkt (foto: Ditisnorg.nl)

3.2.2 Het benutten van het bezoekerspotentieel

Optimaliseer de marketing

In de marketing is nog veel te winnen. Dat blijkt ook uit het gastenonderzoek, waarin veel niet-bezoekers (alhoewel het een kleine steekproef betrof) nog nooit van Orvelte hadden gehoord.

Screenshot van de huidige website. Deze is niet compatible, vooral tekstueel ingesteld en alleen Nederlandstalig.

We doen op basis van het onderzoek en onze expert judgement enkele suggesties die in onze ogen al tot snelle resultaten kunnen leiden:

- Zorg voor één heldere toeristische website. Alhoewel orvelte.net (of .eu) de meest centrale website lijkt, zijn er meerdere websites over Orvelte, met ieder een andere uitstraling en een andere boodschap.
- Maak de website orvelte.net compatible. Het mobiele internet is niet meer weg te denken in het toerisme. Toch is de website van Orvelte niet compatible (d.w.z. niet goed leesbaar op een mobiel device), wat grote kans geeft op afhaken van potentiële bezoekers. Het merendeel oriënteert zich via een mobiel of een tablet!
- Website beeldender maken. De website is op dit moment erg tekstueel ingesteld; de online consument is dat al lang niet meer. Slechts 15% van de oriënterende bezoekers aan een website scrolt naar beneden. Dan moet het beeld dé blikvanger zijn. Dat is op dit moment niet het geval.
- Vindbaarheid in Google vergroten. Op dit moment is Orvelte nog relatief onvindbaar. Termen als 'historisch dorp Drenthe' of 'bezienswaardigheden Drenthe' leiden de bezoeker niet (of pas erg laag in de zoekresultaten) naar Orvelte.
- Zorg voor een Duitstalige website. Voor Duitse toeristen is informatievoorziening in de eigen taal van groot belang. We zien in de Duitser een belangrijke groeiemarkt (zie hieronder).

De genoemde gewenste samenhang en het 'verhaal' van Orvelte zullen ook helpen om Orvelte online veel helderder en steviger te positioneren.

Zet in op de buitenlandse markt

Het percentage buitenlandse bezoekers is in het bezoekersonderzoek uitermate laag in Orvelte. Dat is opvallend, omdat we in Nederland juist in de buitenlandse markt een groei zien en deze groei de komende jaren alleen maar door zal zetten. Daar kan Orvelte van profiteren:

- Zet in op de Duitse markt. Dit is in onze ogen echt een quick win. Het percentage Duitse bezoekers is in Orvelte op dit moment uitermate laag, terwijl het product zich erg leent voor deze over het algemeen groeiende bezoekersgroep: de Duitse toerist is steeds meer op zoek naar het échte, authentieke Nederland. Dat heeft Orvelte te bieden, maar de Duitser weet Orvelte nog maar heel beperkt te vinden. Duitstalige informatievoorziening is daarbij van cruciaal belang, zowel online als ter plekke. De samenwerking met toeristische bedrijven in de omgeving die al veel Duitse gasten ontvangen ligt daarbij voor de hand. De toeristische bedrijven worden immers als belangrijke bron van informatie en inspiratie gezien voor potentiële dagjes uit. De samenwerking met Marketing Drenthe, voor een goede zichtbaarheid in de Drenthe-promotie, is daarvoor cruciaal².
- Een tweede potentieel interessante groep zouden de Belgen (voornamelijk Vlamingen) kunnen zijn. De Belgen zijn de op één-na grootste groep buitenlandse bezoekers in Nederland, maar weten Noord Nederland op dit moment nog relatief beperkt te vinden. In ons onderzoek kwamen we in Orvelte zelfs maar één Belgische bezoeker tegen.
- Voor de langere termijn zou ingezet kunnen worden op de verweg-landen. We zien bij de Zaanse Schans, dat natuurlijk een veel 'gunstigere' ligging heeft ten opzichte van Amsterdam, dat het authentieke Oer-Hollandse plaatje een enorme hoeveelheid nationaliteiten kan aantrekken. Het is bij de Zaanse Schans, net als bij het nabijgelegener Giethoorn overigens, nu ook voornamelijk de vraag hoe deze bezoekersstromen in goede banen te leiden. Dit kan op langere termijn ook kansen bieden voor Orvelte, omdat spreiding van toeristen over het land op dit moment volop in de aandacht staat. Maar dat kan Orvelte zeker niet alleen. Bourtange probeert aan te haken op de ontwikkelingen in Giethoorn en heeft al een website in het Mandarijn. Door samen op te trekken met plaatsen als Bourtange, maar ook met bijvoorbeeld Veenhuizen, die ieder een ander, bijzonder historische setting en verhaal te vertellen hebben, kan wellicht een bijzonder samenhangend aanbod voor de buitenlandse toerist van verder weg worden gecreëerd. Denk daarbij vooraf al na over de visitors management; hoe zorg je ervoor dat je eventuele grotere bezoekersstromen in goede banen leidt?

Aziatische bezoekers aan de Zaanse Schans (foto: Zaanbusiness.nl). Steeds meer plekken in Nederland, ook buiten de Randstad, weten te profiteren van de niet-Europese buitenlandse toerist aan Nederland. Voor Orvelte zien we deze potentie meer op langere termijn.

² Helaas is op het moment van het schrijven van dit rapport nog geen (volledige) Duitstalige website van Marketing Drenthe beschikbaar. Er wordt gewerkt aan een nieuwe website.

Zet in op verjonging

Het is in onze ogen dus van belang om meer aandacht aan de gezinnen met kinderen te besteden, om zo ook de ambassadeurs van de toekomst te kweken, overigens echter zonder afbreuk te doen aan het karakter van Orvelte. De eerder genoemde te ontwikkelen storytelling (het échte samenhangende verhaal van Orvelte) biedt ook kansen om producten voor een jongere doelgroep te ontwikkelen. Het gaat dan echt niet alleen om speelvoorzieningen, maar vooral om voorzieningen en producten die opnieuw passen bij het verhaal van Orvelte.

Inspiratie: op zoek naar het Paard van Engel

Groenlo is een klein vestingstadje in de Achterhoek, waar in 1627 de slag om Grolle plaats vond, een belangrijke historische slag in de tachtigjarige oorlog. Dat wordt jaarlijks herleefd via het grootse evenement de Slag om Grolle. Een evenement wat aantrekkelijk is voor jong en oud.

Een speciaal kinderprogramma laat je duiken in de karakters van Harmen en Bregje, twee kinderen 'uit 1627' met wie kinderen zich kunnen vereenzelvigen. Deze karakters zijn gebaseerd op een kinderboek ('Op de vlucht' van Arend van Dam) dat het verhaal van Groenlo door de ogen van kinderen vertelt. Ook los van het jaarlijkse festival kan je als kind in de huid kruipen van Harmen en Bregje, via de wandeltocht 'het Paard van Engel', waar je met Harmen en Bregje op pad gaat³.

Harmen en Bregje (tekening via vvvgroenlo.nl) en de Slag om Grolle (foto re-enactment slagomgrolle.nl)

Samenwerking met verblijfsrecreatie

De verblijfsrecreatieve bedrijven in de regio blijken een belangrijke bron van informatie en inspiratie voor (potentiële) gasten, zo blijkt het onderzoek. Speel hier actief op in, door arrangementen of samenwerkingen aan te gaan met de verblijfsrecreatieve ondernemers in de omgeving. NB zorg dat de beleving van de bedrijven aansluit bij de beleving van Orvelte zelf. De segmentatie van de Leisure Leefstijlen⁴ kan hiervoor handvatten bieden. Onze inschatting is dat vooral de rustig groene en ingetogen aqua leefstijl zich door de huidige beleving in Orvelte aangesproken zullen voelen (let op: dat geldt voor de huidige beleving, door storytelling en productontwikkeling is dat mogelijk te veranderen).

Rustig Groen	Rustige recreanten. Geen grote wensen, houden van privacy en rust. Vaak één en tweepersoonshuishoudens in de oudere leeftijdscategorie. Willen de drukte vermijden en gaan daarom dus niet graag naar evenementen en grote attracties. In de eigen omgeving is genoeg moois te zien en te ontdekken, je hoeft er niet ver voor te reizen. Doe maar gewoon dan doe je al gek genoeg.
Ingetogen Aqua	Rustige, geïnteresseerde recreanten. Zoeken inspirerende activiteiten. Gaan vaak samen met hun partner op stap. Waarderen sportieve en culturele mogelijkheden. Willen meedoen met de maatschappij en alle veranderingen die zij daarin zien.

³ NB we kennen de daadwerkelijke uitwerking van dit voorbeeld niet; we gebruiken het voorbeeld vooral om te laten zien dat storytelling ook een uitwerking voor kinderen kan krijgen.

⁴ Zie bijlage 5 voor een korte toelichting.

Dat betekent dat samenwerking met verblijfsrecreatieve parken die zich op die doelgroepen richten ook voor de hand ligt: verblijfsaccommodaties die zich richten op rust en privacy, natuurlijke ligging, met aandacht voor de streek.

Samenwerking met andere attracties in de omgeving

We zien in het onderzoek dat een bezoek aan Orvelte regelmatig wordt gecombineerd met een bezoek aan Herinneringscentrum Westerbork. De nabije ligging, maar ook de beleving (waardoor de groep 'ingetogen aqua' zich waarschijnlijk ook aangesproken zal voelen), zal hierbij een rol spelen. De samenwerking met attracties of voorzieningen die zich op dezelfde doelgroepen richten (rustig groen en ingetogen aqua) ligt hierbij voor de hand. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het Hunebedcentrum in Borger, het Veenpark bij Emmen of het Drents Museum in Assen.

4 Deskstudie

Via een deskstudie (websites, social media review sites e.d.) hebben we de onderscheidende kenmerken en het imago van Orvelte achterhaald (4.1). Daarnaast zetten we de belangrijkste trends die voor Orvelte van belang kunnen zijn op een rij (4.2).

4.1 Hoe wordt Orvelte beschreven?

Wat zijn de onderscheidende kenmerken van Orvelte en welk imago heeft het dorp? Om dit te achterhalen hebben we meerdere websites bezocht.

Orvelte.net en Marketing Drenthe

De meeste informatie over Orvelte is te vinden op de website orvelte.net. Op de website van Marketing Drenthe wordt nagenoeg dezelfde tekst gebruikt om Orvelte te beschrijven. De websites beschrijven Orvelte als volgt:

“In het levendige monumentendorp Orvelte - waar mensen gewoon wonen en werken - beleeft u de geschiedenis aan den lijve. Ga mee op reis en beleef Orvelte zelf! In Drenthe, met name in Orvelte, staan prachtige, rietgedekte Saksische boerderijen en andere rustieke gebouwen. Mooi om langs te wandelen, maar nog leuker om ook eens van binnen te bekijken. Bij een aantal van de boerderijen bent u van harte welkom! Het dorpshart is regelmatig het centrale decor voor bijzondere evenementen en themadagen, folkloristische groepen, speciale markten, en theatervoorstellingen. Het is van belang goed de tijd te nemen voor een bezoek aan Orvelte.”

Hier komt vooral naar voren dat er gewoon mensen wonen en werken in Orvelte en dat de bezoeker de geschiedenis kan beleven. Ook de monumentale boerderijen worden expliciet genoemd.

Drents landschap

De website van het Drents landschap beschrijft Orvelte als volgt:

“Het levendige monumentendorp Orvelte bestaat uit een verzameling aan Saksische boerderijen en rustieke gebouwen. Hierdoor ademt het dorp nog de sfeer uit van een 19e-eeuws Drents esdorp, dat jaarlijks vele bezoekers trekt. In 1967 ontving Orvelte de status beschermd dorpsgezicht. Kort na het verkrijgen van deze status is in 1968 Stichting Orvelte opgericht. Het Drentse Landschap ontfermt zich over de monumenten. De activiteiten die in het dorp plaatsvinden is in handen van de lokale bewoners.”

In deze tekst komt naar voren dat het dorp een beschermd dorpsgezicht heeft, het beheer in handen is van het Drents landschap en de activiteiten in het dorp georganiseerd worden door lokale bewoners.

Wikipedia

Op de website Wikipedia (een website waarop iedereen informatie kan toevoegen) wordt Orvelte als volgt omschreven:

“Orvelte is een brinkdorp in de provincie Drenthe, behorend tot de gemeente Midden-Drenthe. Het dorp is vermoedelijk ontstaan tussen de 11e en 13e eeuw. Orvelte presenteert zichzelf als museumdorp (of monumentendorp), vanwege de vele historische bezienswaardigheden in en rond het dorp. Naast de "normale" dagelijkse bedrijvigheid en woonfunctie van het dorp is een groot aantal boerderijen en andere gebouwen ingericht voor het publiek. Auto's zijn niet toegestaan in Orvelte. In het dorp is, soms tegen betaling, te zien hoe men in vroeger tijden leefde en werkte. Voorbeelden van attracties zijn: houtzagerij, smederij, klompenmakerij, grutterswinkel, ateliers en galerieën. In 1967 verkreeg een deel van Orvelte de status beschermd dorpsgezicht.”

Brinkdorp en museumdorp (of monumentendorp), historische bezienswaardigheden en autovrij komt naar voren uit bovenstaande tekst. Ook de attracties, voornamelijk oude ambachten, worden belicht.

ANWB

Orvelte is door de leden van de ANWB verkozen als een van de vijf mooiste dorpen in Nederland. ANWB beschrijft het dorp als volgt:

“In Orvelte stap je even terug in de tijd. Hier komt de geschiedenis tot leven. De monumentale boerderijen, de goed onderhouden woningen, de statige bomen, mooie tuinen en straten, met kinderkopjes en oude klinkers, geven het dorp een unieke sfeer. En je voelt het direct “in dit prachtige dorp wordt geleefd en gewerkt”. Een bezoek aan Orvelte is altijd de moeite waard. Of je nu met z’n tweeën of alleen komt, met familie, gezin of gezelschap, voor een schoolreisje of bedrijfsuitje.”

De ANWB roemt vooral de unieke sfeer in het dorp en beschrijft de verschillende doelgroepen.

Dagjeweg.nl

Ook de website dagjeweg.nl geeft een beschrijving van Orvelte:

“Orvelte is een bijzonder dorp in Drenthe. Het is door leden van de ANWB verkozen tot een van de vijf mooiste dorpen van Nederland. De geschiedenis leeft in deze bijzondere plaats, waar ook gewoon mensen wonen en werken. De straten van kinderkopjes en oude klinkers geven Orvelte een bijzondere sfeer. Alleen er doorheen lopen is al een bijzondere belevenis. In het dorp is verder van alles te doen. Sommige boerderijen zijn open voor bezichtigingen er zijn diverse cafés en restaurants voor een hapje en een drankje. Ook zijn er een aantal musea en zelfs een kleine dierentuin. Regelmatig worden er in het dorp evenementen, markten en concerten georganiseerd.

Deze site richt zich er vooral op dat er ‘van alles te doen is in het dorp’ zoals evenementen, markten en concerten.

Als we deze kenmerken onder elkaar zetten dan kunnen we zeggen dat na het bezoeken van verschillende websites het volgende beeld van Orvelte uitgedragen wordt door marketingwebsites. Zie onderstaande opsomming:

Onderscheidende kenmerken van Orvelte:

- Levendig;
- Er wonen en werken mensen;
- Beleef de geschiedenis;
- Monumentale boerderijen;
- Evenementen, markten, themadagen, concerten;
- Winkels van deze tijd: streekproducten en souvenirs;
- Beschermd dorpsgezicht;
- Activiteiten door lokale bewoners;
- Monumentendorp/ brinkdorp / museumdorp;
- Historische bezienswaardigheden;
- Autovrij;
- Oude ambachten;
- Unieke sfeer;
- Mooie tuinen en straten;
- Kinderkopjes en oude klinkers.

4.2 Social media en review sites

Het geeft veel inzicht om naar beoordelingsites en social mediagedrag van bezoekers te kijken. Hier kunnen mensen hun ervaring delen over een bezoek aan Orvelte. We hebben verschillende websites en social media platforms bekeken om een beeld te krijgen. In tabel 2.1 wordt een overzicht gegeven van de verschillende beoordelingen per site, daaronder geven we een uitleg per website.

Tabel 4.1 Overzicht beoordelingen Orvelte op social media review sites

Website	Gemiddeld cijfer	Aantal reviews	Aantal likes / volgers
Zoover	6,8	111	-
Tripadvisor	4 van 5	88	-
Dagjeweg.nl	6,6	16	-
ANWB	4,5 van 5	8	-
Facebook	4,1 van 5	177	1.174 (Orvelte promotie)
Google maps	4,3 van 5	28	-
Twitter	-	-	671 (Orvelte promotie)
Instagram	-	-	Foto's geplaatst door bezoekers
Pinterest	-	-	75 sfeerfoto's
YouTube	-	-	Verschillende sfeerfilmpjes door amateurs

Op de social media review site Zoover krijgt Orvelte een gemiddeld een 6,8 op basis van 111 reviews. Het is van belang te beseffen dat dit een relatief lage gemiddelde score is. Over het algemeen wordt in het toerisme een cijfer van een 8 of hoger nagestreefd. We hebben de reviews nader bekeken. Als we naar tabel 4.2 kijken valt op dat bezoekers vooral positief zijn over dat ze in Orvelte kunnen beleven hoe het vroeger was, de oude ambachten, de winkels en de streekproducten. Ook de vriendelijkheid van de bewoners en de verhalen van de ondernemers worden gewaardeerd. Waar mensen vooral negatief over zijn is dat ze vinden dat Orvelte te commercieel is geworden en overal apart voor betaald moet worden. Vooral mensen met kinderen klagen hier over. Daarnaast vinden verschillende bezoekers dat er weinig te doen is en dat het dorp een beetje is 'ingeslapen'. In bijlage 1 is een uitgebreidere tabel te vinden van de reviews van Zoover.

Tabel 4.2 Samenvatting beoordelingen op Zoover

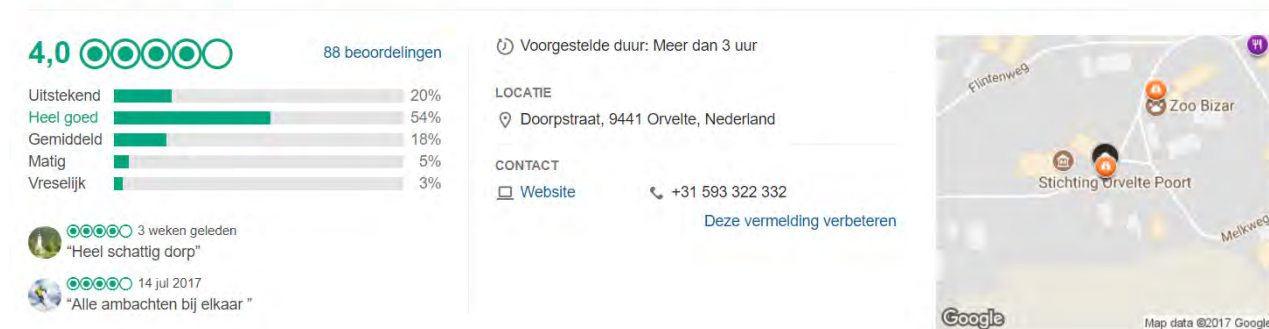
+	-
Gezellig	Parkeren
Leuke winkels	Niet veel te doen (voor kinderen)
Terug in de tijd / beleven hoe het vroeger was	Commercieel
Streekproducten	Eén bezoek genoeg
Leren over oude ambachten	Ingeslapen
Hond mee	Entree kunstmarkt
Huizen in oude stijl	Gecultiveerd
Verhalen van ondernemers	Te toeristisch
Openluchtmuseum	Alles dicht (laagseizoen)
Goed onderhouden	Geen pinautomaat
Exposities	Duur (voor gezinnen)
Terrasjes	Overal apart betalen
Vriendelijke mensen	Geen speeltuin
Mooie omgeving	Geen musea (naam museumdorp)
Zoo Bizar	Alles gaat laat open
Rust	Niet heel toegankelijk (rolstoelgebruiker of slecht ter been)

Overzicht waardering Orvelte, bewerking door Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd. Bron: <http://www.zoover.nl/nederland/drenthe/orvelte/orvelte>

Ook op de social review site Tripadvisor worden beoordelingen over Orvelte gegeven. Wat hier opvalt is dat de beoordelingen gemiddeld wat hoger zijn, van de 88 beoordeling scoort Orvelte gemiddeld 4 van de 5 punten. Tripadvisor bestempelt deze score als 'heel goed'⁵. De gemaakte opmerkingen komen grotendeels overeen met die op Zoover. Wat opvalt is dat een aantal bezoekers noemen dat het dorp leuk is voor kinderen, terwijl dit niet naar voren kwam op Zoover. De reviews van overige beoordelingssites, Dagjeweg.nl, Facebook, ANWB en Facebook zijn vergelijkbaar. Termen die nog voorbijkomen zijn overzichtelijk, knus, authentiek, schoon, slechte prijs/kwaliteitverhouding, veel bezienswaardigheden.

Fig. 4.1 Overzicht beoordelingen Orvelte op Tripadvisor

Overzicht

Bron: https://www.tripadvisor.nl/Attraction_Review-g3606001-d7021097-Reviews-Orvelte-Orvelte_Drenthe_Province.html

Het beeld van Orvelte dat wordt geschetst op social media is divers. Op de Facebook pagina die wordt beheerd door de Ondernemersvereniging Promotie Orvelte wordt een agenda weergegeven met alle evenementen en er worden veel foto's en video's van evenementen geplaatst, er staan 9 recensies op deze site, die zijn allemaal positief. Op Twitter is Orvelte Promotie vooral heel actief, wat opvalt is dat ze vooral veel berichten retweeten van lokale media en ondernemers. Ook worden er veel foto's geplaatst van de natuurgebieden in de omgeving, het dorp zelf en de evenementen die er plaatsvinden. Op Instagram kunnen bezoekers foto's plaatsen, wat hier vooral naar voren komt is de boerderijen, groen, weilanden en paarden. Op Pinterest worden vooral sfeerfoto's geplaatst, hier valt op dat er vooral 'nostalgische' foto's geplaatst worden, mooie oudhollandse plaatjes. Ook veel foto's van de boerderijen en de natuur komen naar voren. Op YouTube kunnen bezoekers video's plaatsen over Orvelte, de meeste video's betreffen 'een wandeling door het dorp' of een verslag van de evenementen die plaatsvinden.

4.3 Trends en ontwikkelingen

Welke trends en ontwikkelingen spelen er die relevant kunnen zijn voor Orvelte? Hieronder geven we hiervan een overzicht. In de beginjaren na de crisis heeft de binnenlandse vakantiemarkt geprofiteerd van consumenten die besloten dichter bij huis en 'goedkoper' op vakantie te gaan. De Nederlandse economie trekt inmiddels weer aan, het consumentenvertrouwen en de koopkracht nemen toe. Ook elders is die ontwikkeling gaande wat merkbaar is in de groei van het inkomende toerisme in Nederland. De vrijetijdsector behoort de laatste jaren tot de snelst groeiende sectoren van de economie. Toerisme speelt een steeds grotere rol binnen de Nederlandse economie. Zo is de toeristische sector de afgelopen tien jaar sneller gegroeid dan de Nederlandse economie als geheel. De bestedingen van zowel dag- als verblijfgasten bedragen jaarlijks tientallen miljarden euro's. Daarnaast is de toeristische sector een banenmotor (bijna 518.000 banen in 2015, LISA, 2016) en draagt de sector bij aan leefbaarheid van gebieden. In sterke krimp gemeenten blijven voorzieningen op peil door de aanwezigheid van toeristisch- recreatief aanbod, waar de lokale gemeenschap van profiteert.

⁵ Als bureau vinden we deze betiteling niet helemaal terecht. Een score van 4 op 5 op Tripadvisor is zeer veel voorkomend, en zouden we eerder als 'goed' bestempelen. De gemiddelde score is in ieder geval een stuk hoger dan op Zoover.

Volgens cijfers van de Rabobank (2016) profiteert de sector horeca en recreatie van de aantrekkende economie, onder meer door hogere consumentenbestedingen, een aantrekkende zakelijke vraag en meer toerisme. Volgens de Rabobank ontwikkelt Nederland zich in toenemende mate tot een 'leisureland', met steeds grotere dagattracties. Met één kanttekening: de enorme concurrentie. In de eigen sector blijft het aanbod groeien, maar ook aanbieders uit andere branches betreden de markt. Concurrentie vanuit branchevreemde spelers zal in de toekomst intensiever worden. De verwachting is dat grote ketens steeds meer gaan samenwerken om de concurrentie het hoofd te bieden. En dat als tegenreactie aan de onderkant van de markt steeds meer kleinschalige, particuliere initiatieven ontstaan waar duurzaamheid, authenticiteit en vakmanschap centraal staan.

Hieronder geven we een overzicht van de belangrijkste demografische, economische, sociaal-culturele, technologische, ecologische en politieke trends die van belang kunnen zijn voor Orvelte:

- *Vergrijzing: zorg en ontzorgen gaan een grotere rol spelen.* In 2060 is 30% van de Europese bevolking 65 jaar of ouder. Op dit moment is dat nog 17%. In Nederland is rond 2040 het hoogtepunt van de vergrijzing bereikt. 4,7 miljoen Nederlanders zijn dan 65 jaar of ouder. Op dit moment zijn dat er 2,7 miljoen.
- *Lichte toename meerpersoonshuishoudens zonder kinderen.* Een doelgroep die in verhouding veel te besteden heeft en behoefte heeft aan een bepaald type vrijetijdsactiviteit.
- *Herstel Nederlandse economie.* Het besteedbaar inkomen neemt toe, het consumentenvertrouwen is weer positief en de werkloosheid is licht gedaald. Het Centraal Planbureau verwacht dat het herstel van de economie de komende jaren doorzet.
- *Prijsbewustzijn.* Ondanks de (matig) positieve ontwikkelingen blijft een groot deel van de Nederlandse consumenten heel prijsbewust. Dit heeft invloed op het vakantiegedrag: dichter bij huis blijven, minder lang en minder geld uitgeven.
- *Het aantal uren dat Nederlanders besteden aan vrije tijd is de afgelopen jaren ongeveer gelijk gebleven.* Het percentage mantelzorgers onder werkenden stijgt, wat ten koste gaat van de beschikbare vrije tijd en tevens invloed heeft op hoe men de eigen tijd invult. Wil men dan tot rust komen of juist in minder tijd meer beleven?
- *Meer behoefte aan ontstressen, relaxen en ontgiften.* Gezondheid: consumenten vinden een gezonde levensstijl steeds belangrijker om de gezondheid te verbeteren, fitter te worden en ziektes voor te zijn. De vraag naar pure, duurzame en biologische producten en diensten neemt toe. Volgens Rabobank Nederland is het zelfs voor ruim éénderde van de Nederlandse bevolking een doorslaggevend aankoopcriterium geworden.
- *Mobiel internet is 'vast' internet inmiddels voorbij gestreefd.* Vrijwel alle Nederlanders hebben toegang tot internet. Bijna 9 op de 10 internet gebruikers gebruikt internet dagelijks en veelal worden verschillende devices naast elkaar gebruikt. Tijdens het zoek- en boekgedrag wordt de smartphone steeds vaker gebruikt. Daarnaast worden steeds meer aankopen of reserveringen mobiel gedaan en is de consument kritisch: hij wil snel relevante informatie tot zich krijgen (NRIT Media).
- *Bijna 100% van de Nederlanders tussen de 12 en 39 jaar maakt gebruik van sociale media.* WhatsApp is qua gebruikers het grootste socialmediaplatform in Nederland, gevolgd door Facebook. Relatief jonge platforms winnen snel aan populariteit. Door internet en social media vallen schakels weg, merken en bedrijven worden 'benaderbaar'. Business en consumer kunnen meer één op één communiceren en verwachten dit ook. (Newcom Research en Consultancy).
- *Duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen.* Niet alleen winst maken, maar ook een maatschappelijke bijdrage leveren wordt door de consument steeds belangrijker gevonden. Ook overheden en banken juichen dit toe, bijvoorbeeld door het gericht ondersteunen van duurzame initiatieven (Rabobank, 'Samen Duurzaam Sterker').
- *Terugtrekkende overheid.* Zoals beschreven wordt de rol van de overheid kleiner en neemt de participatiemaatschappij haar intrede. Aandacht voor elkaar en zelfredzaamheid worden belangrijker. Het terugtrekken van de overheid heeft ook invloed op de hoogte en mate van subsidieverstrekingen. Met stimuleringsregelingen worden partijen geacht (gedeeltelijk) zelf het heft in handen te nemen.
- *Spreiding van toeristen.* De Randstad ervaart bezoekersdruk, met name door inkomend toerisme. Het nieuwe Rijksbeleid stuurt op spreiding van toeristen in plaats en tijd en via de NBTC-metro (verhaal) lijnen wordt hier praktisch invulling aan gegeven.

- *Zoektocht naar authenticiteit en het verhaal achter de plek.* De consument is op zoek naar authenticiteit en echtheid. Wat is het verhaal achter de plek waar ze zijn? Dat verhaal moet kloppen en beleefbaar worden gemaakt; plekken die daarin slagen, kunnen rekenen op interesse van de toerist.

In bijlage 2 worden de trends en ontwikkelingen uitgebreid weergegeven.

5 Resultaten bezoekersonderzoek bezoekers

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk geven we de resultaten weer van het onderzoek onder respondenten die Orvelte daadwerkelijk hebben bezocht. In de zomer van 2017 hebben onderzoekers van I&O research enquêtes afgenomen bij bezoekers in Orvelte en bij verblijfsrecreatieve bedrijven in de omgeving⁶. In Orvelte hebben 454 respondenten deze enquête ingevuld. Van de bezoekers bij verblijfsrecreatieve bedrijven hebben 30 personen Orvelte bezocht. Hierbij komt het totaal aantal bezoekers op 484 voor dit onderzoek. In bijlage 3 staat de vragenlijst voor de bezoekers weergegeven.

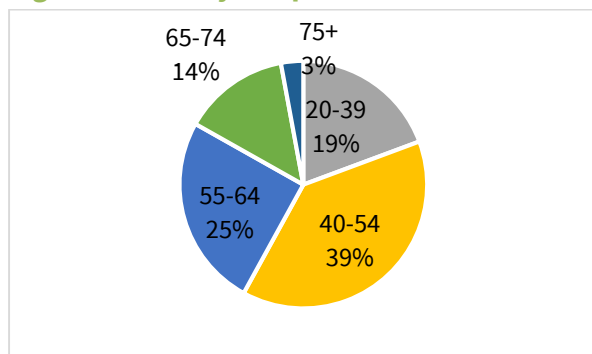
NB omdat het veldwerk in de zomerperiode is afgenomen, hebben we vooral een beeld gekregen van het toeristisch hoogseizoen in Orvelte. Dat betekent dat verblijfstoeristen (mensen die Orvelte vanaf hun vakantieadres bezoeken) waarschijnlijk oververtegenwoordigd zijn onder de respondenten ten opzichte van dagbezoekers (mensen die Orvelte vanaf hun thuisadres bezoeken), als we de uitkomsten zouden willen vertalen naar een totaalbeeld op jaarbasis.

5.2 Profiel van de bezoeker

5.2.1 Leeftijd van de respondent

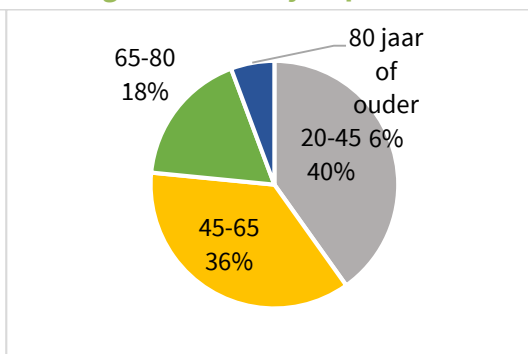
We hebben de respondenten naar hun leeftijd gevraagd. In figuur 5.1 geven we de uitkomsten hiervan weer. Ter vergelijking geven we in figuur 5.2 de opbouw van de Nederlandse bevolking weer. *NB de afbakeningen van de leeftijdscategorieën zijn niet geheel dezelfde, dus we moeten de vergelijking enigszins voorzichtig maken. Daarnaast geldt dat, alhoewel de respondenten willekeurig zijn benaderd, de kans groot is dat een 'hoofd' van een gezin (moeder of vader) de vragen zal beantwoorden. Dat kan betekenen dat mensen van met name middelbare leeftijd mogelijk iets oververtegenwoordigd zijn in de steekproef.*

Figuur 5.1 Leeftijd respondent in Orvelte

N= 481 (NB zonder 3 respondenten onder de 20)

Figuur 5.2 Leeftijdsopbouw in Nederland

Bron: CBS statline 2016

We kunnen de volgende conclusies trekken:

- De grootste groep respondenten in Orvelte is in de leeftijd van 40-54 jaar, gevolgd door de leeftijd van 55-64 jaar. Samen vormen ze 64% van alle respondenten. Deze groep lijkt ook nog eens sterk oververtegenwoordigd ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

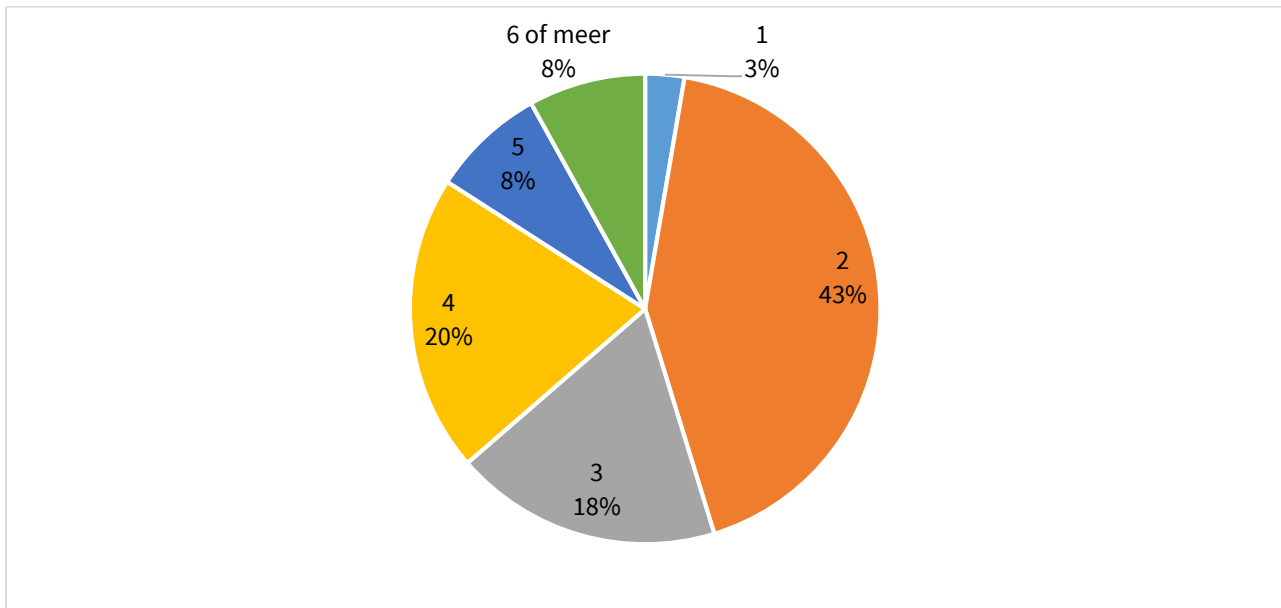
⁶ Molecaten Park Kuierpad, Landgoed Timmerholt, Landal Orveltemarke.

- De groep tussen de 20 en 39 vormt ongeveer 19% van de bezoekers. Deze groep is sterk ondervertegenwoordigd ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.
- De groep ouderen (65 jaar en ouder) is onder respondenten zo'n 17%, terwijl deze groep gemiddeld in Nederland zo'n 24% bedraagt.

5.2.2 Groepsgrootte en -samenstelling

We hebben gevraagd naar de groepsgrootte en -samenstelling.

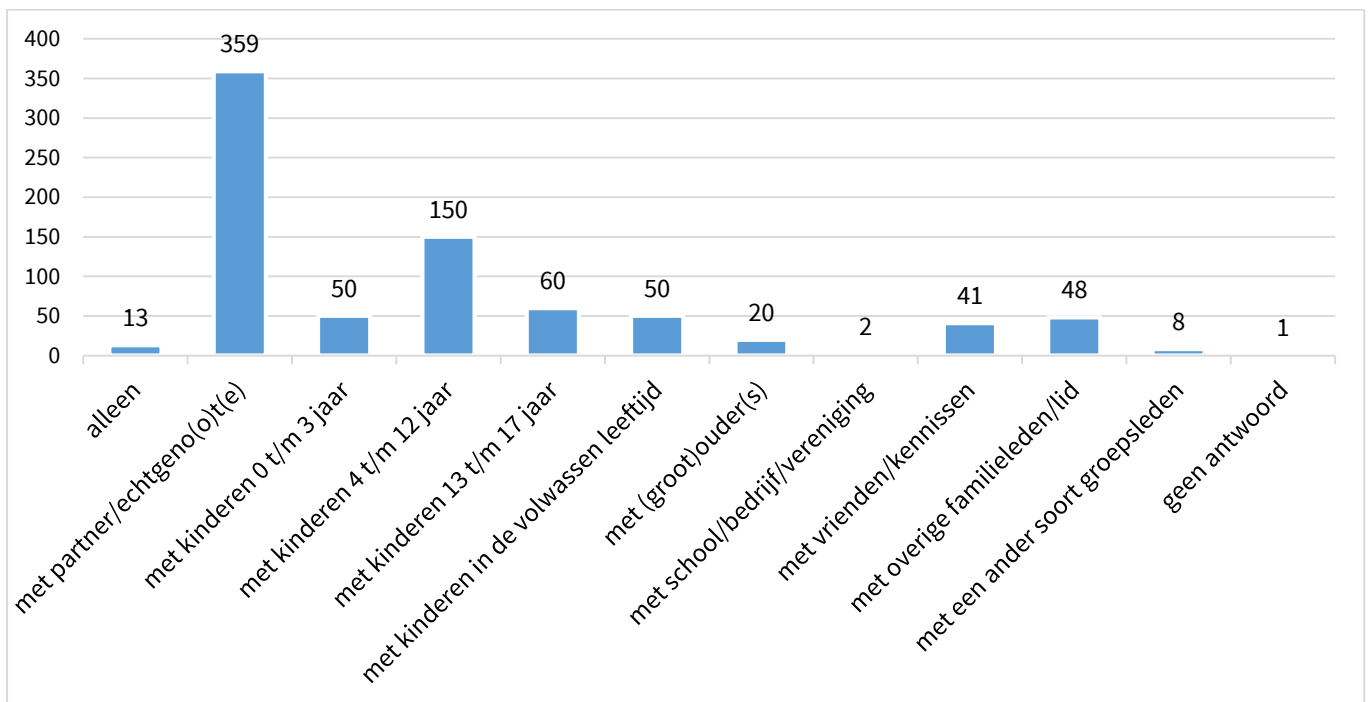
Figuur 5.3 Groepsgrootte van de bezoekers aan Orvelte

N= 484

Bijna de helft van de bezoekers komt met z'n tweeën naar Orvelte toe. Ook gezelschappen van 3- en 4- personen zien we veel in Orvelte. Grotere groepen komen beperkter. De grootste groep onder de respondenten bestond uit 19 personen. De gemiddelde groepsgrootte is 3,1.

Figuur 5.4 Wat is uw groepssamenstelling? (meerdere antwoorden mogelijk)

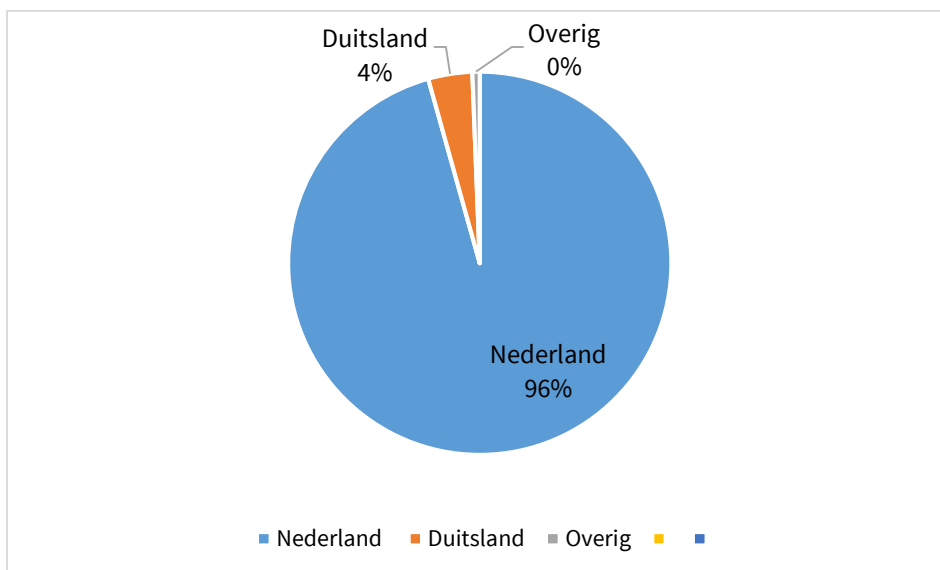

N= 484

De meeste mensen komen met hun partner naar Orvelte toe, al dan niet met het gezin. Iets minder dan 1/3^e van de respondenten komt met kinderen in de leeftijd van 4 t/m 12 naar Orvelte toe.

5.2.3 Herkomst bezoekers

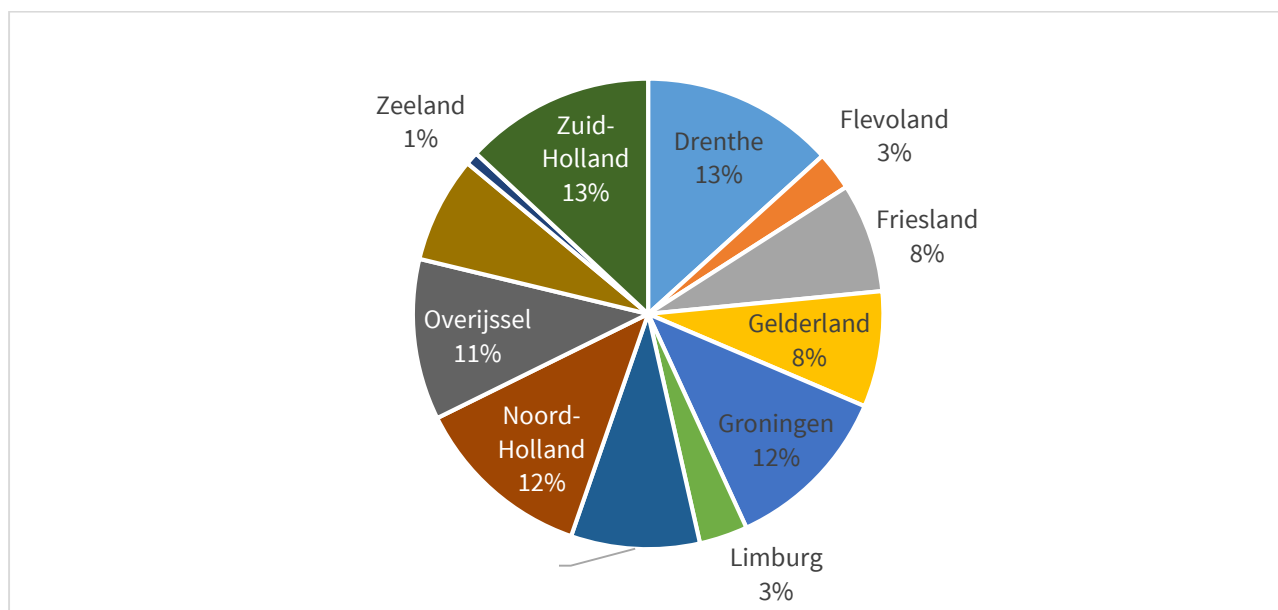
Figuur 5.5 Herkomstland van bezoekers

N= 484

Verreweg de meeste bezoekers komen uit Nederland. Slechts 4% komt uit het buitenland; het gaat daarbij bijna uitsluitend om Duitsers. 3 respondenten kwamen uit andere landen: België, Hongarije en Polen.

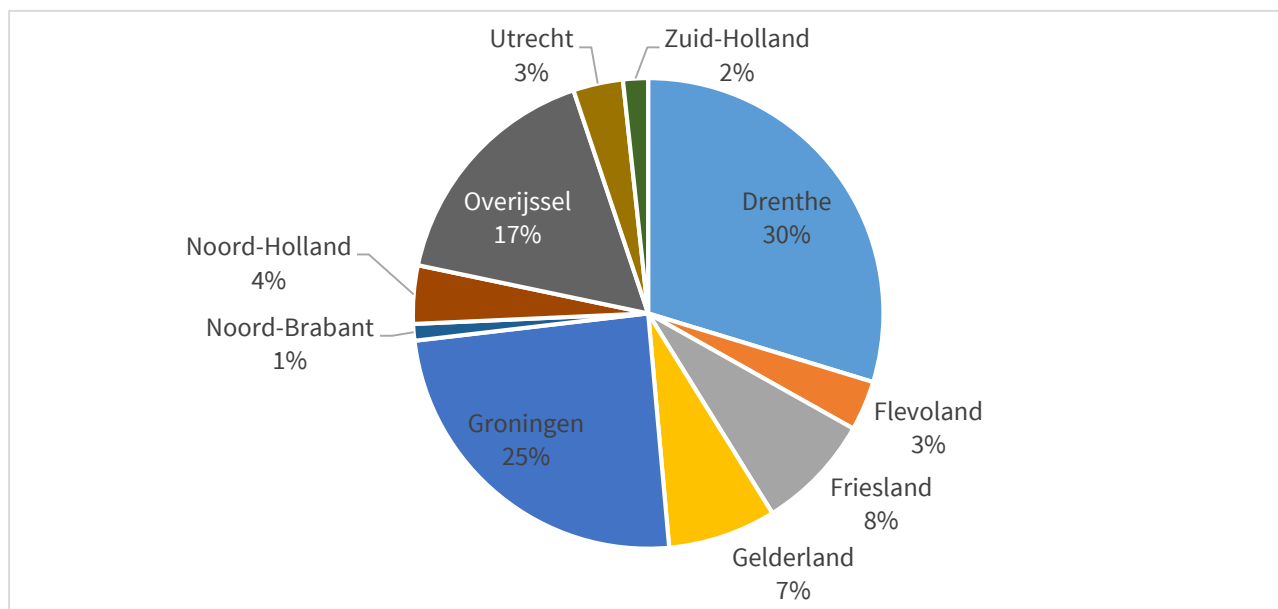
Figuur 5.6 Provincie waarin mensen wonen (Nederlandse respondenten)

N=452

We vinden in Orvelte bezoekers uit heel Nederland. De grootste groep bezoekers komen uit Drenthe zelf en uit Zuid-Holland, op de voet gevolgd door Groningen en Noord-Holland. Alleen uit Flevoland, Zeeland en Limburg komen relatief weinig bezoekers. Bij de laatste twee genoemde provincies hangt dat waarschijnlijk samen met de afstand.

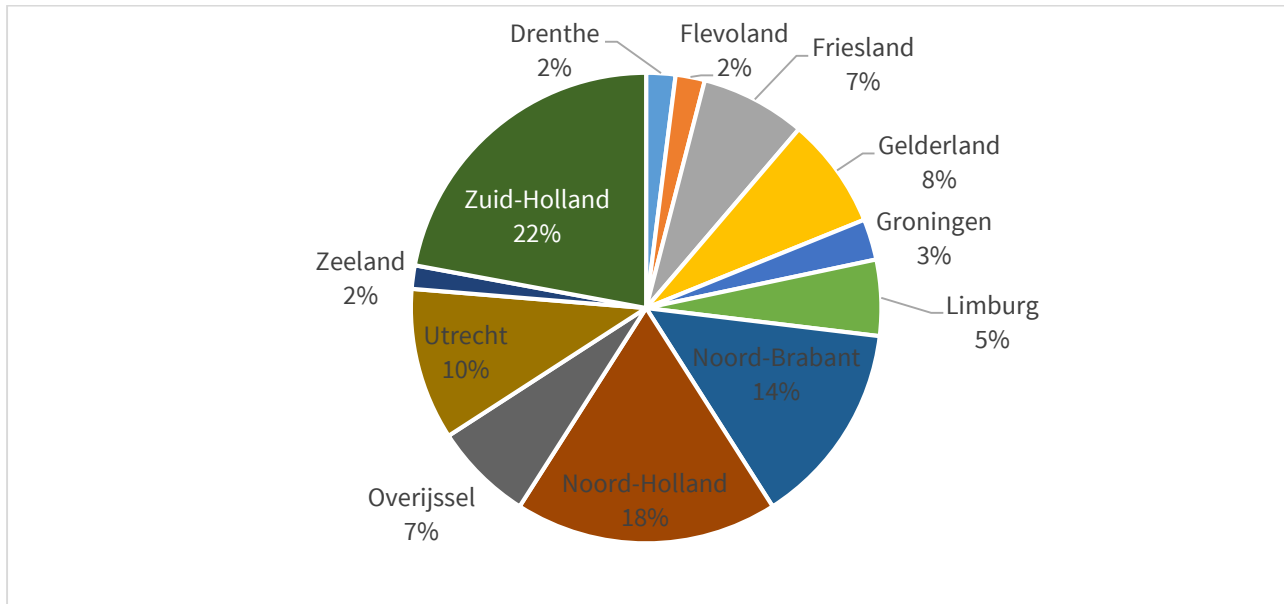
Figuur 5.7 Provincie waarin dagbezoekers wonen (Nederlandse respondenten)

N= 189, leeg= 14

Dagbezoekers (mensen die vanuit hun woonadres Orvelte bezoeken) komen vooral uit Drenthe zelf, Groningen en Overijssel. De afstand tot Orvelte speelt hierin dus een belangrijke rol. In die zin is het opvallend te noemen dat slechts 8% van de dagbezoekers uit Friesland komt, ondanks de relatieve nabijheid.

Figuur 5.8 Provincie waarin verblijfstoeristen wonen (Nederlandse respondenten)

N= 260, leeg= 11

Onder verblijfstoeristen (mensen die vanuit hun vakantieadres Orvelte bezoeken) vinden we vooral mensen uit Noord- en Zuid-Holland, maar ook opvallend veel mensen uit Noord-Brabant.

Het is interessant om deze herkomstgegevens te vergelijken met de gemiddelde dag- en verblijfstoerist aan Drenthe. In tabel 3.1 vergelijken we de uitkomsten van het bezoekersonderzoek aan Orvelte met die van de gemiddelde bezoeker aan Drenthe (NB gedurende het gehele jaar).

Tabel 5.1 Herkomst provincie vergelijking

	Dag bezoeker Orvelte %	Dagbezoeker aan Drenthe %	Toeristische bezoeker aan Orvelte %	Toeristische bezoeker aan Drenthe % ⁷
Drenthe	30	60	2	5
Flevoland	3	1	2	2
Friesland	8	6	7	6
Gelderland	7	3	8	10
Groningen	25	11	3	4
Limburg	0	1	5	4
Noord-Brabant	1	4	14	9
Noord-Holland	4	3	18	18
Overijssel	17	6	7	8
Utrecht	3	2	10	9
Zeeland	0	0	2	2
Zuid - Holland	2	3	22	23

Bron: Vrijtijdsconomie, feiten en cijfers, 2017. Provincie Drenthe & CVO 2016.

Vetgedrukte percentages: vinden we relatief veel in Orvelte ten opzichte van het gemiddelde in Drenthe.

Onder dagbezoekers onder Orvelte zien we vooral een oververtegenwoordiging van de buurprovincies ten opzichte van het gemiddelde in Drenthe: vooral bezoekers uit Groningen en Overijssel komen bovengemiddeld vaak naar Orvelte. De groep bezoekers uit Drenthe zelf is juist relatief klein te noemen. Over het algemeen kunnen we dus concluderen dat het verzorgingsgebied van Orvelte relatief groot is.

Voor verblijfstoeristen geldt dat we niet van alle provincies de omvang van de bezoekersgroep kennen in Drenthe. De groepen die in Orvelte het grootst zijn (inwoners van Noord- en Zuid-Holland), zijn ook in geheel Drenthe het grootst. Opvallend is de relatief grote groep bezoekers uit Noord-Brabant in Orvelte. Dit zou opnieuw te maken kunnen hebben met de periode waarin het onderzoek in Orvelte is afgenomen (de zomerperiode).

5.3 Voorafgaand aan bezoek

5.3.1 Associaties bij Orvelte

De eerst gestelde vraag in het onderzoek is: “Kunt u allereerst in 1 woord aangeven waar u aan denkt bij Orvelte?” Het betreft een open vraag, dus mensen mochten zelf één woord noemen. De respondenten hadden ook de optie om ‘niets’ of ‘weet niet’ te noemen. Wij hebben de meest (spontaan) gegeven antwoorden op een rij gezet. Daarbij hebben we woorden samengevoegd die veel op elkaar lijken, zoals oud, oudheid, oud dorp, oude boerderijen, ouderwets, oud dorpje, oud plaatsje, oude ambachten en oude huizen. De top 10 van meest genoemde woorden hebben we hieronder weergegeven.

⁷ In het rapport ‘feiten en cijfers, 2017, Provincie Drenthe) worden enkel de vijf belangrijkste herkomstprovincies van toeristen weergegeven.

Tabel 5.2 Kunt u allereerst in 1 woord aangeven waar u aan denkt bij Orvelte?

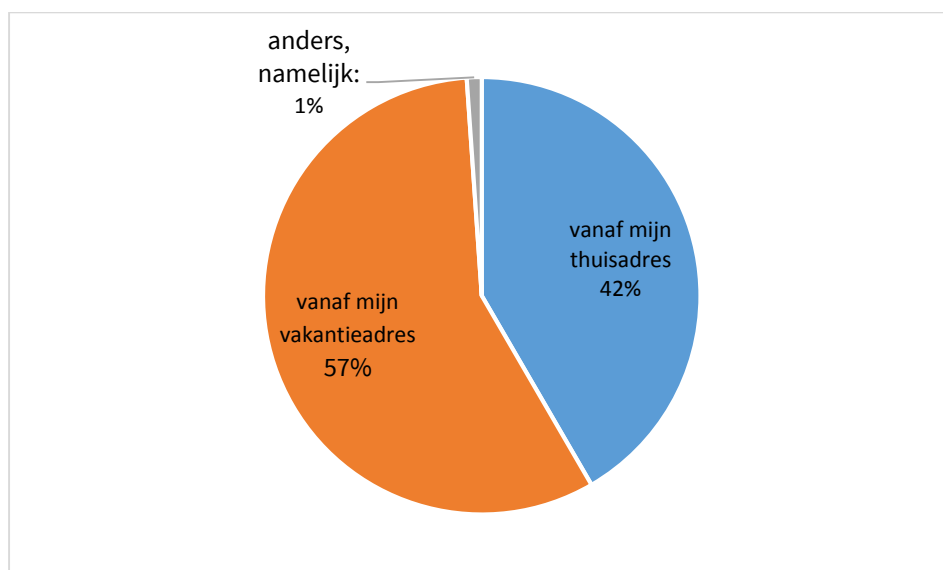
	Aantal keer genoemd
Oud	153
Museumdorp	47
Historisch	22
Vroeger	30
Gezellig	18
Nostalgie	18
Authentiek	16
Niets	13
Openluchtmuseum	13
Weet niet	12
Leuk	7

N= 463 (weergegeven antwoorden = 349)

Orvelte roept vooral associaties op die te maken hebben met de historie en het oude karakter: oud, museumdorp, nostalgisch, authentiek, vroeger. Opvallend is dat de term monumentdorp niet genoemd wordt terwijl Orvelte zichzelf hiermee op dit moment profileert.

5.3.2 Redenen en achtergrond voor het bezoek

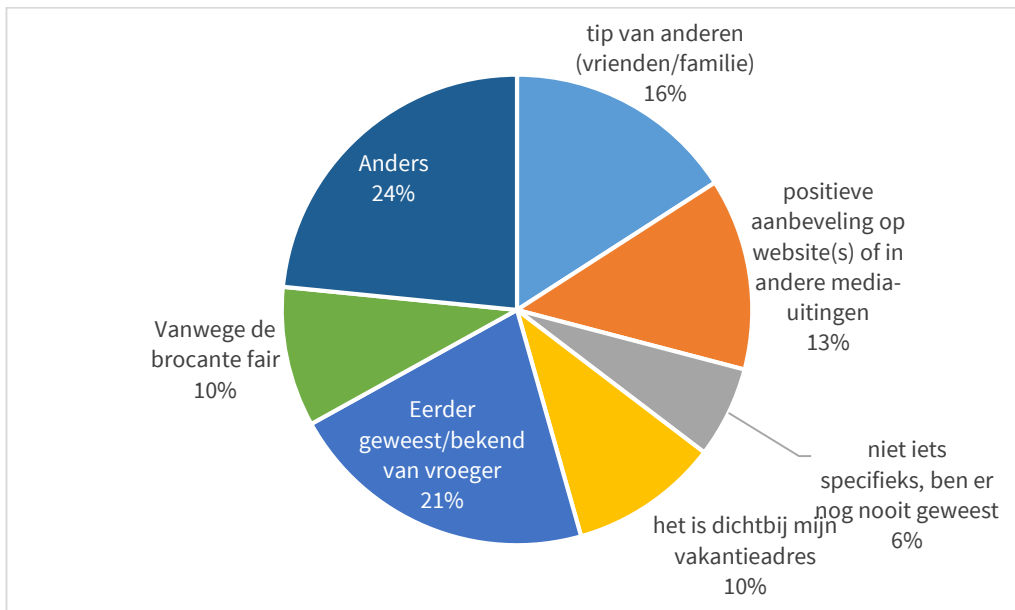
Figuur 5.9 Van waaruit bent u vandaag naar Orvelte gekomen?

N= 454

We vinden onder de respondenten zowel veel dagbezoekers (die vanaf hun thuisadres Orvelte bezoeken) als verblijfstoeristen (die vanaf hun vakantieadres Orvelte bezoeken). De groep toeristen is met 57% groter dan de groep dagbezoekers, in tabel 3.1 gaven we al de herkomstprovincie van de respondenten weer. Belangrijk om te beseffen is dat het onderzoek is uitgevoerd in de zomerperiode, wanneer relatief veel mensen op vakantie zijn in Drenthe. Het is dus logisch te veronderstellen dat de groep toeristen gedurende het *gehele jaar* relatief lager is.

Figuur 5.10 Wat was voor u aanleiding om naar Orvelte te komen?

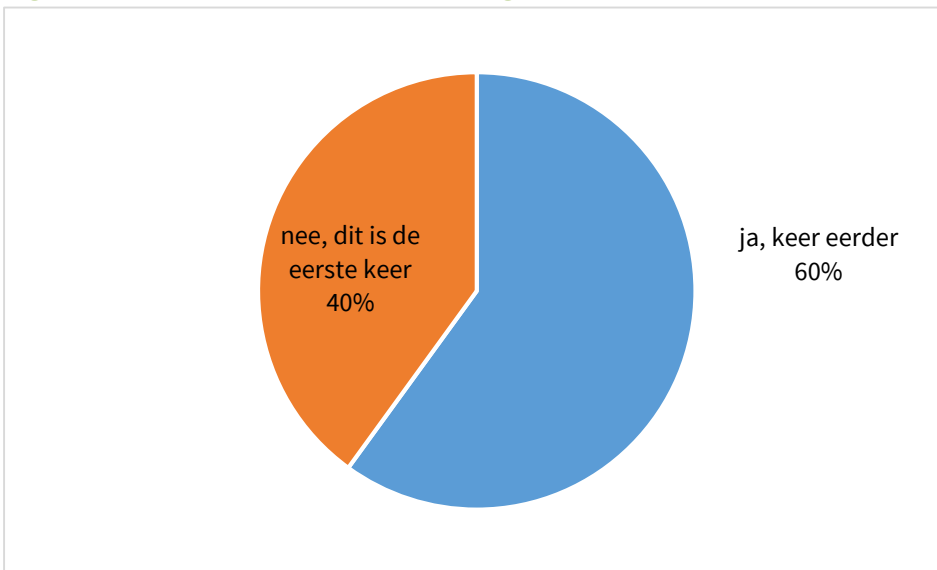

N=478

We hebben gevraagd hoe mensen op het idee zijn gekomen om naar Orvelte te komen. De gegeven antwoorden zijn nagenoeg gelijk qua categorie. 21% is er eerder geweest. Positieve aanbeveling van vrienden/familie (16%) of op websites of andere media-uitingen (13%) vormen ook belangrijke redenen om Orvelte te bezoeken. In de groep respondenten bevindt zich ook een relatief grote groep (10%) die de Brocante Fair als aanleiding noemt. Dit is echter verklaarbaar, omdat op één van de enquête-dagen specifiek tijdens dat evenement plaats vond.

5.3.3 Al eerder in Orvelte geweest?

Figuur 5.11 Heeft u eerder een bezoek gebracht aan Orvelte?

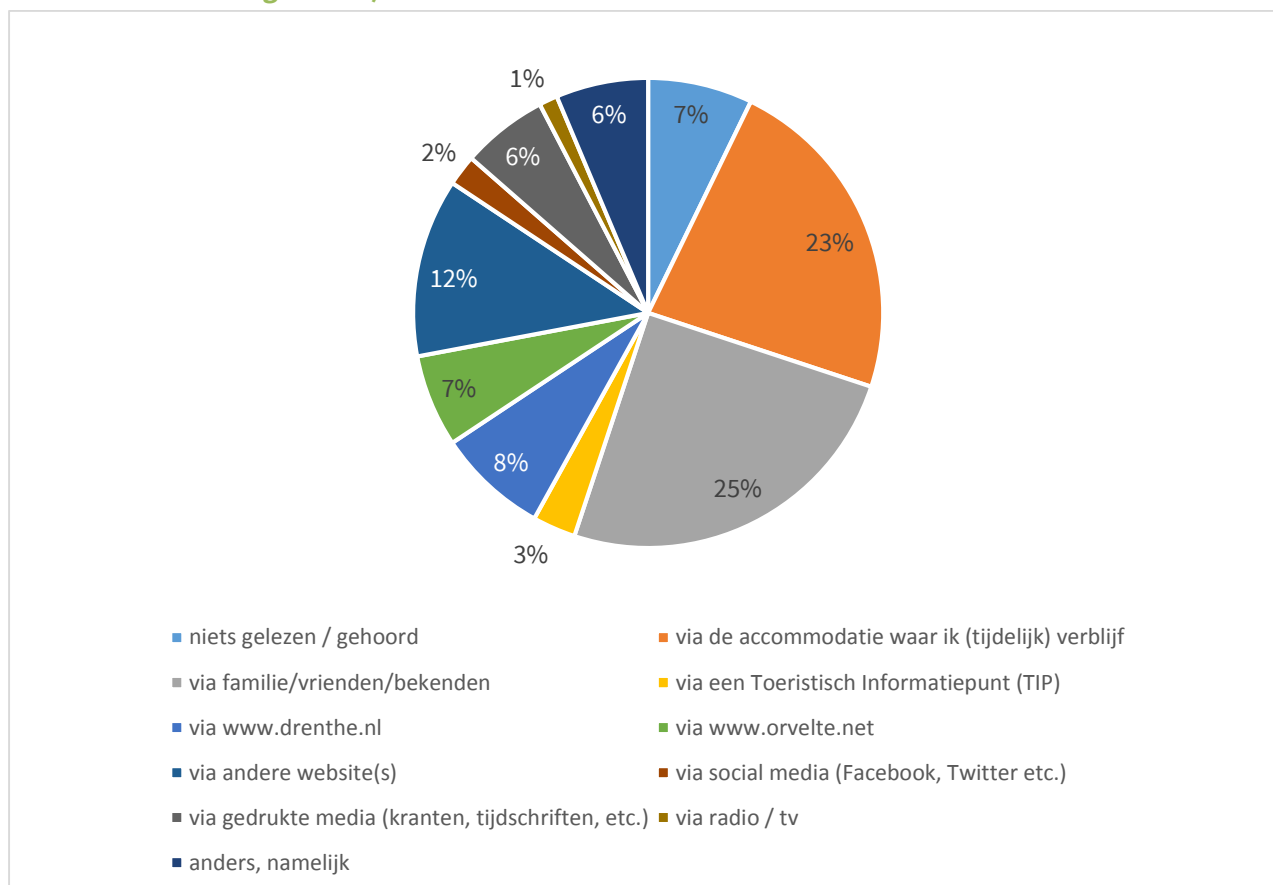

N=465

Ruim de helft (60%) van de bezoekers is eerder in Orvelte geweest. 40% bezoekt Orvelte voor de eerste keer. Van de mensen die al eerder in Orvelte zijn geweest, bezoekt ruim 1/3^e Orvelte voor de tweede keer en ruim een 1/5^e voor de derde keer. Zo'n 18% van de bezoekers die eerder in Orvelte zijn geweest zijn er zes keer of vaker (tot maximaal 50 keer) geweest.

5.3.4 Oriëntatie op Orvelte

Figuur 5.12 Hoe of waar heeft u over Orvelte gehoord of gelezen? (voor de bezoeker die nog niet eerder in Orvelte is geweest).

N=236

Vrienden, familie of bekenden vormen de belangrijkste bron van informatie over Orvelte; een kwart van de bezoeker die Orvelte voor de eerste keer bezoekt laat zich door hen inspireren. Mond-op-mond-reclame is dus erg belangrijk voor de potentiële bezoeker aan Orvelte. Ook de verblijfsaccommodaties spelen een belangrijke rol; bijna een kwart van de bezoeker is via de verblijfsaccommodatie waar zij verbleven geïnformeerd over Orvelte. Ongeveer 7% van de bezoekers had vooraf geen informatie opgezocht of gekregen en is dus min of meer bij toeval in Orvelte terecht gekomen.

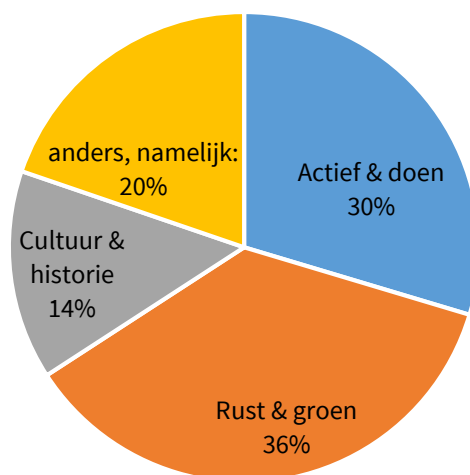
We konden geen enquêtes afnemen op vakantieresort Hof van Saksen. Wel hebben wij van het park informatie ontvangen uit een eigen onderzoek die ze uitvoeren onder de gasten. De volgende vraag werd gesteld aan de bezoekers van Hof van Saksen: *“Heeft u tijdens uw verblijf activiteiten of uitstapjes in de regio ondernomen waarvan u uw ervaring met ons wil delen, dan heeft u hieronder alle ruimte.”* We hebben 18 antwoorden ontvangen waarbij gasten specifiek Orvelte noemen. Men zegt over Orvelte: Orvelte vonden we een schattig dorpje met veel bekijks, echt een aanrader. Erg leuk, de moeite waard, een aanrader, een prachtige uitstap, we hebben een leuke dag gehad. Specifieke activiteiten in Orvelte die genoemd worden zijn; de schaapskudde, Zoo Bizar en de brocante markt (2x genoemd).

5.4 Tijdens bezoek

5.4.1 Type vakantie

Aan de respondenten die Orvelte vanaf hun vakantieadres bezochten stelden we de vraag wat voor soort vakantie het beste past bij hun vakantie. Ze konden daarbij kiezen uit drie antwoordmogelijkheden, zie figuur 3.7.

Figuur 5.13 Kunt u aangeven wat past bij uw huidige vakantie in Drenthe?

N=243

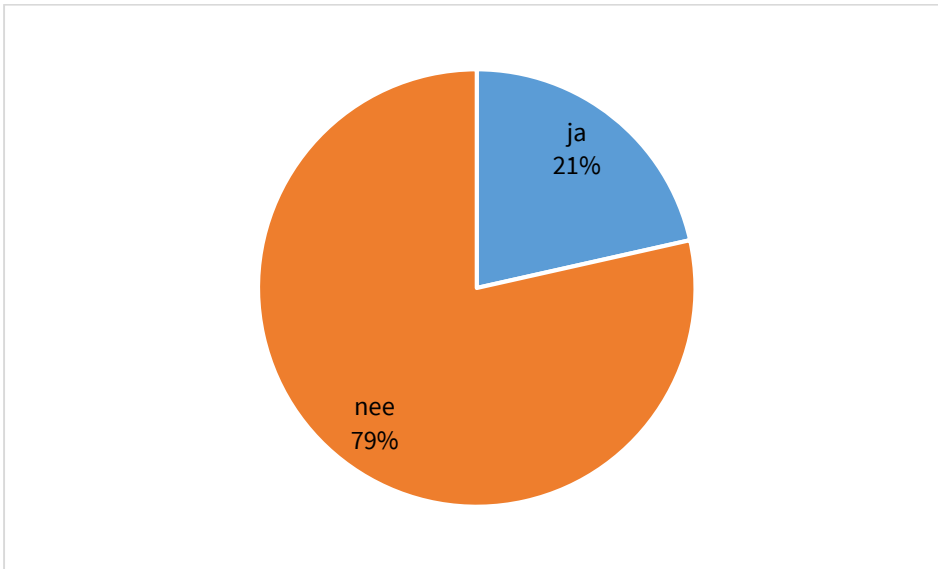
Bij de categorie ‘anders, namelijk’, werd vooral aangegeven dat mensen een combinatie van alle drie de soorten vakanties hadden.

We zien dat vooral rust en groen het meest wordt gekozen. Cultuur & historie is voor slechts 14% van de respondenten dé typering van de vakantie.

5.4.2 Bezochte bezienswaardigheden in Drenthe

Is Orvelte een bezienswaardigheid die wordt gecombineerd met andere bezienswaardigheden op dezelfde dag? We vroegen het aan de respondenten.

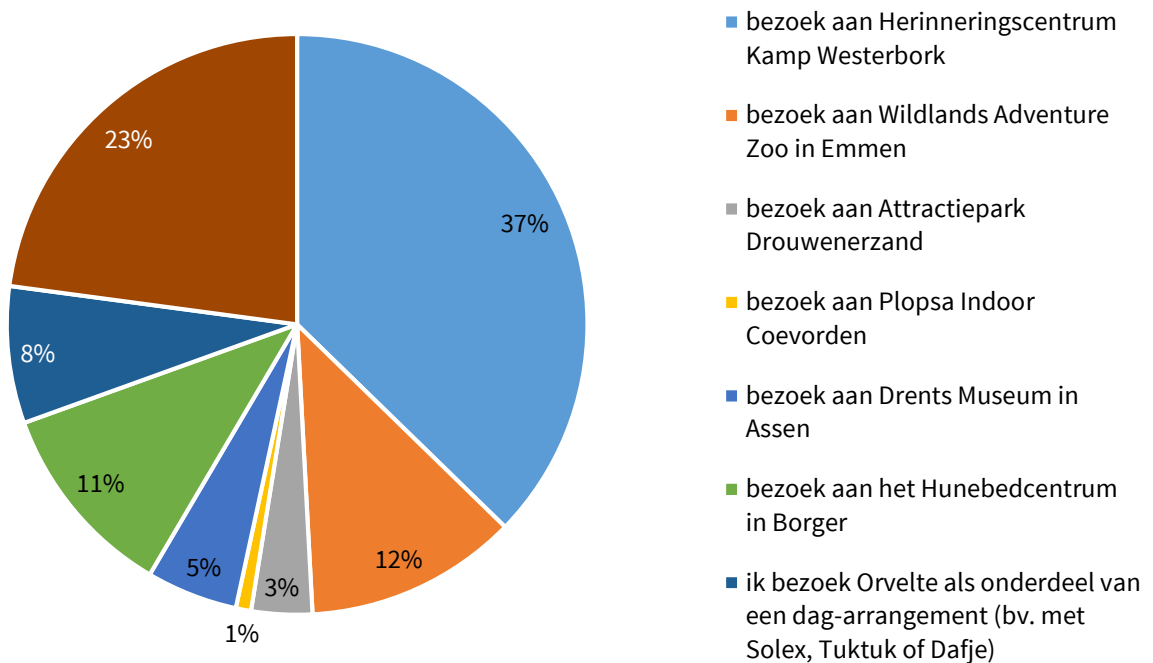
Figuur 5.14 Heeft u vandaag nog andere bezienswaardigheden, musea of attracties bezocht, of bent u die nog van plan te bezoeken?

N= 484

Orvelte is voor de overgrote meerderheid van de bezoekers de enige bezienswaardigheid die ze op een dag bezoeken. Slechts 21% combineert Orvelte met een bezoek aan een andere bezienswaardigheid.

Figuur 5.15 Wat heeft vandaag u nog meer bezocht / gaat u nog bezoeken?

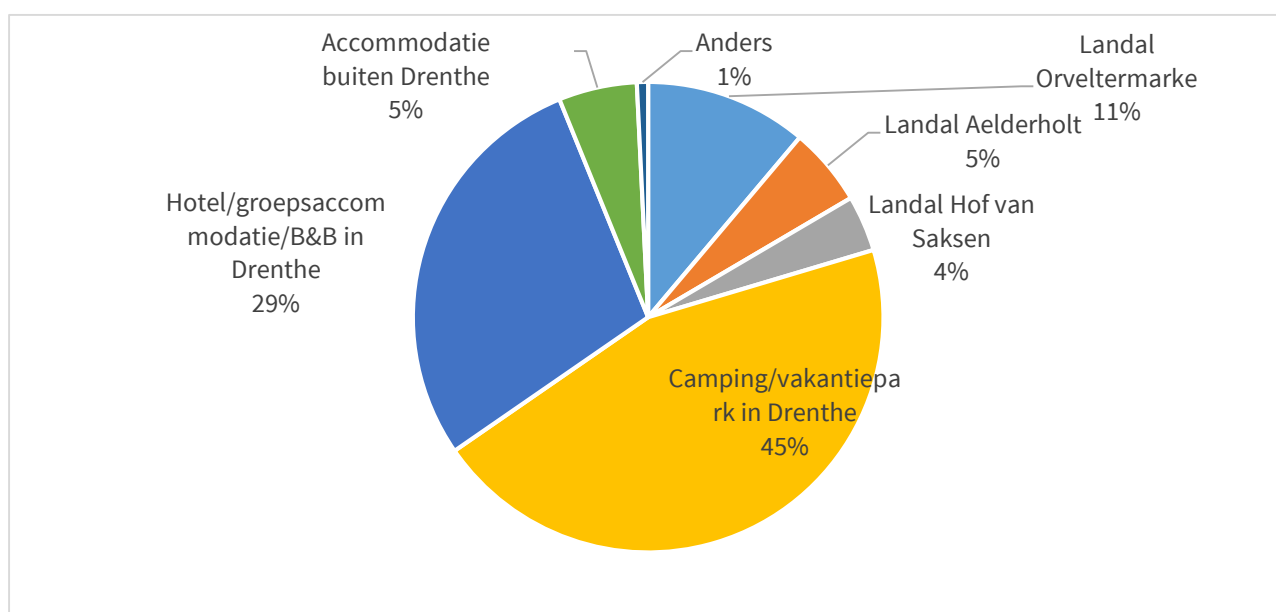
N= 118

De 21% bezoekers die een bezoek aan Orvelte combineert met een bezoek aan een andere bezienswaardigheid op dezelfde dag, doet dat vooral in combinatie met een bezoek aan het nabijgelegen Herinneringscentrum Westerbork. Ook een combinatie met een bezoek aan Wildlands (Emmen) en het Hunebedcentrum (Borger) komt wat vaker voor, zij het in veel mindere mate dan het Herinneringscentrum. Een bezoek aan Orvelte als onderdeel van een dagarrangement zorgt voor ongeveer 8% van de bezoekers die Orvelte met een andere bezienswaardigheid combineren. Een relatief grote groep (23%) gaf het antwoord 'anders, namelijk'. De gegeven antwoorden zijn zeer verschillend. Het meest gegeven antwoord in deze categorie is het Boomkroonpad (met 5 respondenten). Overige bezienswaardigheden worden 1 tot 3 keer genoemd.

5.4.3 Waar verblijven de vakantiegangers?

De toeristen die vanaf hun vakantieadres Orvelte hebben bezocht (57% van de totale steekproef), hebben we gevraagd naar waar zij verbleven. Zij konden daarin het bedrijf of de plaats noemen waar zij verbleven. De antwoorden waren zeer divers, maar we hebben ze geclusterd naar de meest voorkomende antwoorden:

Figuur 5.16 Waar verblijft u momenteel? (alleen vakantiegangers)

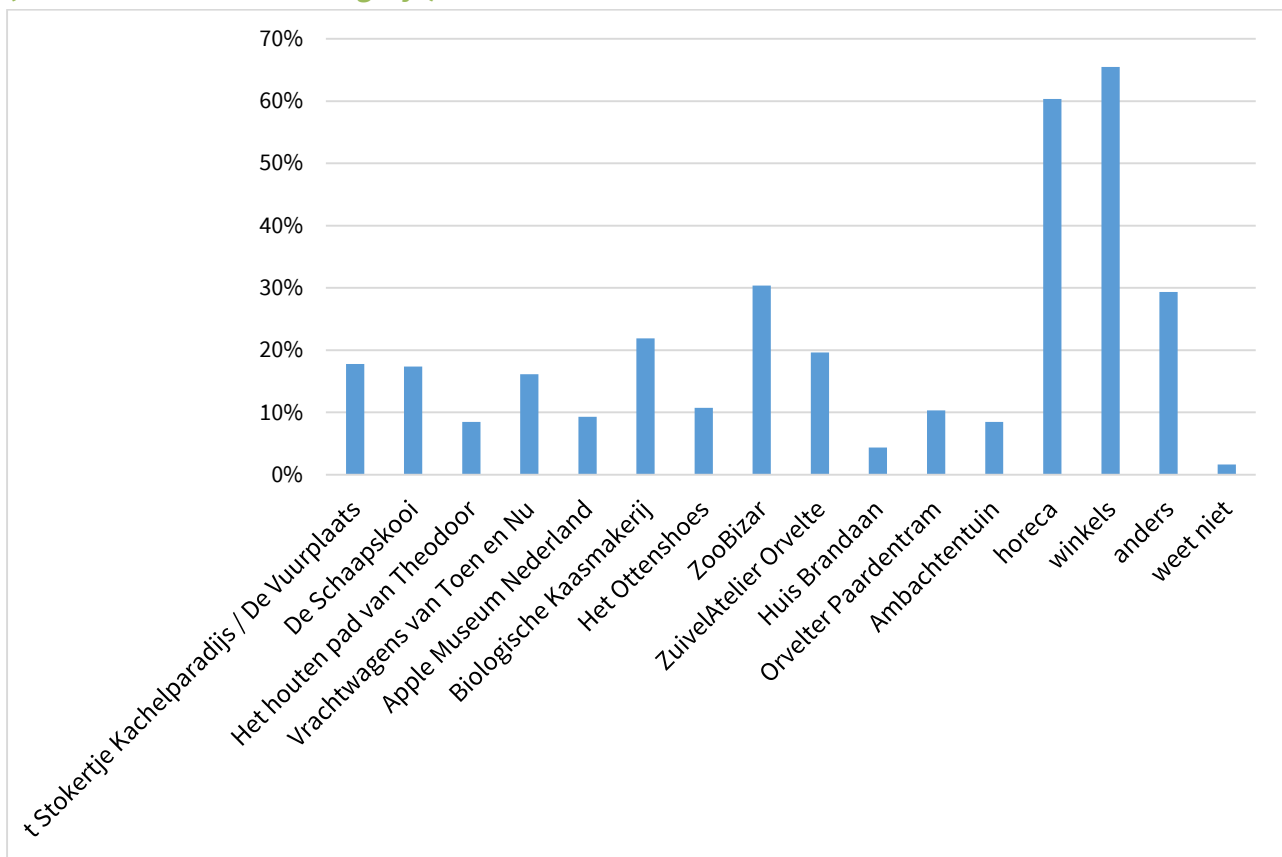
N= 260

Bezoekers verblijven in overgrote merendeel binnen de provincie Drenthe. De Landal-parken in de buurt werden in het meest genoemd (20%). Overige bedrijven in de directe omgeving werden minder dan 8 keer genoemd, de meesten zelfs maar één of twee keer.

5.4.4 Bezochte bezienswaardigheden in Orvelte

Binnen Orvelte kunnen bezoekers verschillende bezienswaardigheden bezoeken. We hebben respondenten gevraagd welke bezienswaardigheden zij tijdens hun bezoek hebben bezocht.

Figuur 5.17 Welke attracties / bezienswaardigheden in Orvelte heeft u vandaag bezocht? (meerdere antwoorden mogelijk).

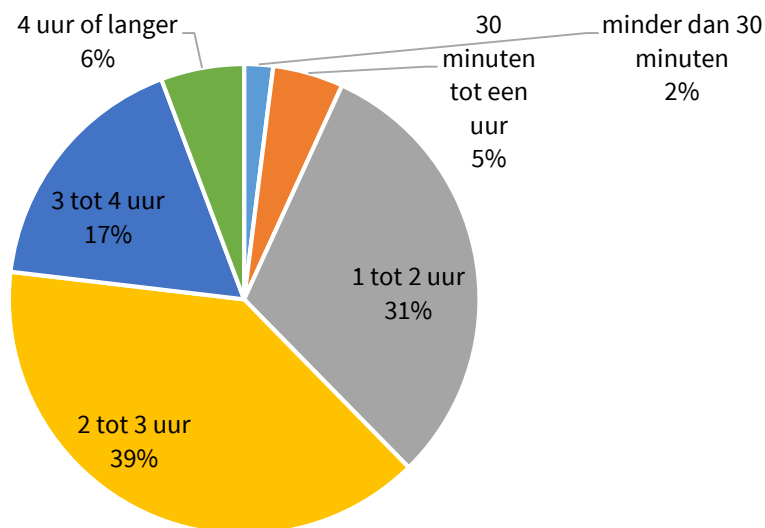

N= 4884

Binnen Orvelte kunnen bezoekers verschillende bezienswaardigheden bezoeken. We hebben respondenten gevraagd welke bezienswaardigheden zij tijdens hun bezoek hebben bezocht. Onder de antwoordmogelijkheden bevonden zich ook twee algemene categorieën: horeca en winkels. Deze worden door respectievelijk ongeveer 60% en 65% van de bezoekers aan Orvelte bezocht, een ruime meerderheid dus. Kijken we naar specifieke voorzieningen, dan zien we dat ZooBizar de meest bezochte voorziening in Orvelte is, zo'n 30% van de respondenten heeft ZooBizar bezocht. Ook 't Stokertje/De Vuurplaats, de Schaapskooi, de kaasmakerij en het Zuivelatelier worden relatief vaak bezocht, door ongeveer 1/5^e van de bezoekers.

5.4.5 Verblifsduur in Orvelte

Figuur 5.18 Hoeveel tijd heeft u vandaag doorgebracht in Orvelte (of denkt u door te brengen)?

N= 454

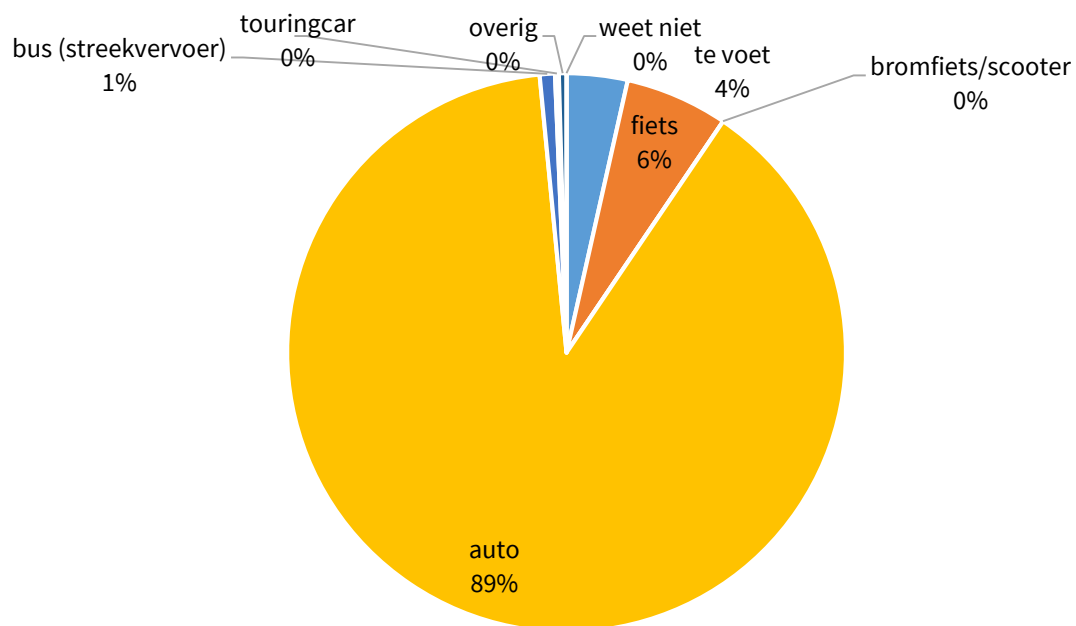
De grootste groep bezoekers (39%) verblijft 2 tot 3 uur in Orvelte. 31% verblijft 1 tot 2 uur in Orvelte. Iets minder dan een kwart verblijft langer dan 3 uur. De groep bezoekers die binnen een uur Orvelte weer verlaten heeft, is met 7% erg klein. Over het algemeen kunnen we stellen dat Orvelte bezoekers blijkbaar relatief lang weet te boeien.

5.4.6 Uitgaven

We hebben ook gevraagd wat respondenten binnen Orvelte hebben uitgegeven. 408 respondenten gaven daarop antwoord. Gemiddeld gaven zij € 12,04 per persoon uit (dit is exclusief parkeerkosten van 3 euro per dag). 28 respondenten (7%) gaf helemaal niets uit in Orvelte. Bij zo'n 60% van de bezoekers zijn de bestedingen per persoon niet meer dan €10,-. De grootste uitgave betrof €290,- per persoon.

5.4.7 Wijze van reizen

Figuur 5.19 Met welk vervoermiddel bent u naar Orvelte gekomen?

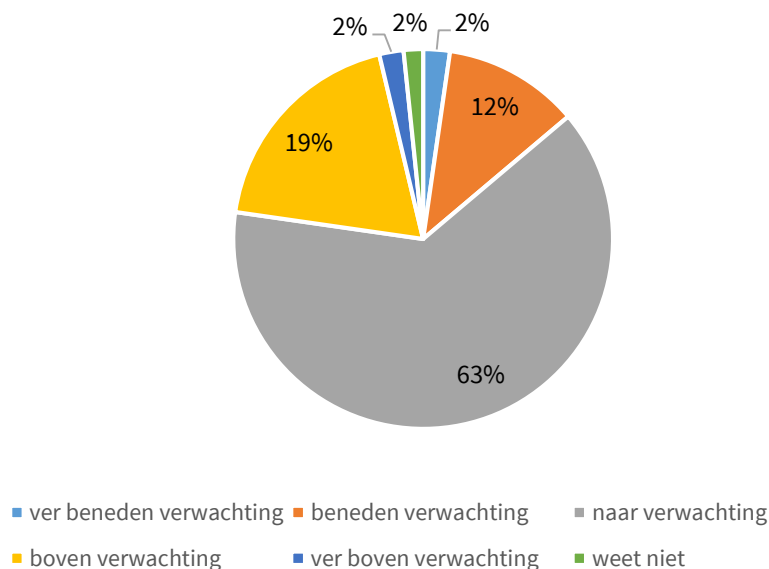
N= 454

De auto is met afstand het meest gebruikte vervoermiddel om in Orvelte te komen (89%). De overige bezoekers komen vooral met de fiets (6%) of te voet (4%) naar Orvelte.

5.5 Na bezoek

5.5.1 Terugblik

Figuur 5.20 In welke mate heeft het bezoek aan Orvelte voldaan aan uw verwachtingen?

N= 484

Bij een ruime meerderheid (63%)voldoet een bezoek aan Orvelte aan de verwachtingen. Bij zo'n 21% van de bezoekers zijn de verwachtingen overtroffen. Bij een kleiner deel, zo'n 14% viel Orvelte tegen, in vergelijking met de verwachtingen.

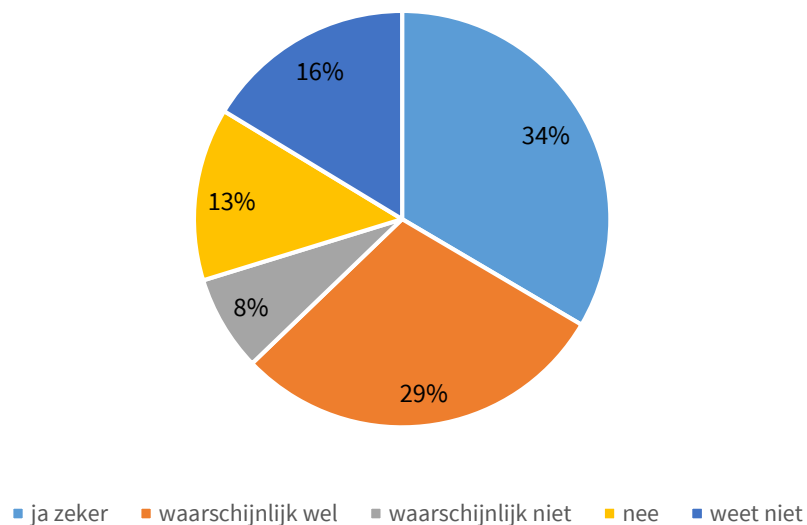
De mensen die aangaven meer verwacht te hebben, waren vooral teleurgesteld over:

- De ambachten. De verwachting was dat er meer ambachten te zien waren, de ambachten waren te weinig levendig en sommigen geven aan dat in hun beleving er vroeger meer ambachten te zien waren.
- Te weinig te doen, vooral voor kinderen, maar ook: te doods, te weinig levendig. Eén respondent noemt specifiek: 'Er is slechts 1 museum, en het zou een monumentendorp heten'.
- Een aantal bezoekers vindt Orvelte te commercieel geworden. Dat wordt een aantal keren verbonden aan de opmerking dat je overal voor moet betalen.
- Een enkele keer wordt opgemerkt dat de markt tegenviel.

De mensen die aangaven dat hun verwachtingen juist overtroffen waren, waren vooral positief verrast over de sfeer. Respondenten noemen het gezellig, kleinschalig (maar toch weer groter dan verwacht voor een enkeling) en een mooie en leerzame entourage. Een opvallend groot aantal respondenten is ook positief verrast, omdat ze vooraf geen beeld hadden bij Orvelte of dat hun verwachtingen vooraf niet zo hoog waren; zij vinden het dan toch 'verrassend leuk'. Hele concrete zaken worden door de respondenten maar beperkt genoemd. ZooBizar komt een aantal keren in de antwoorden naar voren.

5.5.2 Herhaalbezoek

Figuur 5.21 Bent u van plan om nog eens vaker een bezoek te brengen aan Orvelte?

N= 484

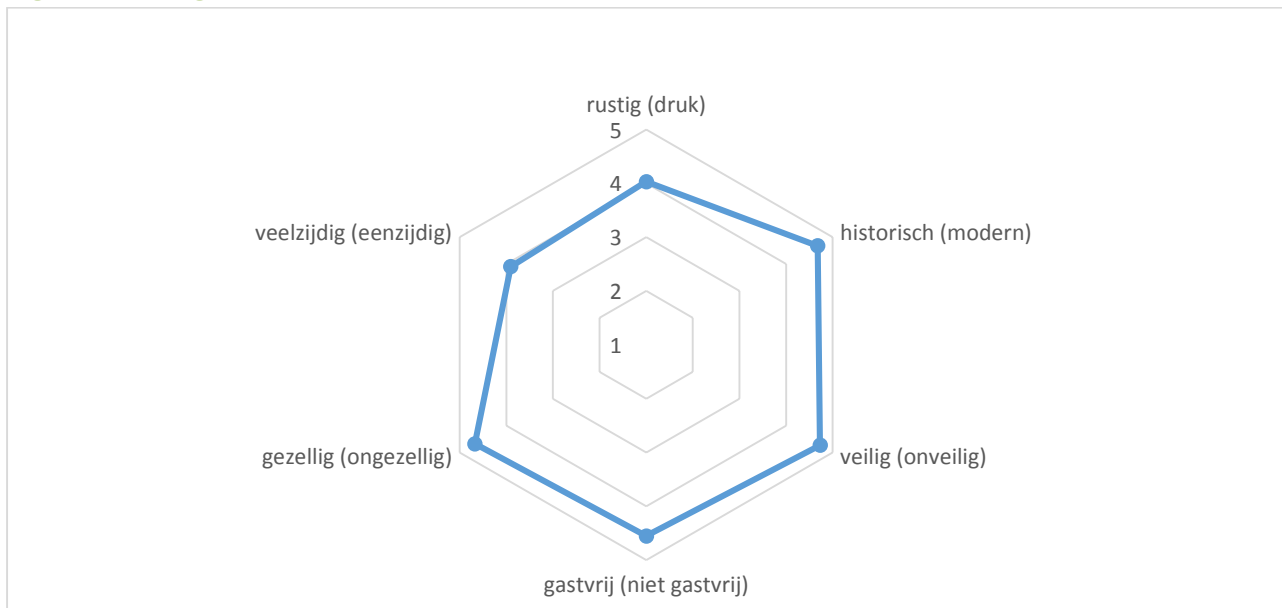
Maar liefst 63% van de bezoekers denkt Orvelte nog een keer te gaan bezoeken; 34% geeft zelfs aan daar zeker van te zijn. Daar tegenover staat dat ongeveer 21% van de bezoekers waarschijnlijk of zeker niet nog een bezoek aan Orvelte zal brengen, terwijl 16% het nog niet weet. Als reden waarom mensen niet nogmaals een bezoek willen brengen aan Orvelte wordt vooral genoemd dat men 'het wel gezien heeft'. Andere genoemde argumenten zijn de afstand (ik woon te ver weg) en dat er 'te weinig te doen is'. Een enkeling vindt Orvelte te duur, te commercieel⁸ of 'kitsch'.

De redenen die mensen noemen om nogmaals een bezoek te brengen aan Orvelte is dat men het leuk vindt of men graag nog een keer langskomt als ze in de buurt zijn. Daarnaast vinden deze respondenten Orvelte gezellig, hangt er volgens hen een goede sfeer en er is 'veel te doen' (opvallend, omdat de tegenhanger, 'te weinig te doen', ook als argument wordt gebruikt voor mensen die niet nog een keer terug willen komen).

⁸ Te commercieel kan meerdere betekenissen hebben; zoals te duur, overal voor betalen, maar ook te druk en te weinig authentiek.

5.5.3 Beeld van Orvelte

Figuur 5.22 Begrippen die bij Orvelte passen.

N= 484

Toelichting: respondenten mochten zeven keer kiezen tussen twee 'tegenhangers'. Welk begrip vonden ze in welke mate het beste bij Orvelte passen? Het woord tussen haakjes is de tegenhanger van het woord zonder haakjes. Een voorbeeld hoe dit te lezen: mensen vinden Orvelte eerder rustig (5) dan druk (1), en eerder gastvrij (5) dan niet gastvrij (1).

We kunnen uit bovenstaande grafiek een aantal conclusies trekken:

- Bezoekers vinden Orvelte vooral historisch (in plaats van modern), veilig (in plaats van onveilig), gezellig (in plaats van ongezellig) en gastvrij (in plaats van niet gastvrij).
- Bezoekers vinden Orvelte daarnaast (in iets mindere mate) veelzijdig (in plaats van eenzijdig) en rustig (in plaats van druk)

5.5.4 Tevredenheid

Tabel 5.3 Wilt u een rapportcijfer geven voor de volgende aspecten over Orvelte?

	Cijfer
Kwaliteit en aanbod van bezienswaardigheden	7,52
De presentaties van de ambachten	7,29
Promotie en informatievoorziening	7,30
Sfeer/gezelligheid	7,92
Netheid (schoonmaak/onderhoud)	8,18
Lokale gastvrijheid	8,05
Aanbod van winkels	7,53
Aanbod van horeca	7,93
Faciliteiten (bijv. wc, wifi, bankjes)	7,41
Stallingsmogelijkheden voor fietsen/scooters	7,65
Bereikbaarheid van het dorp per auto	8,16
Parkeermogelijkheden rond het dorp	8,09
Bereikbaarheid van het dorp per OV	7,00
Algemeen oordeel	7,86

N= 6496, 1= Zeer slecht, 10= Zeer goed

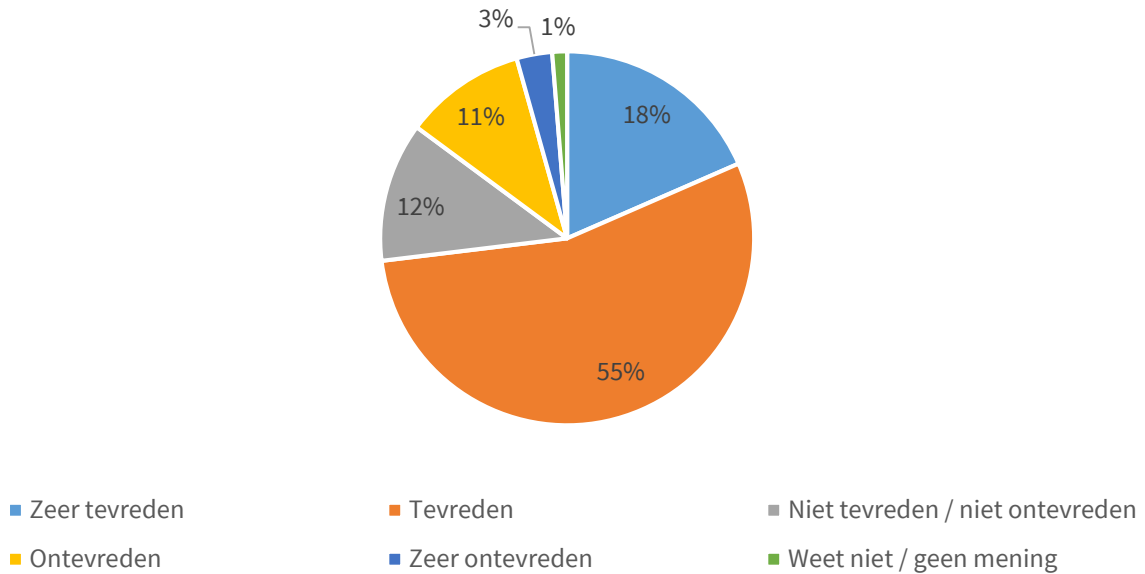
We hebben op verschillende aspecten gevraagd naar de tevredenheid van de bezoekers. Over het algemeen variëren de gemiddelde cijfers tussen de 7 en iets hoger dan een 8. Het meest gegeven antwoord is in alle categorieën een 8.

De aspecten met de laagste gemiddelde scores: bereikbaarheid openbaar vervoer, presentaties van de ambachten en de promotie en informatievoorziening. Met een gemiddeld cijfer tussen de 7 en de 7,3 is deze score in onze ogen matig te noemen.

De aspecten met de hoogste gemiddelde scores: bereikbaarheid per auto, netheid (schoonmaak/onderhoud) en de parkeermogelijkheden. Het betreft hier vooral hele praktische elementen.

Figuur 5.23 Hoe tevreden bent u over de hoogte van het parkeertarief in Orvelte (3 euro per dag)?

N= 390

Daarnaast hebben we ook de vraag gesteld hoe tevreden de bezoekers zijn over het parkeertarief van 3 euro per dag. 55% van de respondenten is tevreden over het parkeertarief, daarnaast is 18% zeer tevreden, 12% niet tevreden/niet ontevreden en 11% ontevreden. Slechts 3% is zeer ontevreden.

Tabel 5.4 In welke mate vindt u Orvelte ...?

Uniek	7,88
Vernieuwend	5,99
Oubollig	4,22

N=484, 1= Helemaal mee oneens, 10= Helemaal mee eens

Over het algemeen wordt Orvelte redelijk uniek gevonden. Vernieuwend is een woord wat veel minder met Orvelte wordt geassocieerd. Het woord oubollig past nog minder bij Orvelte, vinden de bezoekers, alhoewel er ook nog wel een redelijk grote groep oubollig wél bij Orvelte vindt passen.

De vraag 'Wat vindt u het meest positief aan Orvelte' is aan de respondenten gesteld. Het betreft een open vraag, dus mensen mochten zelf één woord noemen. De respondenten hadden ook de optie om 'niets' of 'weet niet' te noemen. Wij hebben de meest (spontaan) gegeven antwoorden op een rij gezet. Daarbij hebben we woorden samengevoegd die veel op elkaar lijken. De top 10 van meest genoemde woorden hebben we hieronder weergegeven.

Tabel 5.5 Wat vindt u het meest positief aan Orvelte?

	Aantal keer genoemd
Rust	41
Sfeer	34
Authenticiteit	17
Gezelligheid	16
Autovrij	13
Gastvrijheid	8
Zoo Bizar	7
De sfeer	6
Apple Museum	5
Uniek	4

N= 429 (weergegeven antwoorden 147)

Vooral de rust en de sfeer worden gewaardeerd. Ook het autovrije karakter en de gezelligheid worden genoemd. Daarnaast zien we dat over het algemeen het beeld zeer divers is: veel antwoorden zijn maar weinig genoemd.

Tabel 5.6 Wat mist u nog aan Orvelte? Of kan het dorp nog aantrekkelijker voor u maken?

	Aantal keer genoemd
Meer ambachten	15
Betere bewegwijzering	8
Wifi	7
Gratis parkeren	5
Apple Museum past hier niet	3
Meer horeca	2
Meer speelgelegenheid	2
Minder auto's	2
Minder commercieel	2
Speelgelegenheid	2

N= 201 (weergegeven antwoorden 48)

Bij de vraag wat mensen in Orvelte missen zijn de gegeven antwoorden zo divers, dat er eigenlijk geen eenduidig beeld uit ontstaat. 15 respondenten (van de 201 die antwoord gaven op de vraag) noemden 'meer ambachten'. Daarnaast werd door een aantal Wifi genoemd en gratis parkeren.

6 Resultaten onderzoek niet-bezoekers onder toeristen in Drenthe

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk geven we de resultaten weer van het onderzoek onder toeristen die verblijven in de omgeving van Orvelte⁹, die Orvelte echter niet hebben bezocht. Van de 120 respondenten die we in de zomer van 2017 op parken in de omgeving van Orvelte benaderden, hadden 90 respondenten (75%) Orvelte niet bezocht. We hebben hen gevraagd naar hun beeld van Orvelte en de reden waarom zij Orvelte niet hebben bezocht. In dit hoofdstuk geven we daarvan een weergave. In bijlage 4 staat de vragenlijst voor de verblijfsrecreatieve bedrijven weergegeven.

NB het betreft een steekproef van 90 personen. Dat is eigenlijk een te kleine steekproef om betrouwbare analyses op los te laten. We kunnen dus enkel richtinggevende uitspraken doen op basis van dit onderzoek. Daarnaast geldt ook voor dit onderzoeksdeel dat het veldwerk in de zomerperiode is afgenomen; daarom hebben we vooral een beeld gekregen van respondenten in het toeristisch hoogseizoen.

6.2 Profiel van de niet bezoeker

6.2.1 Leeftijd

Onder de niet-bezoeker zien we relatief meer jongeren (15-29), gezamenlijk vormen ze 16% van de groep respondenten, terwijl deze groep onder de bezoekers aan Orvelte slechts 4% vormt. Ook de groep 30-39 jarigen is onder niet-bezoekers wat groter (27% versus 16%) dan onder de bezoekers.

De oudere groep bezoekers (vanaf 55 jaar) daarentegen, is juist veel kleiner onder de groep niet-bezoekers dan onder de groep bezoekers (16% versus 42%).

6.2.2 Groepsgrootte en -samenstelling

De gemiddelde groepsgrootte onder de geënquêteerde niet-bezoeker is met 4,8 groter dan de daadwerkelijke bezoeker aan Orvelte (met 3,1). De bezoekers aan Orvelte bestaat voor bijna de helft uit een groep van 2 personen, terwijl dat onder de niet-bezoeker slechts om 1/6^e van het aantal respondenten gaat. We komen dan ook vooral gezinnen met kinderen (verreweg de grootste groep in de leeftijd van 4 tot 12 jaar) tegen onder de niet-bezoekers.

6.3 Associaties bij Orvelte

Net als bij de bezoekers in Orvelte, hebben we de niet-bezoeker gevraagd: “Kunt u allereerst in 1 woord aangeven waar u aan denkt bij Orvelte?” Het betreft een open vraag, dus mensen mochten zelf één woord noemen. Wij hebben de meest (spontaan) gegeven antwoorden op een rij gezet.

⁹ Molecaten Park Kuierpad, Landgoed Timmerholt, Landaal Orveltemarke.

Tabel 6.1 Kunt u allereerst in 1 woord aangeven waar u aan denkt bij Orvelte?

	Aantal keer genoemd
Niets	26
(Museum)dorp	15
Historie	6
Drenthe	3
Oud	3
Geschiedenis	2
Museum	2
Nostalgie	2
Stokertje	2
Vroeger	2

N= 90

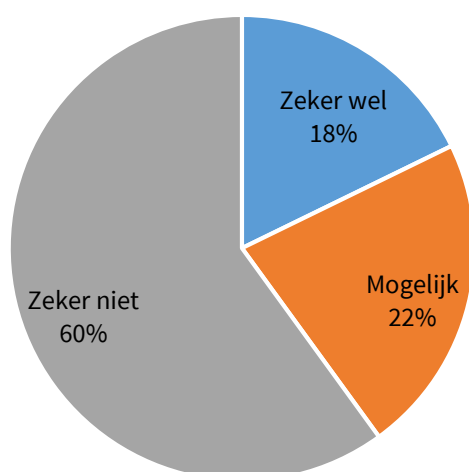
Opvallend is dat ongeveer 1/3e van de respondenten géén associatie bij Orvelte heeft; ze zijn er gewoonweg niet mee bekend. Verder zien we vooral vergelijkbare woorden als bij de daadwerkelijke bezoeker aan Orvelte; worden die met historie te maken hebben.

6.4 Waarom niet bezocht?

We hebben de niet-bezoeker gevraagd of ze wel eens eerder in Orvelte zijn geweest. Ongeveer de helft geeft aan wel eens in Orvelte geweest, de andere helft is er nog nooit geweest.

Voor een groot deel van de respondenten is het feit dat ze al eerder in Orvelte geweest zijn ook een reden om niet opnieuw een bezoek aan Orvelte te brengen. Ook onbekendheid met Orvelte is een veel genoemde reden. Daarnaast is veel genoemd als reden: er is genoeg te doen op de verblijfsaccommodatie of dat er onvoldoende tijd is in de vakantie.

Figuur 6.1 Bent u van plan om Orvelte nog te bezoeken?

N= 90

We hebben de niet-bezoekers gevraagd of zij nog wel van plan waren om Orvelte te gaan bezoeken. 60 % geeft aan Orvelte zeker niet te gaan bezoeken. Een redelijk groot deel (zo'n 40%) geeft aan dat mogelijk of zeker nog te gaan doen.

Vervolgens hebben we de respondenten die mogelijk of zeker nog naar Orvelte gaan tijdens hun vakantie, gevraagd wat voor hen een reden zou kunnen zijn om Orvelte te gaan bezoeken. Veel respondenten geven aan dat het relatief dichtbij het vakantieadres ligt, dus een mogelijke bestemming zou kunnen zijn. Anderen geven aan dat zij het van vroeger wel kennen, dus mogelijk nog wel eens terug willen keren. Vooral familie en vrienden die een positieve ervaring hebben gehad, hebben invloed op een redelijk deel van de respondenten.

Wat zou Orvelte kunnen doen om u toch te verleiden om een bezoek te brengen aan Orvelte, hebben we aan de mensen gevraagd die aangaven 'zeker niet' een bezoek te brengen aan Orvelte tijdens hun vakantie. Voor de meeste mensen geldt: niets. Mensen die wel suggesties hadden, gingen bijna allemaal in op de bekendheid: maak reclame, maak zichtbaar wat er gebeurt, geef er meer bekendheid aan. Een enkeling geeft aan dat er meer te doen moet zijn of dat het betaalbaarder moet zijn.

6.5 Gehoord of gelezen over Orvelte

Als de niet-bezoeker ook nog nooit eerder in Orvelte was geweest, hebben we gevraagd of zij wel een keer iets over Orvelte gelezen of gehoord hadden. Ruim 2/3e had nog niet eerder van Orvelte gehoord. Als mensen wél van Orvelte iets hadden gehoord of gelezen, dan is de accommodatie waar zij verblijven de belangrijkste bron van informatie (iets minder dan een 1/4e van de respondenten), op de voet gevolgd door familie of bekenden. We hebben ook gevraagd naar de rol van verschillende websites en radio en tv, maar die werd maar een enkele keer als bron genoemd. Social media en informatie van een TIP (Toeristisch Informatiepunt) zijn geen enkele keer genoemd.

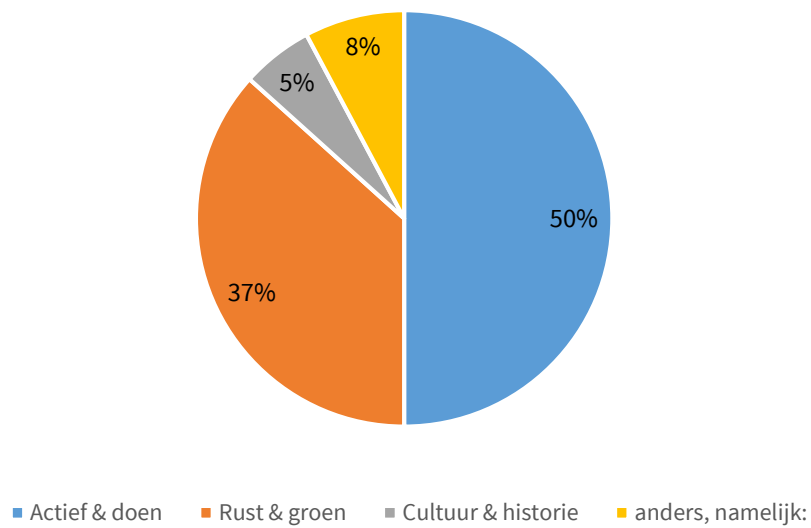
6.6 De vakantie

We hebben de niet-bezoekers gevraagd of zij nog wel van plan waren andere bezienswaardigheden te bezoeken in de regio. Ongeveer de helft geeft aan dat niet te gaan doen. Onder de andere helft is vooral Kamp Westerbork en Wildlands een bestemming die veel genoemd werd.

We hebben de niet-bezoekers ook gevraagd wat voor soort vakantie het beste past bij hun vakantie. Ze konden daarbij kiezen uit drie antwoordmogelijkheden, zie figuur 3.7.

Figuur 6.2 Kunt u aangeven wat voor type vakantie het best past bij uw huidige vakantie in Drenthe?

N= 90

De helft van de respondenten geeft aan dat de typering actief & doen het beste bij hun vakantie past; dat is bij de niet-bezoeker aan Orvelte een aanzienlijk grotere groep dan bij de bezoeker aan Orvelte. De groep die 'cultuur & historie' kiest is juist weer veel kleiner dan onder de respondenten die Orvelte wél bezochten.

7 Inspiratie

In dit hoofdstuk doen we inspiratie op van andere 'museumdorpen' of 'monumentendorpen'. We willen leren van de ervaringen van anderen. Daarom hebben we een benchmark uitgevoerd naar de dorpen Bourtange, Veenhuizen en de Zaanse Schans. Deze dorpen zijn uitgekozen in overleg met de opdrachtgever. We hebben deze dorpen bekeken met behulp van internet en korte telefonische interviews. In dit hoofdstuk krijgen we inzicht in hoe deze plaatsen omgaan met het aantrekken van bezoekers, productontwikkeling, marketing, het inspringen op trends en de balans met wonen en werken. Hieronder zetten we de belangrijkste leerervaringen (do's and don'ts) die relevant zijn voor Orvelte op een rij.

7.1 Bourtange

Bourtange, foto: toerisme.groningen.nl

Vlakbij de Duitse grens, in Westerwolde (Zuidoost Groningen), ligt de vesting Bourtange. Het is een historisch verdedigingswerk, een kleine vestigstad. Bezoekers kunnen er echt het verleden beleven. Bezoekers komen binnen bij het bezoekerscentrum (entreegebouw van de vesting). Daar krijgt men een korte visuele introductie over de geschiedenis van de vesting en daarnaast informatie over het Bourtange van tegenwoordig. De vesting Bourtange is het gehele jaar geopend. De vesting zelf is vrij toegankelijk, hier betalen bezoekers geen entree. Voor de vier musea; de Kapiteinswoning, de synagoge, De Baracquen (bodenvondsten) en Terra Mora (historie van het vroegere moeras bij Bourtange), betalen bezoekers wel entreegeld. Er zijn ook combinatie-entreekaarten voor de musea verkrijgbaar. Daarnaast zijn er restaurants en winkeltjes. Parkeren bij het informatiecentrum is gratis. Een groot deel van de historische gebouwen en de wallen is toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Tevens zijn er drie invalidentoiletten aanwezig en kunnen gasten gratis een rolstoel of rollator lenen in het Informatiecentrum. Mensen die slecht ter been zijn kunnen met een busje naar het marktplein rijden. Iedere zondag in het hoogseizoen wordt er een demonstratie kanonschieten door Exercitie Peleton Bourtange uitgevoerd. In 2016 hebben ongeveer 78.000 bezoekers de vier musea in de vesting Bourtange bezocht. Door slecht weer zijn de bezoekersaantallen niet

gestegen ten opzichte van 2015. Er wonen ongeveer 50 bewoners binnen de vestingwallen, het merendeel is gepensioneerd of ondernemer. Er komen bij de Stichting Vesting Bourtange geen klachten binnen over bezoekers.

Om bezoekers te trekken adverteert men in landelijke en regionale dagbladen, maar ook via mond-tot-mondreclame en facebook. Er worden dus verschillende kanalen ingezet om bezoekers te trekken. Ook wordt er klederdracht gedragen, wat volgens de Stichting Vesting Bourtange erg aanslaat, dit wordt goed gewaardeerd door de bezoekers. Ieder jaar worden er 6 evenementen georganiseerd, waarvan 3 markten, wat veel extra bezoekers trekt.

Men richt zich vooral op de Nederlands en Duitse markt. Een nieuwe marketingcampagne richt zich vooral op toeristen uit het Verre Oosten, hier heeft men flink in geïnvesteerd. De Stichting Vesting Bourtange wil graag meer bezoekers uit Azië, daarom hebben ze afspraken gemaakt met een bedrijf dat in Nederland busreizen voor Aziaten regelt. Ook wil men via Giethoorn meer Chinezen binnen halen. Er is een speciale website in het Mandarijn gemaakt. Ook heeft Bourtange op andere manieren reclame gemaakt in China. Door zich te richten op deze nieuwe markt hoopt men in 2017 meer dan 80.000 bezoekers binnen te halen. Ook hoopt de Stichting via Groningen Airport Eelde meer toeristen uit Japan te trekken. Hierin werkt met samen met de luchthaven, Marketing Groningen en een organisatiebureau. Directe aanleiding is dat er sinds enkele maanden twee keer per dag heen en weer wordt gevlogen tussen Eelde en Kopenhagen. Vanuit Kopenhagen zijn er vluchten naar Tokio. De brochure van Bourtange is opgenomen in de mappen die de toeristen in het vliegtuig krijgen. Men merkt wel extra belangstelling van de Aziatische toerist via internet en email, het is echter te vroeg om te zeggen of er door de campagne extra Aziatische toeristen naar Bourtange komen. Er kwamen al enkele bussen per jaar en die zijn ook in 2017 geweest, echter is (nog) niet te herleiden of dit komt door de nieuwe marketingcampagne.

7.2 Veenhuizen

Veenhuizen, foto: kolonienvanweldadigheid.eu

Veenhuizen is een voormalige dwangkolonie bestaande uit meer dan honderd Rijksmonumenten. Tot begin jaren 80 was het dorp volledig afgesloten en was alles gericht op de activiteiten van Justitie, maar tegenwoordig is iedereen welkom. Recreatie en toerisme zijn groeiende economische dragers voor Veenhuizen. Het dorp bestaat uit rechte lanen en statige panden, musea, ateliers en verschillende restaurants, allemaal gevestigd in historische gebouwen. Het beschermd dorpsgezicht kent meer dan 120 rijksmonumenten. Rondom Veenhuizen zijn uitgestrekte natuurgebieden, van hoogveen tot beekdal. De voormalige dwangkolonie staat op de voorlopige Werelderfgoedlijst van UNESCO. Overigens samen met vijf andere ex-koloniën: Frederiksoord en Wilhelminaoord in Drenthe, Willemsoord en Ommerschans in Overijssel en de koloniën Wortel en Merksplas in België. Dit zestal vormde ooit samen de Koloniën van de Maatschappij van Weldadigheid. Er wordt hard gewerkt aan een zorgvuldige restauratie en herbestemming van de monumenten in Veenhuizen. Veenhuizen heeft in 2011 al de internationale EDEN Award opgeleverd. EDEN staat voor European Destinations of Excellence en is een initiatief van de Europese Commissie. In 2011 was het thema duurzame herbestemming van lokaal erfgoed. Bezoekers kunnen vier bewegwijzerde wandelroutes volgen, waarvan twee ook per fiets afgelegd kunnen worden.

Het Toerist Info Punt in Veenhuizen richt zich op streekproducten, er is een kaasmakerij, verschillende ambachten en er wordt kunst verkocht die door lokale mensen is gemaakt. Tegenover het gevangenis museum zit een streekproductenwinkel: Lokaal verhaal. In de zomer van 2017 vond de theatervoorstelling het Pauperparadijs plaats, midden in het dorp, rondom het boek wat gaat over de geschiedenis van Veenhuizen. Hierdoor kwamen er veel extra bezoekers naar Veenhuizen toe. Ook was er in deze periode veel (media) aandacht voor Veenhuizen. Keerzijde was dat een aantal bezoekers, die niet voor de voorstelling kwamen, de voorstelling als geluidsoverlast ervaren. Voor de vermarkting van Veenhuizen werkt het Toeristisch Informatie Punt samen met Marketing Drenthe, het Drents landschap en de gemeente Noordenveld. Men heeft een website en gebruikt Facebook. Gasten die

Veenhuizen bezoeken komen uit het gehele land. Daarnaast komen er veel Duitse bezoekers. In het laagseizoen komen er vooral ouderen en scholen, in het hoogseizoen gezinnen met kinderen.

Doordat Veenhuizen zo lang van de buitenwereld afgesloten is geweest, heeft het dorp een bijzondere aantrekkingskracht op toeristen en recreanten. Veenhuizen staat landelijk bekend als gevangenisdorp. Er hangt een geheimzinnige en mysterieuze sfeer om het dorp. De beslotenheid leidt tot nieuwsgierigheid bij bezoekers naar wat zich vroeger allemaal in dit dorp heeft afgespeeld. Op deze nieuwsgierigheid wordt door de diverse bezienswaardigheden in Veenhuizen ingespeeld. Ze zijn stuk voor stuk gevestigd zijn in monumentale justitiële gebouwen, waar het toeristisch aanbod ook op is afgestemd. Vaak is er een link met het verleden of wordt er op andere wijze, bijvoorbeeld in de naamstelling, verwezen naar de bijzondere geschiedenis van Veenhuizen. Daarnaast ligt Veenhuizen in een mooie omgeving, nabij het Fochteloërveen, een uniek en uitgestrekt hoogveengebied, maar ook omgeven door twee Nationale Parken: het Drents-Friese Wold en De Drentsche Aa.

Door het grote aantal monumentale gebouwen is het oorspronkelijke karakter van Veenhuizen zeer goed beleefbaar. Dit begint al bij het binnenrijden van Veenhuizen, door het zicht op de voormalige personeelswoningen met de karakteristieke gevelteksten als “Orde en Tucht”, “Arbeid is Zegen” en “Kennis is Macht”. Dit schetst direct een beeld van de strakke hand die vroeger over Veenhuizen regeerde. Inmiddels is een groot aantal panden gerestaureerd. Door zorgvuldige restauratie blijft het historische karakter bewaard. En door een aantal gebouwen een toeristische bestemming te geven, wordt de bijzondere geschiedenis van de voormalige strafkolonie beleefbaar voor bezoekers. Vanaf de centrale parkeerplaats heeft de bezoeker veel mogelijkheden om Veenhuizen te ontdekken. Allereerst kan informatie ingewonnen worden in het Informatiecentrum Veenhuizen, in het oude Slachthuis. Vervolgens kan men te voet of per fiets via de uitgezette routes, beschreven routes of onder leiding van een gids langs de unieke architectuur van het dorp en door de omgeving. Een andere belangrijke pijler is cultuur. Cultuur wordt gezien als een belangrijk middel om de geschiedenis van Veenhuizen ook op andere wijze te tonen. Hiervoor wordt jaarlijks een cultureel evenementenprogramma opgezet.

De TIP Veenhuizen vindt zelf dat de combinatie van restauratie en goede duurzame invulling van de gebouwen het succes is. In Veenhuizen wordt op meerder manieren ingezet op een duurzame ontwikkeling. Door zorgvuldige restauratie en een duurzaam karakter van de ontwikkelingen blijft het historische karakter bewaard. Bij de herbestemming van gebouwen wordt gestreefd naar een duurzame invulling, zowel economisch als sociaal-cultureel, passend bij het karakter van Veenhuizen. Zo investeert men in zorg, omdat dit qua thema goed past bij de geschiedenis van Veenhuizen. Ook is men erg bezig met duurzaamheid en toekomstbestendigheid. Door de monumenten in Veenhuizen te restaureren, blijft het erfgoed bewaard voor latere generaties. Naast het behouden van de gebouwen zelf, wordt er ook sterk ingezet op herbestemmingen die kansrijk en toekomstbestendig zijn.

7.3 De Zaanse Schans

De Zaanse Schans, foto: dezaanseschans.nl

De Zaanse Schans is een woon-werkgebied waarin de 18e en 19e eeuw herleven. Er wonen nog geen 100 mensen in het dorp. Bezoekers kunnen verschillende attracties bezoeken zoals het bakkerijmuseum, klompenpakhuis, kaasmakerij, tinnegieterij en diverse molens. De Zaanse Schans is een openluchtmuseum en staat vol houten huisjes, molens, schuren en werkplaatsen. Bezoekers kunnen een fiets of vaartocht maken, winkelen of een pannenkoekenrestaurant bezoeken. Vooral het beleven van de verhalen en leren van de geschiedenis is belangrijk op de Zaanse Schans. Wandelend over de Zaanse Schans komen bezoekers verschillende ambachtlieden tegen. Ze vertellen verhalen en laten zien waar de bijzondere producten vandaan komen. Veel producten zijn te koop in de winkeltjes in het dorp.

Bezoekers kunnen gratis over de Zaanse Schans wandelen, wel betalen ze voor een bezoek aan de molens en het Zaanse museum. Ook de bussen betalen een parkeertarief. Toch denkt de directie na over betaald bezoek. De stichting Zaanse Schans wil graag 2 euro per bezoeker overhouden voor behoud en eventueel voorbereiding van het erfgoed. Ze denken dan niet aan een ticketbox bij de entree, maar misschien een vooraf ticketsysteem via internet. De meerderheid van de bezoekers is tussen de 25 en 36 jaar, een opvallend jonge doelgroep, deze doelgroep is opgegroeid met internet. Er komen meer individuele bezoekers naar de Zaanse Schans, hier wordt op ingespeeld door een gastvrouw bij de entree en verkeersregelaars bij de parkeerplaatsen, ook zijn er nieuwe parkeerplaatsen bijgekomen.

De promotie van de Zaanse Schans wordt gedaan door middel van promotieteams die naar buitenlandse beurzen gaan en men haakt aan bij de marketing van Amsterdam. Social media kanalen als Facebook, Twitter en Instagram worden ingezet om toeristen te trekken, het typisch Nederlandse landschap wordt dan getoond. Er komen toeristen uit 188 verschillende landen naar de Zaanse Schans; voornamelijk dagtoeristen. Ook komen er families en Nederlanders die buitenlandse gasten op bezoek hebben. Een nieuwe ontwikkeling is dat men mensen in klederdracht rondlopen op de Zaanse Schans, waarbij het vooral de klederdracht is die bij de plek past en historisch 'klopt'. Alles op de Zaanse Schans stond in dienst van de scheepvaart, dit verhaal wordt verteld aan de bezoekers.

De Zaanse Schans heeft te maken met hele grote groepen bezoekersstromen. Op dit moment komen er twee miljoen bezoekers per jaar naar de Zaanse Schans, de verwachting is dat dit er drie miljoen worden in 2025. De partijen op de Zaanse schans zijn blij met de bezoekers, want zoveel bezoekers betekent omzet voor de ondernemers en behoud van Zaanse cultureel erfgoed. Maar te veel bezoekers kan ook voor problemen zorgen. Op dit moment is men bezig met deze uitdaging, men wil de toeristen graag meer spreiden, maar dit is lastig omdat er

weinig uitbereidingsmogelijkheden zijn. Veel bewoners klagen, sommige toeristen zijn hondsbrutaal volgens de bewoners.

Er komt een nieuw museum (opening waarschijnlijk in 2019), tussen de molens, die kan helpen om de bezoekers beter te spreiden over het terrein, daarnaast moet het onderdak kunnen bieden aan grote groepen. Het nieuwe museum zal inspelen op beleving: 'experience', het oude museum wordt door bezoekers als stoffig ervaren. Men verwacht 50.000 bezoekers per jaar in het nieuwe museum. De balans met wonen en werken is natuurlijk moeilijk goed te houden met zoveel bezoekers, wel heeft de Zaanse Schans een strikt beleid, zo worden bierfietsen en straatmuzikanten niet toegestaan. De uitdaging ligt in de beheersbaarheid van de bezoekersstromen. In de zomer is de sluitingstijd om 19 uur, dan wordt de Zaanse Schans terug gegeven aan de bewoners. Men neemt geen autowerende maatregelen tegen mogelijke terroristische aanslagen, om de leefbaarheid te behouden. Veiligheid speelt ook een rol, elk jaar zijn er Oost-Europese bendes actief, hier is men erg alert op en werkt men samen met de politie.

Bijlage 6

Onderzoek: “Orvelte: cultuurhistorische
waardestelling”

ORVELTE

CULTUURHISTORISCHE WAARDESTELLING

INHOUD

INLEIDING	5
ALGEMENE GEGEVENS	7
Projectgegevens	
CULTUURHISTORISCHE ANALYSE	9
- Vroegste ontwikkelingen	9
- Ontstaan esdorpenlandschap	9
- Kenmerken esdorp	11
- Late middeleeuwen	11
- 1832	11
- Orvelte op topografische kaarten	13
- Eerste industrie en ontginningen	13
- 'Reconstructie 1830'	17
- Latere ontwikkelingen	21
- Ontwikkelingen op een rij	21
WAARDESTELLING	23
- Waardering kernkwaliteiten	23
- Cultuurhistorisch landschap	23
- Routing en openbare ruimte	23
- Cultuurhistorische belevingswaarde	25
- Kernwaarden op een rij	27
- Waardering per cluster	31
- de vijf oererven	31
- de goorns	33
- de entreeclusters	35
- cluster melkfabriek	37
Algemene conclusie	41
BIBLIOGRAFIE	42
COLOFON	43

Zicht op Orvelte

Inleiding

Esdorp Orvelte is uniek. Niet alleen vanwege de gaaf bewaarde structuur van het esdorp en het aantal monumenten, maar ook vanwege het feit dat wonen, werken en recreëren hier samengaan. Orvelte is daarom één van de grootste toeristische trekpleister in de gemeente Midden-Drenthe.

Samen met Stichting Het Drentse Landschap en de gemeente Midden-Drenthe wordt het 'Masterplan 2025 Orvelte' opgesteld. In thematische werkgroepen wordt samen met lokale partijen naar het masterplan toegewerkt. Enkele doelen zijn het verbeteren van de leefbaarheid voor de inwoners, het ondernemersklimaat versterken, toeristen meer bieden en verkeertechnische verbeteringen door voeren. Om deze doelen te halen, wordt op verschillende schaalniveaus nagedacht.

De visie van het Masterplan omvat ook het behouden en waar mogelijk versterken van erfgoedwaarden, maar niet door er een stulp overheen te zetten. Orvelte moet met de tijd mee kunnen bewegen.

Hierdoor ontstond de behoefte om met name de erfgoedwaarden van Orvelte duidelijker en expliciet in beeld te krijgen. In opdracht van de gemeente Midden-Drenthe heeft Het Oversticht een cultuurhistorische waardstelling opgesteld van het dorp en haar omgeving. Omdat veel gebouwen en erven al via rijksoverheid of provincie beschermd zijn, is deze categorie voldoende beschermd tegen ongewenste effecten van vernieuwingen. Anders is dat met de kennis over historische waarden; waarden van de stedenbouwkundige opzet van het dorp en de relatie met het omringende landschap.

Over de ontwikkelingen en de cultuurhistorie van het dorp is een groot aantal studies en rapporten verschenen. Deze cultuurhistorische waardstelling is een bundeling van al deze gegevens, aangevuld

met een analyse en een beknopte beschrijving van de cultuurhistorisch waardevolle elementen en structuren.

In het onderzoek is een onderscheid gemaakt tussen het schaalniveau van de kern van het dorp (ensemble van clusters) en de grotere schaal van het landschap. Het netwerk van routes en openbare ruimte is de schakel tussen deze twee schaalniveaus, die voor een groot deel bepalend is voor de beleving van Orvelte nu. Het netwerk van wegen, routes en paden (de infrastructuur) is een belangrijke schakel in het waarnemen en beleven van de unieke waarden van Orvelte.

Naast een landschappelijke analyse, zijn ook een cultuurhistorische en architectuurhistorische analyse gemaakt. Het onderzoek omvat de ontwikkelings-, bouw- en gebruiksgeschiedenis en de landschappelijke context, alsmede een waardstelling van de betreffende waardevolle landschappelijke en (cultuur)historische onderdelen. In het integrale rapport is de historische samenhang tussen de ruimtelijke structuur van het dorp (de verkavelingen, structuren) en het omringende landschap helder in kaart gebracht. Op deze wijze wordt beter inzichtelijk welke keuzes in het op te stellen masterplan gemaakt kunnen worden om cultuurhistorisch waardevolle elementen een plaats te geven in de planvorming.

Het onderzoek heeft zijn weerslag gekregen in voorliggend rapport. De resultaten zijn gebaseerd op literatuur- en archiefonderzoek en onderzoek ter plekke, interviews met direct betrokkenen en kennishebbenden en reflectie én inhoudelijke input van de werkgroep Erfgoed. Het veldwerk heeft plaats gevonden op 26 september en 10 november 2017. Pauline Arends van Staatsbosbeheer heeft op verzoek, en samen met haar collega Karel Bos, gereageerd op het conceptrapport. Hun suggesties zijn verwerkt. Wegens omstandigheden heeft het interview met Jan van Ginkel niet plaatsgevonden, maar hij heeft een deel van zijn onmisbare kennis vertaald in suggesties voor aanbevolen literatuur. Deze interessante input is waar nodig is verwerkt.

In het rapport hebben wij vanuit de analyse van de kernwaarden van het landschap en de erven een vervolgslag gemaakt en benoemd welke huidige ontwikkelingen deze waarden ons inziens aantasten. Wij kunnen echter niet alle (nog te komen) ontwikkelingen overzien. Dit onderzoek moet dan ook gezien worden als een aanzet tot een verdere concrete uitwerking die letterlijk in het veld met de werkgroep, beheerder(s) en gemeente moet plaatsvinden. Het zou uitermate interessant en effectief zijn om bijvoorbeeld de werkgroep Verkeer bij een bezoek te laten aansluiten. Tijdens de presentaties merken wij dat de verkeersopgaven sterke raakvlakken heeft met de kernwaarden en aanbevelingen die wij hebben gedaan. Maar ook zou een slag gemaakt kunnen worden door rond te gaan met de groenbeheerders, met een verkwast en lint in de hand om de bomen en het opgaand groen dat zichten verstoort of minder passend is, geen toekomstwaarde heeft, te merken. Of Blessen, zoals de bosbeheerders doen.

Wij hebben de ervaring dat je door samen in het veld 'te stappen' tot heel concrete uitvoer kunt komen.

Wij wensen jullie veel succes met deze vervolgstappen. Orvelte heeft bij ons een bijzondere indruk achter gelaten. Een plek om naar terug te keren.

Mascha van Damme, Ingrid Nij Bijvank-van Herel & Ruben Rodenburg

21 december 2017

Luchtfoto van Orvelte (bron: pdokviewer.nl)

Algemene gegevens

Opdrachtgever

Gemeente Midden-Drenthe
Raadhuisplein 1
9411 NB Beilen

contactpersoon: Hilde Teijema

Onderzoeksobject

Rijks beschermd dorpsgezicht Orvelte en de directe omgeving

De huidige bebouwing van Orvelte geprojecteerd om de kadastrale kaart van 1832.

Tekening van een mammoet naar aanleiding van de vondst van een mammoetgraf ten noorden van Orvelte langs het Oranjekanaal.

De gereconstrueerde prehistorische hallenboerderij.

Grote bijl van donkergrijs vuursteen gevonden in de buurt van Orvelte, prehistorie -3400 / -2900 voor Ch. (bron: coll. NL).

Het Orvelterzand is een deel van het vroegere heidegebied Orvelterveld (bron: Het Drents Landschap, Jaap de Vries).

Kaart bij het Grondschattingregister uit 1640 met de akkerverdeling op de Noord-es.

Kaart van de geomorfologie van Orvelte en omgeving met daarop de huidige bebouwing en infrastructuur geprojecteerd.

Cultuurhistorische analyse

Vroegste ontwikkeling

De omgeving van Orvelte kent een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Daar wijst ook de vondst op van een mammoetengraf langs de oevers van het Oranjekanaal. Ten noordoosten van het huidige dorp zijn in 1991 onder meer botten gevonden van enkele mammoeten en een wolharige neushoorn. Ze zijn kort na het midden van de laatste ijstijd gestorven, ongeveer 45.000 jaar geleden tijdens het Weichsalien, in een relatief warme fase waarin bewoning mogelijk was.¹ De mogelijke vroege bewoners verplaatsten zich als de grond uitgeput raakte voor agrarisch gebruik. Bij deze archeologische opgraving zijn echter geen sporen van menselijke aanwezigheid of handelen gevonden. De dieren zijn ter plekke gestorven; er is dus niet mee gesleept en er zijn destijds geen slacht- of bewerkingsporen gevonden of geen menselijke werktuigen.² Er zijn wel mogelijke bijvondsten en spijnsoren gevonden bij latere opgravingen in 2009.³ De vondsten zijn onder gebracht bij het Drents Museum in Assen.

Dat de omgeving van Orvelte al lange tijd bewoond werd blijkt uit de opgraving van een boerderij uit de IJzertijd. In 1978 is deze boerderij van het type Hijken, een driebeukige boerderij uit de Midden- en Late IJzertijd, gereconstrueerd met materialen die in de IJzertijd vermoedelijk gebruikt werden. In 2003 is deze boerderij door Staatsbosbeheer met hulp van onder meer lokale vrijwilligers gerestaureerd.

Ontstaan esdorpenlandschap⁴

Orvelte ontstond in de middeleeuwen aan de weg van Westerboork naar Zweeloo op de hogere zandgronden, mogelijk als dochternederzetting van Westerboork. Anderen beschouwen Wezup als het moederdorp.⁵

1. Van der Sanden 1993., 12.

2. Ibidem., 42.

3. Orvelte en zijn monumenten, 23.

4. Deze en de volgende alinea zijn tot stand gekomen met input van Theo Spek op basis van een interview, dd. 12-09-17.

5. Brouwer 1974, 108.

Vanuit Wezup gezien lag Orvelte over (aan de overzijde van) het veld, wat een mogelijke herkomst van de naam verklaard. De naam Orvelte wordt in 1362 voor het eerst vermeld in een oorkonde.⁶ Er waren in Orvelte waarschijnlijk vijf of zes 'oererven', eilandjes in het gezamenlijke markebezit.⁷

Het dorp is een typische representant van het esdorpenlandschap op de Drentse zandgronden. Na de 'zwerflandbouw' met de tactiek van het kappen van bos ten behoeve van de akkers, of rondtrekken met braaklegging van gronden, ontstonden aan het begin van de middeleeuwen de eerste agrarische gehuchten. Pas toen de boeren zich vanaf de middeleeuwen op een plaats vestigden, kreeg het cultuurlandschap met esdorpen vorm. Het boerenbedrijf was eeuwen lang essentieel. De ruimtelijke en functionele samenhang tussen agrarisch dorp en het land eromheen was sterk. Het (es)dorp, de es, de beeklopen, het beekdal, het (heide)veld en het bos hadden ieder hun eigen functie en landschappelijke karakteristieken. De combinatie van eenheden zorgde ervoor dat de boeren zelfvoorzienend konden zijn. De verschillende eenheden waren gemarkeerd en hadden (veld)namen, die verwijzen naar het agrarisch gebruik.

De boeren hebben door het gebruik van de bodem en het reliëf het agrarische cultuurlandschap vorm gegeven. Lange tijd bestond er een evenwichtige samenhang tussen het menselijk ingrijpen, het bodemgebruik, het verkavelen en wonen en de plaatselijke bodemgesteldheid. Het landschap vormde een samenhangend systeem, hoog en laag hoorden bij elkaar en werden beide benut in het agrarische bedrijf. De beekdalen waren besloten. De natte, houtrijke beekdalgronden, de maten, of maten zoals ze in Orvelte en omgeving genoemd worden, lagen ten oosten en ten noorden van het dorp.⁸ Deze maten waren in gebruik als hooiland, waar een-

6. Stenvert e.a. 2001.

7. Boivin 2015, 56 en 70; boerderijen Flintenweg 2 t/m 8, Dorpsstraat 1 en 3, Dorpsstraat 2 en Melkwegje 2 en Schoolstraat 1, Schoolstraat 6 en 8 en Brugstraat 1, de Garmhof (Schapendrift 1 en 3 en Brugstraat 1.

8. In dit rapport wordt de lokale term maten gehanteerd, al wordt in de regionale en nationale literatuur 'maten' gebruikt.

De naam 'Orvelte'

"De plaatsnaam Orvelte wordt in 1362 voor het eerst in de archieven genoemd (Oervelde). Het is een samentrekking van 'over-velde' oftewel aan de overzijde van het veld (veld = heideveld). De kans is groot dat de naam vanuit het oude moederdorp Orvelte is ontstaan. Van daaruit gezien ligt Orvelte inderdaad aan de overkant van het Oosterveld."

prof. dr. ir. Theo Spek, hoogleraar Landschapsgeschiedenis en hoofd Kenniscentrum Landschap RUG

maal per jaar het gras werd gemaaid, als weiland waar het vee in de zomer werd geweid of als gebruiksbos. De hogere gronden in het beekdal werden ook beweid. In de winter kregen de dieren het hooi gevoerd. Het hout werd benut voor de schuren, de karren, het gereedschap en als brandhout.

Op de hogere open ruggen lagen de essen, de bouwlandgronden van het dorp. Hierop lagen de akkers met granen, met name rogge, boekweit, haver. Ook vlas werd geteeld op de 'groenlanden'. Deels werden de essen ook beweid na de oogst. Mest gemengd met heideplaggen werd op de akkers gebracht ter verrijking van de grond. Omdat dit eeuwenlang gebeurde, hebben de essen hun karakteristieke bolling gekregen. Deze zijn nog altijd goed zichtbaar. De essen waren omzoomd met singels of houtwallen om het vee van buiten te keren of het vee bij beweiding op de es te houden. De vruchtbare gronden waren omringd door heidevelden. Het vee werd naar de heide gebracht en in de avond weer teruggedreven naar het dorp. Nabij het dorp lagen de 'goorns', gronden van de es die intensiever werden gebruikt. De essen, de maten en de heide werden gebruikt door alle boeren. Het hierboven geschetste systeem deed eeuwenlang dienst. De geomorfologie heeft een belangrijke rol gespeeld in het ontstaan en het gebruik van het (cultuur)landschap.

Het kadastrale minuutplan uit 1832, het noorden is naar links gericht.

Kenmerken esdorp

Orvelte is volgens Brouwer een kernesdorp, een geconcentreerde nederzettingvorm, dat behoort tot de ringdorpen met een brink aan de buitenzijde van de bewoningsconcentratie, een brink aan de rand dus. Een brink was oorspronkelijk een met gras begroeide ruimte aan de rand van het boerderij-erf. De brinkruimte deed dienst als een verzamelplek voor al het vee voordat het langs de drift naar de gemeenschappelijke weidegronden werd gedreven. Rondom bijna elke middeleeuwse brink vond je wel een 'dobbet', een diepe kuil vol water. Het water van de dobbet werd bijvoorbeeld gebruikt als drinkplaats voor het vee, om schapen in te wassen en als bluswater. De brink was beplant met eiken voor bouwhout voor gezamenlijk nut. In Drentse brinkdorpen zijn boerderijen niet op de brink georiënteerde, maar op de verschillende kleine tussenruimten. Langs de erven en de weg stonden hagen of houten hekken om het vee te keren. Met name erven aan de brink en langs de driften. Eerder was dit vlechtwerk van hazelaar en wilg. In veel esdorpen werd de brink later ingekapseld. In Orvelte was dat juist niet het geval.

Late middeleeuwen

Tussen de dertiende en de negentiende eeuw veranderde waarschijnlijk nauwelijks iets aan deze opzet. De omvang nam toe van 6 tot circa 13 boerderijen, die in enkele losse groepen bij elkaar lagen.⁹ De agrarische bebouwing concentreerde zich vooral langs de latere Flintenweg (flinten zijn veldkeien, die op het land werden gevonden en (her)gebruikt), Dorpsstraat en een deel van de Brugstraat en Schoolstraat. De 17e eeuw levert ons de eerste redelijk betrouwbare gegevens op over eigenendom, oppervlakte en ligging van de espercelen. De grondschattingsregisters vermelden per dorp en per eigenaar en gebruiker de esdelen welke bij het specifieke bedrijf hoorden.¹⁰ Van een aantal dorpen zijn ook

9. Van Ginkel, 11.

10. Grondschattingsregisters, de kohieren, boeken waarin de invoering van onbetaalde belastingen en de inbeslagname en verkoop van goederen ten gevolge van onbetaalde belastingen staan geregistreerd, die tussen 1641 en 1654 in Drenthe ten behoeve van de belasting op grond, gebouwen en ander onroerend goed werd gegeven.

de kaarten bewaard gebleven. Ten opzichte van andere Drentse markgemeenten had Orvelte relatief veel groenland en heidevelden in verhouding tot bouwland. Het is een van de drie Drentse gemeenten waarvan het heideareaal ruim 10 keer het bouwlandareaal beslaat.¹¹ Volgens de 'Meting der Esschen' uit 1640 en het grondschattingsregister waren er veertien erven in Orvelte, waarvan twee keuterboerderijen.¹² Namen van agrariërs die toen voorkwamen en nog (lange tijd) te vinden zijn, zijn bijvoorbeeld Dolfing (Dolvinge) en Ottens (Ottinge).

Wel veranderde het agrarisch gebruik en daarmee ook geleidelijk aan het cultuurlandschap. Aanvankelijk verbouwde men vooral rogge en hield men vee. Drenthe exporteerde slachtossen en wol van Drentse schapen voor de Hollandse lakenhandel.¹³ In de zeventiende eeuw daalde de roggeprijs, en werden meer schapen gehouden. De verbouwingsgeschiedenis van de boerderijen geeft een beeld van de functieveranderingen, die in de loop der tijd hebben plaatsgevonden: van het verbouwen van rogge en het houden van koeien en enkele paarden, naar 1750 - schaaft erbij voor de mest en de wol.¹⁴ Bos werd gekapt ten behoeve van de beweidings van schapen en de plaggen werden gestoken voor in de potstal. Door overbegrazing en plaggensteken ontstonden stuifzandvelden. Het buurschapje dat op het Orvelterzand lag is door de steeds schraller worden van de gronden verlaten.

1832

Helaas zijn er geen gedetailleerde kaarten en maar spaarzaam gegevens beschikbaar van Orvelte en omgeving tussen de zeventiende eeuw en circa 1830. De situatie van het dorp en de omgeving omstreeks 1830 kennen we vrij nauwkeurig door het door de Fransen ingevoerde kadaster. Zij lieten gedetailleerde kaarten vervaardigen, de kadastrale minuutplannen, en bijbehorende registers met eigendoms- en gebruiksgegevens.

11. Brouwer 1974, 108.

12. Boivin 2015, 51.

13. Ibidem, 73.

14. Ibidem, 71.

De hoofdstructuur bestond omstreeks 1830 nog steeds uit het cultuurlandschap met mate- en weidegronden langs de Westerborke en Aalder stroom, met de bouwlanden van de Noord-, Zuider-, Ooster- en Kamp Es en de heidegronden van het Rustveld, het Hulsveld, het Ellertsveld en het Veenveld. De weg van Orvelte naar Zweeloo en van Westerborke naar Orvelte lag als een lint in het web van dijken en driften en open ruimtes tussen de erven. De met hagen omzoomde erfeenheden lagen langs deze linten. Ook de (gezamenlijke) moestuinen, de buurgooien, lagen aan deze linten. De gebouwde kern werd omgeven door het Orvelterveen en de stuifzandheuvels van het Orvelterzand.

Orvelte is omstreeks 1830 een buurtschap met zeventien hoofdgebouwen en enkele schuren. De website HisGis geeft tegenwoordig eenvoudig toegang tot de kadastrale gegevens, zodat makkelijk bekeken kan worden wie welke gronden bezat en waarvoor ze gebruikt werden. Ten aanzien van het grondgebruik worden huizen en schuren, bouwland, hooiland, weiland en weidelanden onderscheiden, en tuinen, 'bosch' en heide. Dertien huizen waren in bezit van personen met het beroep landbouwer. Flintenweg 8 was in beheer bij kastelein Menze Jacobs Bults, woonachtig in de gemeente Beilen. Kastelein Bults bezat ook weidegrond en bouwland. Van twee hoofdhuizen aan de Flintenweg 4 en Dorpsstraat 2 is het beroep van de eigenaar niet vermeld. De meeste huizen zijn voorzien van een voorerf met aangrenzend wei(de)land in privé-eigendom. Dat geldt ook voor de verderop gelegen smalle, diepe kavels bouwland. Aan de zuidzijde van de Dorpsstraat liggen de goorns, goed bemeste akkertjes voor bonen en kool. Alleen bij de boerderij van Hendrik Dolfing, Flintenweg 2, staat een boomgaard aangegeven. Het scheperhuisje even ten oosten buiten het dorp was bezit van de markegenoten van Orvelte.

De Flintenweg liep nog dood op boerderij Flintenweg 2. De Schapendrift ten noorden van de kern, destijds een brede zandweg, liep uit op een groot weiland van de Marktgenoten dat doorliep tot aan de hooilanden langs

Digitale weergave van het minuutplan uit 1832, detail kern Orvelte (bron: HisGis).

Kaart uit 1840 waarop Orvelte en omgeving schematisch staan weergegeven met bebouwing langs de weg van Westerboork naar Zweeloo (bron: HisGis).

Topografische kaart uit 1882 waarop het Oranjekanaal te zien is, de Tolweg en ook het tolhuis staat aangegeven (bron: topotijdreis.nl).

Boerderijen tussen 1887-1897 met informele erfafscheiding van zelfgemaakte hekken.

Foto van omstreek 1900-1910, met vervallen boerderijen, gras tot aan de gevel, een dobbe, gras en vrijwel onbeplante erven (bron: DA)

De boerderij annex café en winkel aan de Schoolstraat 2 in 1925-1935 (bron: DA)

het beekdal van de Aalder stroom (sectie C143) richting het Ellertsveld. Hierover leidde de scheper de schapen naar de heide. De grond ten westen en noorden (sectie C403) van de dorpskern, bij de Westerborcker stroom, staat aangemerkt als weiland of brink van de Marktge-noten van Orvelte. De dorpskern was ten noordoosten ook deels omgeven door een aaneengesloten stuk weiland van de markegenoten. Meer ten noorden lagen kavels hooiland in privébezit. De huidige brink was destijds deels (sectie C391) in gebruik als weiland door kastelein Menze Jacobs Bults en het noordelijke deel (sectie C393) als weiland door Gerrit Sikken, een land-bouwer woonachtig in Orvelt op wat nu de Dorpsstraat 1 is. Bijna alle boeren hadden bezit op alle drie de essen.

Orvelte op topografische kaarten

De oudste topografische kaart van de omgeving da-teert uit 1852.¹⁵ Op deze kaart lijkt de Brink te worden aangegeven ongeveer op de locatie waar deze zich nu bevindt, op de plek van de plek waar de Dorpsstraat, de Flintenweg en de weg naar Zweekoo samenkwamen. Op de eerst volgende topografische kaart uit 1882 is het Oranjekanaal te zien dat tussen 1853 en 1861 werd aangelegd om het veengebied te ontsluiten ten westen van Odoorn en de Bargervenen ten oosten van Emmen. Dit van de nodige betekenis geweest voor de (latere) ontwikkeling van Orvelte. De aanleg van het Oranje-kanaal leidde ertoe dat de schapen niet langer over de Schapendrift naar het noorden werden gedreven, maar via de die nieuw genaamde Brugstraat naar het Grote Veld en het Ellertsveld trok.¹⁶

Tussen de bestaande bebouwing langs de linten en invalwegen verschijnt nieuwe bebouwing. Het tolhuis werd speciaal in 1870 gebouwd om kosten te dekken voor de aanleg van de weg Westerborck-Orvelte-Zweekoo. Het tolhuisje heeft een krimp (smaller voordeel), zoals je elders in Drentse dorpen, bijvoorbeeld in de gemeente Westerveld, ook veel ziet. Historische foto's uit de periode 1890–1930 laten zien dat het dorp veel

opener was, met minder hoog opgaande begroeiing, klinkerbestrating, keien ter markering van de bochten naar de baanders. De omgeving werd gedomineerd door rommelige erven, gestoffeerd met kippen en duiven en afrasteringen van knokig hout. Het agrarische dorp had een zeer informele uitstraling.

De Bonnekaarten van Drenthe zijn oorspronkelijk uit-gegeven in de periode 1890–1910 en herzien in tussen 1911 en 1930. Bonnekaarten zijn gedetailleerde Topo-grafische en Militaire Kaarten (TMK) in kleur en getekend op de schaal 1:25.000. Door de gedetailleerde weergave vormen ze een goede bron van informatie over het land-schap tijdens de late negentiende en vroege twintigste eeuw. De weg van Westerborck via Orvelte naar Zweekoo staat op de Bonnekaart van omstreeks 1900 aangegeven als een verharde weg. Om de kosten van de aanleg te dekken werd tol geheven. De inmiddels ook verharde Flintenweg is met een onverhard deel doorgetrokken naar de Dorpsstraat.¹⁷

Eerste 'industrie' en ontginningen

Rond 1900 liepen er nog 2000 schapen in en om Orvelte. Door de opkomst van kunstmest tussen het laatste kwart van de negentiende eeuw en de jaren twintig van de volgende eeuw waren de uitwerpselen van de schapen en plaggen niet meer nodig voor bemesting en stapte men deels over op varkens. De landbouw maakte voor-uitgang, hierdoor steeg de melkproductie en legde men (met name vrouwen) zich toe op de zuivelproductie. In veel Drentse dorpen zijn nog (in vele fasen verbouwde) zuivelfabrieken te vinden.¹⁸ In 1899 vond in Orvelte de oprichting van coöperatieve vereniging plaats onder de naam Coöperatieve Handkrachtzuivelfabriek "De Onder-neming". Ook Orvelte kreeg haar zuivelfabriek aan wat later het Melkwegje zou gaan heten.¹⁹ In 1908 ging de melk naar de stoomzuivelfabriek in Westerborck. Aan de Schoolstraat 6 was een boerderij ingericht als maalderij, waar de boeren hun rogge naar toebrachten om het met een rosmolen te laten malen. Rogge maakte echter door het goedkope Amerikaanse graan op de wereldmarkt,

17. Boivin 2015, 71.

18. Ibidem.

19. Wassen 1993, 26.

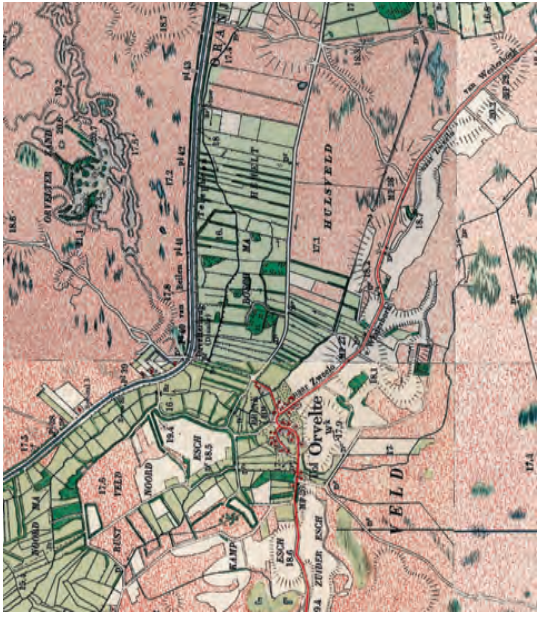
meer en meer plaats voor aardappelen.

In 1917 werd een vlasfabriek langs het Oranjekanaal ge-bouwd. Het was de enige vlasfabriek in Drenthe. Tussen de zestiende en de achttiende eeuw werd op zandgron-den veel vlas geteeld en bewerkt als huishijverheid, maar op zich was Drenthe geen grote vlasproducent; de locatie was vooral gekozen vanwege de gunstige ligging aan het Oranjekanaal voor transport van het op niet al te grote afstand gelegen belangrijk teelgebied Groningen, en vanwege de kwaliteit van het water. Het vlas werd op droogweiden en de aangrenzende heidevelden te drogen gelegd.

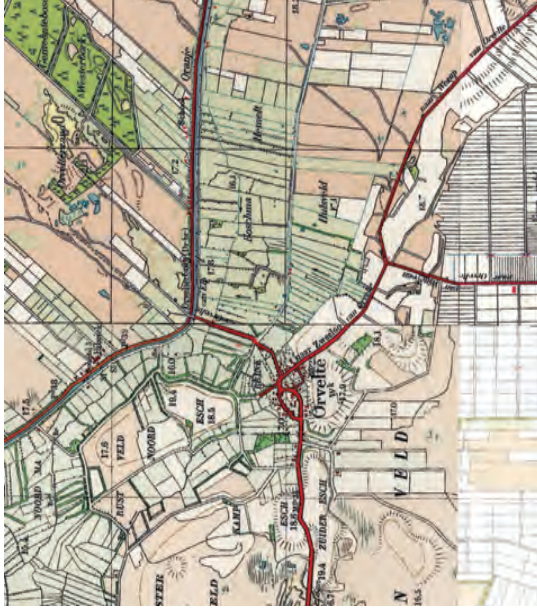
Het zijn vooral de heidevelden die in het verder verloop van deze eeuw grootschalig tot bouw- of weiland zijn ontgonnen. Zo werd het Ellertsveld grotendeels ontgon-nen en in cultuur gebracht. Een vergelijking van opeen-volgende topografische kaarten laat zien dat de ruilver-kaveling langzaam maar zeker optrekt vanuit het zuiden. Daar lag onder meer Witteveen, een ontginningsdorp dat in 1926 is ontstaan als werkverschaffingsproject op het Balingerveld.²⁰ Witteveen werd ontgonnen door werklozen in opdracht van de NV Ontginningsmaat-schappij Het Lantschap Drenthe, die tevens ontgin-ningsboerderijen stichtte. Ook rondom Orvelte worden ontginningsboerderijen gesticht, zoals de boerderij aan de oostzijde van De Wiet, waar deze aansluit op de Brugstraat. Daarnaast kocht Staatsbosbeheer heide aan om te bebossen.

Vanwege de opkomst van het gemotoriseerde verkeer werd begin jaren dertig van de vorige eeuw de verkeers-weg Groteweg direct ten zuiden van het dorp over de es aangelegd, met een aanlanding tussen Dorpsstraat 4 en 6. De halte van diligence verdween daarmee langzaam uit het straatbeeld.

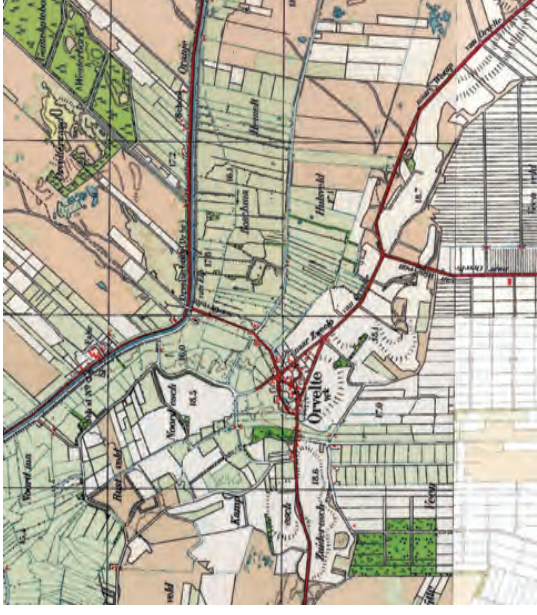
In 1944 is een uitgebreide fotoserie van Orvelte gemaakt door J.A. van Beelen, die digitaal is ontsloten via Collectie Nederland. Deze foto's tonen nog steeds een traditio-20. Van Ginkel 2016-2017.

Detail topografische kaart 1904. De heidevelden zijn nog vrijwel onontgonnen (bron: topotijdreis.nl).

Topografische kaart van 1941. De groteschalige ontginningen zijn goed zichtbaar in het zuiden en ook het Orvelterveld is deels ontgonnen (bron: topotijdreis.nl).

Detail van de topografische kaart uit 1956. De ruilverkaveling en de ontginningen zijn opgerukt tot aan de randen van het dorp. Grote weg is aangelegd (bron: topotijdreis.nl).

Aanblik van het dorp in 1944 uit de serie van Beelen 1944 (bron: coll. NL).

Het handmatig bewerken van houten stammen voor de bouw van onder andere hekwerken. Serie van Beelen 1944 (bron: coll. NL).

Het bemesten van het land. De mest wordt vervoerd met een driewielskar. Serie van Beelen 1944 (bron: coll. NL).

Het historische beeld van een informele uitstraling van erven en de 'stofferig' met een verharding van flinten. Foto uit de serie van Beelen, gemaakt in 1944 (bron: coll. NL).

Bakspieker aan de Schoolstraat 8 in 1968 (bron: DA).

De toestand van de boerderij aan de Flintenstraat 8, waarvoor de Bruntingerhof in plaats kwam (bron: RCE).

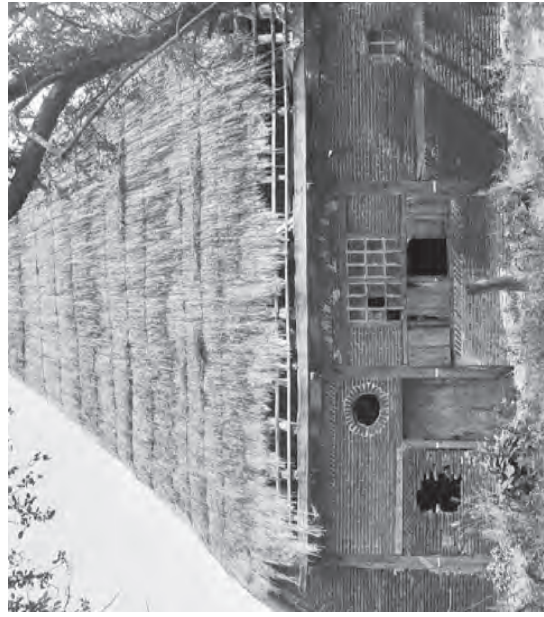
Flintenweg 4 en 6 in 1959 (bron: DA).

Zicht op de Brugstraat vanuit het noorden met in het midden achter de boerderij het rijtje wederopbouwoningen van vlak na WO II. (bron: RCE).

Kaart uit mei 1966; plan voor de aanleg van nieuwe rondweg (i.p.v. de Groteweg) met een verbindingsweg naar het Oranjekanaal (De Wiet) met aansluiting op de Brugstraat (bron: RCE).

De Bruntingerhof voor de herbouw en renovatie aan de Flintenweg (bron: RCE).

neel, agrarisch beeld van boerderijen en een omgeving gestoffeerd met driewielskarren, mestvaalten en kippen. Ook de traditionele klederdracht en enkele gebruiksvoorwerpen zijn nauwgezet vastgelegd. De historische bebouwing heeft veelal een sleets uiterlijk. De pachtboeren kregen bij de grond een boerderij met bijgebouwen, die ze maar ternauwernood zelf onderhielden, wat de redding in hield van het oude karakter van deze bebouwing. Het beeld verschilt nog nauwelijks van dat uit de deccennia ervoor.

Niet lang erna werd aan de Brugstraat een rijtje huurwoningen opgetrokken in de typische traditionele wederopbouwstijl van de Delftse School met rode pannendaken.

'Reconstructie 1830'

In 1966 telde Orvelte 428 inwoners en nog 28 agrarische bedrijven, waarvan de helft eigenboeren en de andere helft pachtboeren.²¹ Door de oprukkende ruilverkaveling voorzag men dat sloop of herbestemming van veel van de agrarische bebouwing aan de orde zou zijn.

Op initiatief van burgemeester Louis Teunislieve, die al sinds jaren bezig was om van Orvelte een recreatieprojecht te maken, besloot de gemeente in 1967 om het dorp te restaureren als 'levend monument van historische landelijke bouwkunst'.²² Dat jaar kreeg Orvelte het predikaat rijksbeschermd dorpsgezicht. Met de aanwijzen werd geanticipeerd op de ruilverkaveling in de omgeving en het verminderen van de agrarische bedrijvigheid in het dorp. Men was zich er terdege van bewust dat voor het voortbestaan van de monumenten in het dorp nieuwe functies nodig waren. Daartoe werd in 1968 de Stichting Orvelte opgericht met de burgemeester als voorzitter. De stichting had tot doel de "Instandhouding van Orvelte als levend monument van historische landelijke bouwkunst, behoud van natuur- en landschapsschoon en het op passen de wijze dienstbaar maken van het dorp. Het dorp, de gebouwen en de omgeving aan de educatie en recreatie voor zover deze niet beschikbaar moeten blijven voor de landbouw".²³ Naast educatie en

21. Brouwer 1974, 117.

22. Stenvert e.a. 2001.

23. Wassen 1993, 6.

(re)creatie werd ingezet op toerisme voor "een levend dorp vol monumenten en oude ambachten".

In 1968 werd ook het nieuwe bestemmingsplan vastgesteld. Uitgangspunt was "dorp en omgeving zo gaaf mogelijk bewaren en zo mogelijk verbeteren". Met de term 'plastische chirurgie' werden aanpassingen gedaan die aansloten bij het historische karakter van de dorpskern.²⁴ De asfaltbestrating verdween en werd vervangen door de karakteristieke wegverharding met keien en klinkers. Er werd speciale straatverlichting ontworpen met een dorp karakter van carbitlantaarns. Een beplantingsplan zorgde ervoor dat Orvelte, dat ten opzichte van andere esdorpen betrekkelijk boomarm was, en stuk groener werd. De erfafscheiding en weg- en erfbeplanting zijn hersteld. Dit behelste onder meer de aanleg van beukenhagen rond tuinen en erven en eiken langs de wegen en op de brink.

Bij de realisatie van het 'levende monument' is men uitgegaan van het kadastraal minuutplan uit circa 1830. De nog bestaande, kenmerkende panden zijn gerestoreerd. Acht boerderijen die er in 1830 al stonden, bestaan nog altijd grotendeels in authentieke staat en zijn aangewezen als rijksmonument.²⁵ Een aantal historisch passende boerderijen en schuren, die elders moesten verdwijnen, zijn naar Orvelte overgebracht en op opengevallen plekken of gewenste plekken geplaatst, zoals de Bruntingerhof aan de Flintenweg. Deze is op een middeleeuwse erf met een vervallen boerderij herbouwd. Demontage en opbouw kwam vaak voor. De pengatverbindingen maakte dit mogelijk.

Ernaast is op oude fundamenten een nieuwe schaapskooi gebouwd. Drie boerderijen die er in 1830 nog waren, maar in de tussentijd gesloopt waren, zijn niet herbouwd.

Het aanleggen van een Brink vond men voor het reconstrueren van het dorp van groot belang. Het is opvallend dat in het bestemmingsplan de brink op het kadastra-

24. Orvelte. Het eerste Rapport betreffende het plan Orvelte, oktober 1966, 12.

25. O.a. Dorpsstraat 2 (Drenthehof), Flintenweg 6 (Börkerhof).

le perceel C391 werd gesitueerd. Ten onrechte, zegt Brouwer, werd gesteld dat op de topografische kaart uit 1852 daar de brink staat aangegeven.²⁶ Op C146, waar van oudsher geen bebouwing stond, werd een boerderij gebouwd om de nieuwe brink te omsluiten. Zo werd een ringbrinkdorp geconstrueerd, waar de brink wordt omgeven door bebouwing.

In het plan werd getracht een zo groot mogelijk deel van de latere bebouwing te behouden. Tien in 1830 open plekken waren in 1966 voorzien van jongere bebouwing. Alleen enkele sterk afwijkende gebouwen zijn veranderingen, zoals de woning met schuren zuidelijk van de dorpsstraat. De toentertijd recente woningbouw aan de oostzijde van het dorp werd buiten dit plan gehouden. Net als de relatief jonge lintbebouwing langs de voormalige tolweg (Dorpsstraat bij tolhuis en het zuidelijke deel van de Schoolstraat) zijn ze keurig met bomen en andere beplanting zo veel mogelijk aan het zicht onttrokken.

Het wegenstramien en de verkaveling binnen en buiten het dorp had nog weinig verandering ondergaan. De enige verandering die had plaatsgevonden, de aanleg van de Groteweg, had de relatie tussen de oude boerderijen en de Zuider-es doorsneden. In 1972 werd de pas veertig jaar oude Groteweg weer verwijderd en is met behulp van ruilverkaveling de 'Omleggingsweg Zuid' aangelegd. De relatie met de es werd hersteld door deze verkeersweg te verplaatsen naar de zuidelijke zoom van de Zuider-es.²⁷ Voor verkeer in en naar noordelijke richting werd een nieuw tracé ontworpen oostelijk langs Orvelte met een aansluiting op de eerstgenoemde, deels verplaatste weg. Van het tracé van de Groteweg is op enkele bomen en een schuin geplaatst schuurtje niets meer te zien.

De reconstructie leverde volgens het Geheugen van Drenthe een soort openluchtmuseum op, in het beheer van de Stichting Orvelte. Naast de boerderijen waren (en zijn) onder andere het zuivelfabriekje met U-vormige schuren, een houtzagerij, klompenmakerij, het dorpscafé, dorpswinkel en tolhuis te bezichtigen. En niet te

26. Brouwer 1974, 108.

27. Tijdschrift *Stedenbouw en Volkshuisvesting*, 291.

Luchtfoto van Orvelte na reconstructie (bron: RCE). Boven midden is het rijtje wederopbouwingen zichtbaar, dat keurig is 'ingepakt' in het groen.

Kaart van het huidige (cultuur)landschap van Orvelte; de essen, de maden en het netwerk van wegen / routes.

vergeten het landschapsreservaat rondom het dorp.

Latere ontwikkelingen

Vanaf 1986 'boerde' Staatsbosbeheer' vanuit de Bruntingerhof. Op de aan het dorp grenzende graslanden en de Noordes werd het historisch landbouwbedrijf uitgeoefend van een gemengd bedrijf zoals dat tot voor de Tweede Wereldoorlog gangbaar was op de Drentse zandgrond. Op de Noordes worden oude granen geteeld en zijn er akkerkruiden, volgens het historische, meerstrepig gebruik: rogge, haver, gerst (hoewel dit het op zand minder goed doet), boekweit, hennep, bieten en aardappelen. Langs de rand zijn stukjes weidegrond in stand gehouden. Op de 19e-eeuwse leest geschoeid trekt een kudde schapen overdag over de heide en wordt 's nachts in de schaapskooien gehouden.

Naast historische landbouw gaan ook de moderne ontwikkelingen niet aan Ovelte voorbij: er is een ligboxenstal voor de reguliere landbouw, wel gedekt met riet. Natuurlijk worden ook kunstmest gebruikt en tractoren.

Veel heidegrond is nu landbouwkundig in gebruik. Op enkele natuurzones na. Het ruim 52 hectare grote Orvelterzand ten noordoosten van Orvelte is een parkachtig heideterrein met een ven, venige laagten en tot voor kort stukjes open stuifzand. Het is in eigendom van Het Drentse Landschap. Staatsbosbeheer is eigenaar, beheerder van de Esgronden, Veldgronden en Reijntjesveld/bos en ijzertijdboerderij.²⁸ Het Reijntjesveld is genoemd naar de toenmalige eigenaar van de vlasfabriek. Het bestond voor een deel uit zandverstuivingen.²⁹

In 1999 nam het Drents Landschap de 64 panden in Orvelte van de stichting over. Drents Landschap verzorgt het onderhoud en faciliteert ondernemers.

De dekzandrug tussen Orvelte en Westerboork heeft onlangs de status gekregen van aardkundig monument gekregen.

²⁸. Aanvulling op verzoek van Pauline Arends, 27-11-17.

²⁹. Van Ginkel 2016-2017.

Ontwikkelingen op een rij

Dertiende eeuw
ontstaan esdorpenlandschap

Veertiende eeuw
eerste vermelding Orvelte.

1640
'Meting der Esschen'

1832
kadastrale kaarten en gegevens

1853-1861
aanleg Oranjekanaal

1870
aanleg Tolweg en bouw tohuusje

1899
oprichting melkfabriek

1966
aanzet 'reconstructie 1830'

1968
oprichting Stichting Orvelte

1986
inrichting Bruntingerhof voor historische landbouw

1999
gebouwen over naar Drents Landschap

2013
nieuwbouw Apple museum

2017
dekzandrug wordt aardkundig monument

De sfeer van het dorp: puur landschap, agrarisch, 'terug naar vroeger', ambachtelijk en romantisch.

De Noord Es. Vanuit en rondom de dorpskern zijn waardevolle doorzichten op het omringende cultuurlandschap en over de essen.

De weides en de oererven. Kenmerkend en waardevol is het zicht op de boerderijclusters van het dorp met ingetogen kleuren en gesloten rieten kappen.

Het ontwaterde beekdal aan de westzijde; een waardevol zicht over het eeuwen oude beekdal richting de heidevelden.

Een nog besscheiden doorzicht vanaf de Dorpsstraat naar de Zuider Es.

Het beperkte doorzicht vanaf de brink naar het madenlandschap aan de noordzijde.

Waardstelling

Waardering kernkwaliteiten

Cultuurlandschap

Van oudsher is Orvelte een Drents esdorp met een naadloze overgang tussen de erven en het landschap. Eeuwen lang was het boerenbedrijf de drijvende kracht. De erven en de verschillende landschappen kenden een sterke relatie; door het vroege agrarische gebruik waren ze met elkaar verweven. Het dorp en de omgeving bestond uit een aantal heldere eenheden: het besloten beekdal, kleinschalige maden in de beekdalen en oude bossages, open omzoomde esgronden, open heidegronden, en erven. Al deze landschappelijke eenheden zijn in Orvelte aanwezig en nog duidelijk herkenbaar. De landschappen hebben door het redelijk extensieve gebruik hoge natuurwaarden. Enkele plekken in het bijzonder. De bewoners en?? beheerders zijn de laatste decennia zorgvuldig met het cultuurlandschap om gegaan.

De verschillende landschapselementen zijn nog goed herkenbaar en op zichzelf waardevol, evenals de verbindingen ertussen en de routes tussen de landschappelijke eenheden, van binnen naar buiten en vice versa (spinstructuur), zoals de Schapendrift.

De kern van het dorp wordt nog steeds gevormd door vijf compartimenten of 'oererven' met daarbinnen de weides. Deze open weideruimtes geven zichten op het omliggende landschap. De 'oererven' zijn van oudsher gescheiden door veedriften die een ruimtelijke en functionele (agrarische) relatie hadden met het omringende landschap. Deze ruimtelijke relatie is deels nog goed zichtbaar. De functionele relatie van de oude 'oererven' is vrijwel verdwenen, maar bestaat nog wel bij twee jongere boerderijen aan de rand van de es, die zorgen voor de agrarische activiteit. Deze jongere boerderijen zijn tijdens het reconstructieplan uit 1966 niet ingepakt in het groen en daarom nog goed zichtbaar vanuit de omgeving. De agrarische activiteiten geven een passende sfeer aan het dorp en dragen bij aan het oorspronkelijke, agrarische karakter.

Een esdorp had ook een gemeenschappelijke brink. In Orvelte lag deze buiten de kern. De huidige brink is gemaakt; niet gegroeid. Hoewel niet op een oorspronkelijk plek is de nieuwe brink uit het reconstructieplan een passende eenheid binnen deze agrarische kern. Op zich is deze ontwikkeling ruimtelijk en cultuurhistorisch niet oneigen voor de streek. Ook verplaatsen van boerderijen en vond plaats.

De relatie tussen de kern en de onderdelen van het omliggende landschap kan beter. Fysieke en visuele verbindingen tussen de landschappen rond het dorp zijn door de nieuwe rondweg en hoger opgaande beplanting op sommige plekken minder sterk geworden. Zo is er vanaf de zuidelijke rondweg (Wezuperweg) aan de oostelijke punt van de es door de 'driehoekige' houtopstand geen zicht op het dorp. En is er vanaf de brink aan de noordzijde langs de Schapendrift en vanaf de Brugstraat minder zicht op het omliggende madenlandschap.

Het dal aan de westzijde is diep ontwaterd. Hierdoor is de oorspronkelijke beleving van een beek met aan de zijden een vlakker profiel met extensief beheerde hooilanden verdwenen. Het beekdal aan de noordoostzijde van het dorp wordt meer extensief beheerd en heeft een meer natuurlijke uitstraling. Zowel een beheer als bloemrijk hooiland (beweiden of maaien) als een extensief natuurbeheer zijn passend bij de sfeer in deze beekdalen. Een hooiland oogt meer als cultuurland, is ook natuurlijk maar minder ruig. Voor de omgeving van de schaatsbaan, het Masdiekie en de Wiet zou een dergelijk beheer ook passend zijn bij de sfeer van dit landschap.

Routing en openbare ruimte

De wegenstructuur in de kern is nog vrij oorspronkelijk. Het fietspad over de Ooster Es volgt het tracé van de vroegere tolweg, de historische oost-west verbinding.

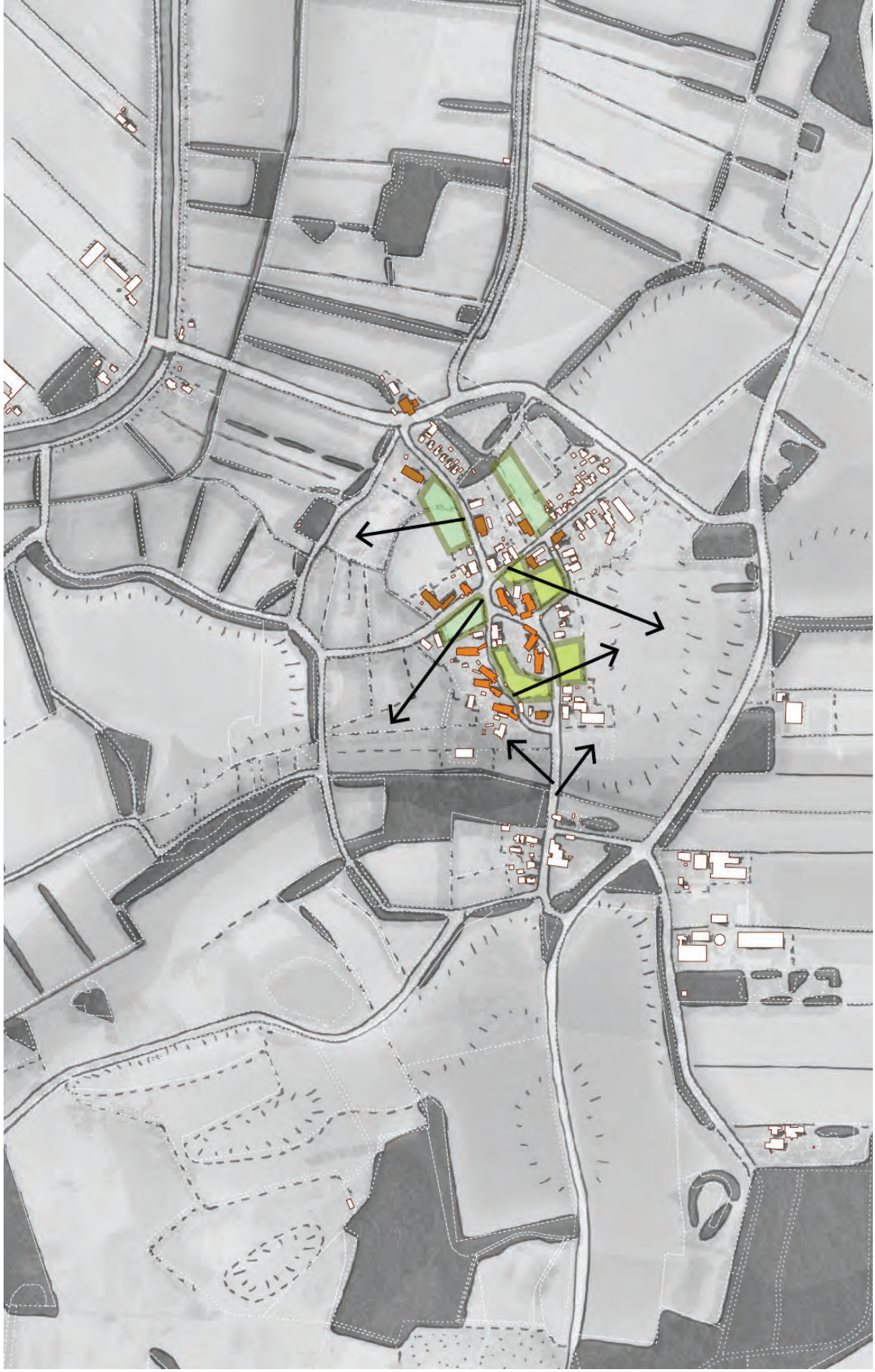
Om het dorp te ontlasten is in 1972 een rondweg aangelegd. De parkeerplaatsen zijn hieraan gekoppeld en landschappelijk ingepast met bossages, zodat de geparkeerde auto's en de verkeersbewegingen grotendeels

aan het oog worden onttrokken. De parkeerplaatsen liggen ingebost aan de randen van de es. Deze inpassing sluit in structuur en assortiment aan bij de kenmerken van het landschap. De zichtrelatie met het westelijke deel van de Zuider Es is hierdoor wel minder geworden. Maar de houtopstanden passen wel bij de historische noordzuidgerichte groenstructuur van het Tolhuisbos en het beekdal. De rondweg aan de oostzijde voegt zich goed in het landschap. De weg ligt op het maaiveld en slingert over de open es richting de markante boomgroep. Met aan de westzijde zicht op nog in werking zijnde boerderij en de groene entree van de Schoolstraat. Ook aan de zuidzijde maakt de weg een mooie ronding om de es. Vanaf deze weg is er zicht op de erven van de kern. Het agrarische erf is hierin ook van waarde voor de beleving. Aan de oostzijde wordt het zicht op het dorp aangetast door de hoge hekwerken.

De hiërarchie van de wegenstructuur is gelijkmatiger geworden. De oude tolweg is niet meer als primaire doorgaande route herkenbaar. Zo geeft het fietspad op de Ooster Es geeft in haar uitstraling geen blijk van enige herinnering aan deze routing. Het is nu een smalle verharde strook. Wel heeft de Dorpsstraat, gelegen op het tracé van de Tolweg, een afwijkend profiel. Maar echt heel herkenbaar is de doorgaande route nu niet. De routing wordt bij de Schoolstraat doorbroken door de geasfalteerde rondweg De Wiet en gaat vervolgens met een kleine haak over in het fietspad.

De zandpaden en de straten en erven met flinten zijn waardevol, zij versterken de oorspronkelijk sfeer. De gebakken klimmer is van later tijd, maar voegt zich in de sfeer. De profielen van de nieuwe straten zijn passend, bijvoorbeeld de Schoolstraat. Door overal een zelfde profiel en type bestrating toe te passen, krijgt de kern als geheel een sterke eenheid, maar het verzwakt de herkenning van de oorspronkelijke clusters, de eerste erven. Ook is de herkenning van de Tolweg als doorgaande route hierdoor minder sterk geworden.

De inrichting van de openbare ruimte sluit aan bij de agrarische en oorspronkelijke sfeer van het dorp. De

Kaart met te behouden/herstellen zichtlijnen naar het omliggende landschap.

verlichting is sober in armatuur en sluit aan bij de reconstructiegedachte 'passend bij 1830'. De wegen hebben een ruim profiel, overgaand in gras en zand, greppeltje, aan de zijden. Dit past bij de sfeer. Door de toename van losse elementen in de openbare ruimte (bebording, vlaggen, bankjes, fietsenrekken, etc.) ontstaat er wel 'ruis' wat afbreuk doet aan de kwaliteit.

In het reconstructieplan van 1966 is ingezet op een 'romantische' vergroening van het dorp. Er is vooral gekozen voor inlandse eiken en beukenhagen afgewisseld met enkele meidoornhagen. Deze aanplant zorgt nu voor een lommerrijk en aantrekkelijk dorpsbeeld. De eiken en hagen passen bij de sfeer, maar door deze aanplant is de oorspronkelijke variatie van het bomenbestand met ook essen en populieren (veelal voor nutsgebruik) minder geworden. Ook zijn veel hekwerken (veelal van gaas en hout) uit het dorpsbeeld verdwenen. De meeste erven zijn nu omhaagd.

Mede door het wegvallen van het nutsgebruik van het eikenhout en struweel (schuren, wagens, takkenbossen, etc) en de groeiende behoefte aan privacy van de huidige bewoners zijn de erven aaneengegroeid en is de kern 'dichtgeslibd'. Door hogere hagen en struiven zijn zichtlijnen verloren gegaan. De eiken groeien te dicht opeen en groeien zelfs scheef. Dit doet afbreuk aan de oorspronkelijke meer open, lichte en functionele structuur van de afzonderlijke erven en de kern als geheel.

Cultuurhistorie belevingswaarden

Het omringende landschap wordt door de recreanten ervaren als 'puur', romantisch, ambachtelijk, 'terug naar vroeger'. Veel activiteiten die worden gehouden, spelen in op deze beleving. De slogan 'Een levend dorp vol monumenten en oude ambachten' is dan ook zeker nog steeds van toepassing. Bij tijden (te) levendig is het er zeker. De monumenten staan er, alleen de invulling met oude ambachten lijkt iets meer naar de achtergrond verdrongen. Het aanbod aan producten en neringen is inmiddels wel iets verschoven. Orvelte is een goed be-

houden dorp waar gewoon én gewerkt wordt, precies zoals de bedoeling was ten tijde van de 'reconstructie'. Het groeiende aantal toeristen wordt gastvrij ontvangen met een groter aanbod aan horeca. Horeca is een neutrale aanvulling, mits in een ingetogen sfeer.

Het netwerk van wegen en de openbare ruimte speelt een belangrijke rol in het waarnemen en waarderen van ruimtelijke kenmerken (de belevingswaarde). De ruimtelijke condities van de verschillende wegen en paden in en rond de kern van Orvelte loopt sterk uiteen en strookt niet altijd even goed met de waardering vanuit de cultuurhistorische context. Hier ligt dan ook een (ruimtelijke) opgave.

De ruimtelijke kwaliteit van Orvelte, en de afleesbaarheid van de ruimtelijke eenheden, kan versterkt worden door in te zetten op dat wat een grote visuele impact heeft. Dat wil zeggen, ingrepen doen in de openbare ruimte daar waar het van invloed is op waarneming. Denkt hierbij aan het verwijderen van beplanting die (mogelijk waardevolle) doorzichten blokkeren.

De beeldvorming van Orvelte wordt mede bepaald door de verwachtingen die men (bijvoorbeeld de bezoeker) heeft van het dorp. Afhankelijk van wat de bezoeker waarneemt wordt het beeld versterkt of vertroebeld. Een bezoeker die nog niet eerder in Orvelte is geweest heeft mogelijk andere verwachtingen dan een persoon die Orvelte door en door kent. Het is dan ook belangrijk om een onderscheid te maken tussen de beleving vanuit de omgeving richting het dorp, waar de rondweg, de parkeerplaatsen en de entreeclusters een belangrijke rol spelen, en de beleving vanuit de kern van het dorp naar buiten toe.

De (inrichting van) de openbare ruimte, de open ruimtes, de zichtlijnen maar ook de afleesbaarheid van de ruimtelijke eenheden en de verschillende tijdslagen speelt een belangrijke rol in de belevingswaarde.

Kernwaarden

- sterke verwevenheid van de kern met het omliggende cultuurlandschap: es, maden (hooilanden) en heidegrond
- 'oererven'
- open weide ruimtes
- agrarisch karakter, jongere erven
- landschapselementen
- hoge natuurwaarden (extensief gebruik)
- structuur historische routing: spijnstructuur binnen-buiten en de voormalige tolweg
- zandwegen, flintwegen, klinkerwegen, grasbermen
- voormalige tolweg

Ontwikkelingen die de kernwaarden aantasten

- Zicht op het dorp vanaf de rondweg (Ooster Es) is verdwenen door het bosje een aan de zuidzijde tasten de hoge hekwerken het zicht deels aan.
- Hiërarchie van de wegen is vervaagd, de tolweg is niet echt herkenbaar als doorgaande route.
- Diep ontwaterde beekdal aan de westzijde, verruiging madenlandschap.
- 'Ruis' in de openbare ruimte door diversiteit van losse elementen.
- Toename beslotenheid van de erven en het dorp door houtopstanden, de relatie tussen het erf en het landschap is minder sterk geworden.
- Minder variatie in aanplant en type erf scheidingen in de openbare ruimte, scheiding openbaar -privé.

Foto van het tolhuis aan de Dorpsstraat met hier nog de asfaltbestrating, 1967 (bron: coll NL).

De Dorpsstraat biedt een waardevolle blik over de es en een jonger agrarisch bedrijf dat het 'boeren' karakter van het dorp versterkt.

Zandweg buitengebied Brinkstukken. De relatie tussen de kern en het omringende cultuurlandschap is zeer waardevol. De zandpaden dragen bij aan de beleving van het madenlandschap.

Klinkerbestrating in buitengebied, de oude Schapendrift.

Flinten bij de oererven, klinkers en keien in de kern van het dorp.

Klinkerbestrating Schoolweg, het oude tracé van de tolweg.

Populieren aan de Flintenweg gezien vanaf Groteweg, 1964 (DA).

Informele, zelfvervaardigde houten hekwerken op de erven, 1887-1897 (DA).

Gaas/houten hekwerken in de kern.

Een impressie van oude straatverlichting aan elektriciteitspalen in het dorp (beeldbank RCE).

De huidige verlichting is een passende eigentijdse oplossing met een historisch karakter.

De ingetogen bebording past goed bij het dorps karakter en de ingetogen sfeer van de oudste kern.

In het oudste deel van de kern is veel 'ruis' in de openbare ruimte door een diversiteit aan elementen.

In het oudste deel van de kern is veel 'ruis' in de openbare ruimte door een diversiteit aan elementen.

Door het bosje gaat het zicht op de kern verloren, rechts de oude Tolweg (onherkenbaar als fietspad).

In de periode 1890-1950 kende Orvelte een meer open sfeer (voor die tijd kunnen we dat niet met zekerheid vaststellen).

Onderdeel van de 'reconstructie' eind jaren zestig, was een stevige groenstructuur, (RCE).

Deze keuze heeft geresulteerd in de huidige beslotenheid.

Horeca met een informele sfeer sluit goed aan bij de historische sfeer van het dorp.

Ook hier sluit de informele sfeer van de terrasrichting goed aan bij de historische sfeer van het dorp.

De brink als activiteitenterrein is passend ingericht bij de sfeer van het dorp.

De Brugstraat tot aan het Oranjekanaal heeft een prettig landelijk karakter door het madenlandschap, met links mooie, zij het wat ruige hooilanden en rechts op de ijsbaan (zomers ook hooiland).

De voormalige tolweg liep door over de es, wat nu het tracé is van het fietspad rechts. Deze beleving kan beter, ook vanwege het bosje dat het zicht wegneemt van de es.

Het moet duidelijk zijn waen men moet parkeren, maar te veel beboarding leidt af en doet afbreuk aan de beleving van het dorp.

De oerclusters bieden het aanzicht van ingetogen bebouwing met gesloten kappen.

De informele opbouw van de erven met (houten) schuren aan de weg is zeer waardevol.

Ook de transparantie van de erven is cultuurhistorisch waardevol.

Vanoudsher liepen het gras, het zand en de flinten door tot aan de gevel.

Ook in het huidige beeld is dat op veel plaatsen in de oerclusters nog het geval, zoals de foto's hierboven, rechtsboven en hiernaast laten zien.

Ook tegenwoordig lopen het gras, het zand en de flinten op veel plaatsen in de oerclusters nog door tot aan de gevel.

Waardering in clusters

Op basis van de historische ontwikkeling en ruimtelijke manifestatie nu, onderscheiden wij 10 clusters. Hieronder wordt beschreven welke onderdelen het karakter van de clusters bepalen en welke zaken dit karakter mogelijk vertoebelen.

- vijf oerclusters
- goorn cluster
- oostelijke, westelijke en zuidelijke entreeclusters
- cluster melkfabriek

De vijf oerclusters

De oerclusters omvatten de middeleeuwse kern en hebben van oudsher een functionele relatie met het landschap. Ze werden door schapendriften gescheiden én verbonden. Door het open karakter van de erven en de informele erfafscheidingen liepen de oererven in elkaar over en bestonden er zichtrelaties tussen de boerderijen onderling en het omringende landschap. De oude erven vormen groepsgewijze clusters. Daarnaast vormden de afzonderlijke erven elk op zichzelf een eigen functioneel systeem met aanliggende weidegrond, een fruitgaarde, moestuin, een 'goorns' (kleine akkers), bosje. De boerderijen zijn met de gesloten achterzijde (de deel) naar de weg gekeerd. De bebouwing gaat op in het landschap. Het materiaalgebruik en de natuurlijke kleuren van leem, riet, hout, en later donkere steen leveren een ingetogen beeld op. De gebouwen hebben grote gesloten kappen. Samen straalt dit een zekere rust uit. De gebouwen en de erven hadden een rommelig en informele en functionele uitstraling.

De erven kennen van oorsprong weinig beplanting, het bescheiden voorerf was voorzien van enkele sierstruiken en nutsplanten (kruiden, snijbloemen). Het gras en zand liep door tot aan gevel. Veel boerderijen worden nu privé bewoond, waardoor de vraag naar privacy en de inrichting van het erf als siertuin toeneemt; hagen worden aangeplant en bestaande hagen worden hoger, waardoor de oorspronkelijke ruimtelijke beleving in de kern minder sterk wordt. Doorzichten 'lopen dicht'. De

Kaartje van de oerclusters

gebouwen zijn minder zichtbaar, waardoor de onderlinge relatie tussen de erven verloren gaat. Door de aanleg van (omhaagde) siertuinen, op zowel de voor als achtererven, staan sommige boerderijen niet meer 'los' in het zand'. De relatie van de boerderij met het landschap gaat hierdoor verloren. Ook is de oorspronkelijke inrichting van het erf met een beschietten siertuin op het voorerf en een functioneel zij- en achtererf niet meer herkenbaar. De boerderijen worden villa's in een groene oase.

De bestrating met keitjes, flinten, zijn passend op de erven. De flinten zijn streekeigen, waren in het landschap voorhanden en werden gelegd daar waar het anders te nat werd; nabij de deel, op het achtererf, naar de toegangen, etc. Een (te)royaal gebruik van keitjes draag wel bij aan de sfeer, maar refereert niet aan het historische gebruik.

De noordelijke oercluster ligt op de overgang van de es naar het madenlandschap en bestaat volledig uit oererven, die mede door de overplaatsing van een oudere

boerderij (Bruntingherhof) nog de meest 'oorspronkelijke' uitstraling heeft van een agrarische conglomeraat. In de andere oude clusters zijn ook jongere boerderijen toegevoegd, zij hebben een eigen uitstraling maar passen in de sfeer. Zij versterken het agrarische karakter.

Het cluster ten oosten van de brink was oorspronkelijk niet bebouwd. De min of meer blokvormige verkaveling van dit oercluster is nog wel herkenbaar. De boerderijen hebben een historisch karakter, maar de erfinrichting heeft dat veel minder. Deze erven zijn meer besloten door sieraanplant rondom.

De hooiberg op de brink is niet oorspronkelijk, maar past bij de sfeer en kenmerken. Het kastanje houten hekwerk is functioneel en sluit goed aan bij de oorspronkelijke sfeer van informele erfafscheidingen. Het zicht langs en over de brink op het madenlandschap aan de noordzijde wordt belemmerd door de grote schaapskooien en de aanplant. Hierdoor wordt de cultuurhistorische, functionele relatie met het landschap verstoord.

De hagen bij de schuur zijn functioneel niet van nut.

Het achtererf heeft eenzelfde aanplant als het voorerf. Hierdoor vervaagt de oorspronkelijke inrichting.

Het verwijderen/dunnen van de aanplant op deze locaties versterkt de relatie van de oerclusters onderling.

Een passende variatie aan erfscheidingsen en elementen (hagen, houten hekwerken).

Een bescheiden inpassing van een terras met fietsenrek.

Op sommige plekken in de kern is gekozen voor afwijkende bestrating, zoals hier met betonklinkers.

Met name in de oerclusters die van oorsprong vrij functioneel zijn ingericht en vrij 'open' zijn, doen ontwikkelingen als niet-agrarische of -dorp gerelateerde activiteiten afbreuk aan de oorspronkelijke kwaliteit. Door de vele elementen in de openbare ruimte (vlaggen, bordjes, fietsenrekken, bankjes, prullenbakken, dorpspomp, etc.) raakt het meer ingetogen agrarische karakter verloren. Op sommige plekken zie je verrijking ontstaan van de open ruimte met de aankleding van terrassen, buitenexposities, etc. Ook hierdoor vervaagt het verschil tussen de oorspronkelijke structuur van de voor- en achtererven. Op zich geldt dit voor meerdere clusters, maar met name in de oerclusters is dit ruimtelijk van grotere negatieve impact dan bij bijvoorbeeld in de entreeclusters.

Huidige ontwikkelingen

Behoeftes aan erfscheidingen en tuinaanleg door privé gebruik: aanplant van (hoge) hagen, de variatie aan type erfscheiding neemt af, de erven worden ingevuld als siertuin (voor- en achtererf). De openbare ruimte 'loopt vol' met losse elementen, de oorspronkelijk 'rust' van de ruimte en de openheid gaat hierdoor verloren.

Hoog opgaande beplanting (hagen, bomenrijen en singels) belemmert doorzichten.

Aanbevelingen herstel/nieuwe ontwikkelingen

Behoud en herstel zichtlijnen naar de erven onderling en het landschap: vanaf de brink naar het madenlandschap, vanaf de Brugstraat naar het madenlandschap, vanaf de Flintenweg en Dorpsstraat naar de Zuider Es, vanaf de Dorpsstraat naar de Flintenweg, vanaf de Dorpsstraat naar het Melkwegje, vanaf de Schoolstraat naar de Zuider Es, vanaf de Schoolstraat naar de oostelijke parkeerplaats.

Stimuleren van variatie in erfscheidingen: houten hekwerken, hout met gaas, greppel met gras/zand, (lage) beukenhaag of meidoorn

Stimuleren van een erfinrichting die past bij de oorspronkelijke structuur. Bescheiden sier bij de voorgevel en een open achtererf. Zowel van de oude erven als de later toegevoegde erven in dit cluster.

Stimuleren van verminderd gebruik van aanvullende elementen als picknicktafel, vlag, banner, fietsenrek, plantenbakken etc. Met name in de oerclusters doet dit afbreuk aan de ruimtelijke kwaliteit. Aansturen op een zelfde type van elementen en bv een maximum aantal per erf. Vlaggen bij voorkeur niet aan de gevels. Buitenexposities beperken.

Behoud van een afwisseling van zand, gras, flinten. Daar waar nodig functioneel voor een goede bereikbaarheid een klinker.

Behoud de dobben.

Kernwaarden oerclusters

- oerclusters met bescheiden siertuin
- weide, fruit, moestuin, eikengroepen en bosjes als eenheden
- open karakter, informele uitstraling gebaseerd op functioneel gebruik
- gras en zand tot aan de gevel, flinten
- volumes los gestrooid, achterzijde naar de driften
- ingetogen kleurstelling gebouwen, 'natuurlijke' materialen, gesloten kappen
- bluskuilen of dobben

Ontwikkelingen die de kernwaarden aantasten

- teveel en te hoog opgaande begroeiing verstoort (door)zicht op de erven en de relatie met het landschap
- 'ruis' in de openbare ruimte door diversiteit van losse elementen
- minder variatie in aanplant en type erfscheidingen in de openbare ruimte, scheiding openbaar -privé.

Een van de dobbes in het dorp, deze is bij recent aanlegd in het goorn cluster.

Jongere bebouwing in het goorn cluster heeft de juist oriëntatie en sluit aan bij het agrarische verleden en heden. Sommige andere erven zijn dichtgegroeid waardoor het visuele contact met de es mist.

Het zij-erf heeft eenzelfde aanplant als het voorerf. Hierdoor ver- vaagt de oorspronkelijke inrichting.

Mooi zicht over de es dat verstorend wordt door hoge hekwerken op de es.

Goorn cluster

De jongere erven aan de zuidzijde van de Dorpsstraat (maar ook de meeste zuidelijke aan de Schoolstraat) zijn aangelegd op de oorspronkelijke goorn gronden, de kleine akkerjes aan de rand van de es. De boerderijen hebben een wisselende oriëntatie. De boerderij aan de westzijde ligt parallel, ligt vanaf de Tolweg gezien vol in het zicht, aan de es. De grote schuur staat haaks op de weg en is met zwarte geveldelen opgetrokken. De boerderij heeft een eigen architectuur met losse grote schuurvolumes, afwijkend van de oererven, maar vormt als ensemble een waardevolle aanvulling door hun ruimtelijke manifestatie aan de rand van de es. Het erf heeft, passend bij de bouwperiode een groter siererf, maar behoudt het zicht op de es en versterkt de actieve agrarische bedrijvigheid. De erven aan de oostzijde van dit cluster, bij het Melkwegje, worden bewoond en zijn meer besloten. Zij liggen met de achterzijde en zijde aan de weg. Door de beslotenheid en inrichting van de achtererven is op deze locatie de zichtrelatie met de es en ook de relatie van de erven zelf met de dorpskern verloren gegaan.

Voor het behoud van de waardevolle historische relatie van het dorp met het landschap is het belangrijk de zichtlijn van de Dorpsstraat naar de Zuider Es zo optimaal mogelijk te handhaven en waar mogelijk te herstellen.

Huidige ontwikkelingen

Deels dichtslibben van de zichtrelatie met de es en het dorp, met name aan de oostzijde van de Dorpsstraat, locatie Melkwegje.

Kaartje van het Goorn cluster

Aanbevelingen herstel/nieuwe ontwikkelingen

Behoud en herstel van de zichtlijn vanaf de Dorpsstraat naar de Zuider Es.

Behoud van agrarische (gerelateerd) functie van erf aan de westzijde.

Kernwaarden goorn cluster

- boerderij in agrarisch bedrijf aan de westzijde
- relatie goorns met de Zuider Es,
- relatie met de open weide van de oerclusters aan de noordzijde van de Dorpsstraat

Ontwikkelingen die de kernwaarden aantasten

- dichtslibben van de zichtrelatie met de es en het dorp

De groene entreecluster met lintbebouwing aan de Brugstraat.

De entreecluster met lintbebouwing aan de Dorpsstraat.

De groene entreecluster met lintbebouwing aan de Schoolstraat.

Beeldbepalende boerderij aan de Brugstraat 21 bij de aansluiting op De Wiet.

Kernwaarden entreeclusters

- jongere bebouwing langs tolweg, nu de entree's
- eigentijdse lintbebouwing met groene voorruimtes, aan de Dorpsweg met smederij en enkele jongere erven
- de voormalige Tolweg, tolhuis met houten hek (het westelijk en zuidelijke cluster zijn onderdeel van de tolweg)
- relatie met de Zuider Es (westelijk deel), relatie met de Ooster Es en maden aan de noord en oostzijde

Ontwikkelingen die de kernwaarden aantasten

- verstoring verbinding en zicht op de Zuider Es en westelijke zijde dorp door bossages
- verstoring zicht op madenlandschap bij Brugstraat

De entreeclusters

De entreeclusters omvatten voornamelijk jongere gebouwen uit het eind van de negentiende- en het begin van de twintigste eeuw. De jongere bebouwing is over het algemeen met de voorzijde gericht op de weg, de woningen staan vaak in rijtjes met een voortuin tussen de voorgevel en de weg. De nieuwere (arbeiders- en burger)bebouwing en de jongere boerderijen voegen zich goed in de oorspronkelijke structuur. Ze hebben een bij de bouwtijd passende architectuur, vaak sober uitgevoerd, wat aansluit bij de dorps sfeer. De jongere huizen en boerderijen maken dat het dorp leeft en minder museaal of onder een stomp gezet oogt.

De westelijke en zuidelijke entreecluster zijn ontstaan na de aanleg van de tolweg en waren hierop ook duidelijk georiënteerd. Dat is nog altijd goed te zien. Het westelijke entreecluster heeft een heel divers karakter. Het wordt gekarakteriseerd door woningen en industriële activiteiten met en een dorps schaal, ontwikkeld aan weerszijden van de tolweg. Het Tolhuisbos en de Aalderstroom zorgen voor een fysieke scheiding met de historische kern, waardoor dit ensemble van gebouwen een aparte, bijna zelfstandige kern vormt. De westelijke parkeerplaats is vrij dicht tegen de oude invalsweg aangelegd. Dit doet afbreuk aan de sfeer van de invalsweg. De bosschages van de parkeerplaatsen ontnemen hier het zicht op de es. Hierdoor ligt de westelijke zijde van het dorp verborgen, terwijl hier van oudsher een duidelijke verbinding was van de Zuider Es.

Het zuidelijke entreecluster ligt aan de mooie, open Zuider Es. Aan weerszijde van de Schoolstraat staat woonbebouwing en aan de zuidzijde een jongere boerderij. De woningen zijn heel divers, maar door het eenduidige profiel van de weg (breed, groen en rustige aanblik) en de bufferzone van de (omhaagde) voortuinen oogt het geheel samenhangend. De boerderij gebruikt de es (weer) als akker om kleinschalig producten te telen. Deze afwisseling past uitstekend bij het historische gebruik van de es. De parkeerplaats in dit cluster is bosrijk ingepast, wat aansluit bij het madenlandschap aan deze

Kaartje met de entreeclusters

kant van het dorp. De zichtas over de esgrond naar de Schoolstraat biedt een blik op het dorp en versterkt voor bezoekers de relatie met de oude kern.

De aanblik van het oostelijke entreecluster wordt bepaald door wederopbouwuisjes. Deze zijn tijdens de reconstructie omgeven door hoog opgaand groen. Ze hebben een kleinschalig, dorps karakter. De twee jongere boerderijen in dit cluster hebben een relatie met de maden en de latere grootschaliger ontginningen van het begin van de twintigste eeuw. De oudste van twee ligt verscholen achter een hoge meidoornhaag. De berken en de hoge meidoornhaag langs dit deel van de Brugstraat ontnemen het zicht op het achtergelegen madenlandschap.

Aanbevelingen herstel/nieuwe ontwikkelingen

Het versterken van het groene karakter van de parkeerplaats aan de zijde van de Dorpstraat zal de beleving van de entree aan deze zijde verbeteren. Behoud van de groene profielen van de invalswegen. De huidige klimkerbestrating is passend bij deze entrees. Het is niet wenselijk bij deze profielen flinten aan te leggen. Deze

zijn juist typisch voor de bestrating van de oerclusters.

In entree oostzijde weghalen beplanting voor zicht op madenlandschap en de boerderij die daar ligt.

Behoud/herstel zichtrelatie vanaf begin van de Dorpsstraat met de Zuider Es. De knik in de weg is ingeplant en ontnemt het zicht op de es op deze locatie (deels is aanplant wenselijk omdat er een technische unit staat).

Herstellen/aanvullen bestrating met klinkers aan het begin van de Dorpsstraat, in het verlengde van de Tolweg, in een zelfde profiel zodat de Tolweg herkenbaar wordt, zich onderscheidt van andere wegen. Aansluitend behoud/herstel van het gehele profiel van de Tolweg (Dorpsstraat en Schoolstraat), als continu herkenbare route door de kern, inclusief het fietspad over de Ooster Es.

Herstel van de zichtlijn van de Brugstraat naar het noordelijker gelegen madenlandschap. Behoud open weides, zichtlijn van de Schoolstraat naar de parkeerplaats.

Liefst behouden agrarische of aanverwante functie jongere boerderijen bij alle entrees.

De voormalige melkfabriek heeft als industrie nog altijd een ambachtelijke en dorpse uitstraling.

Het gebouw van het Apple museum in een passende eigentijdse schuur, de hagen en de bloembakken doen afbreuk aan de informele sfeer.

De waardevolle open weide ruimte bij het Melkwegje.

Cluster melkfabriek

Dit cluster is relatief laat ontstaan op de woerd, smalle kavels haaks op de doorgaande weg naar Zweelo en de Hofakkers op de es. De grote boerderij op de hoek met de Schoolstraat is dwars op de historische verkaveling geplaatst, met de voorzijde op het jongere Melkwegje georiënteerd en met de schuur langs de Tolweg. De andere boerderij, nu theeschenkerij, is met de voorzijde gericht op de Schoolstraat. Deze maakt deel uit van het oercluster. Het terras van de schenkerij is mooi ingepast in het landschap.

Het Apple museum is gevestigd in nieuwe houtbouw dat wat volume, nokrichting, oriëntatie en materiaalgebruik betreft redelijk goed past in het dorpsbeeld. Weliswaar is het dak met pannen gedekt, wat weer een beetje te slijk is in de agrarische dorpsbebouwing waar het naar refereert. De functie is niet agrarisch of ambachtelijk, maar trekt weer een heel ander publiek naar de dorpskern.

De open weideruimte is waardevol in dit cluster. Vanaf het Melkwegje is er zicht op de Schoolstraat en vice versa. De bomen in de bocht van het Melkwegje verstoren de zichtrelatie met de Zuider Es. De metalen hekwerken op de Zuider Es verstoren de beleving van de oorspronkelijk open es.

Huidige ontwikkelingen

De inrichting van de voorruimte van het Apple museum is minder passend. Ook de functie zelf lijkt een vreemde eend in de bijt.

De bomenrij aan het Melkwegje ontleemt met name aan de zuidzijde, in de bocht, het zicht op de Zuider Es.

Kaartje met melkfabriekcluster

Aanbevelingen herstel/nieuwe ontwikkelingen

Het verwijderen van de hoge hekwerken op de Zuider Es zal bijdragen aan de zichtrelatie.

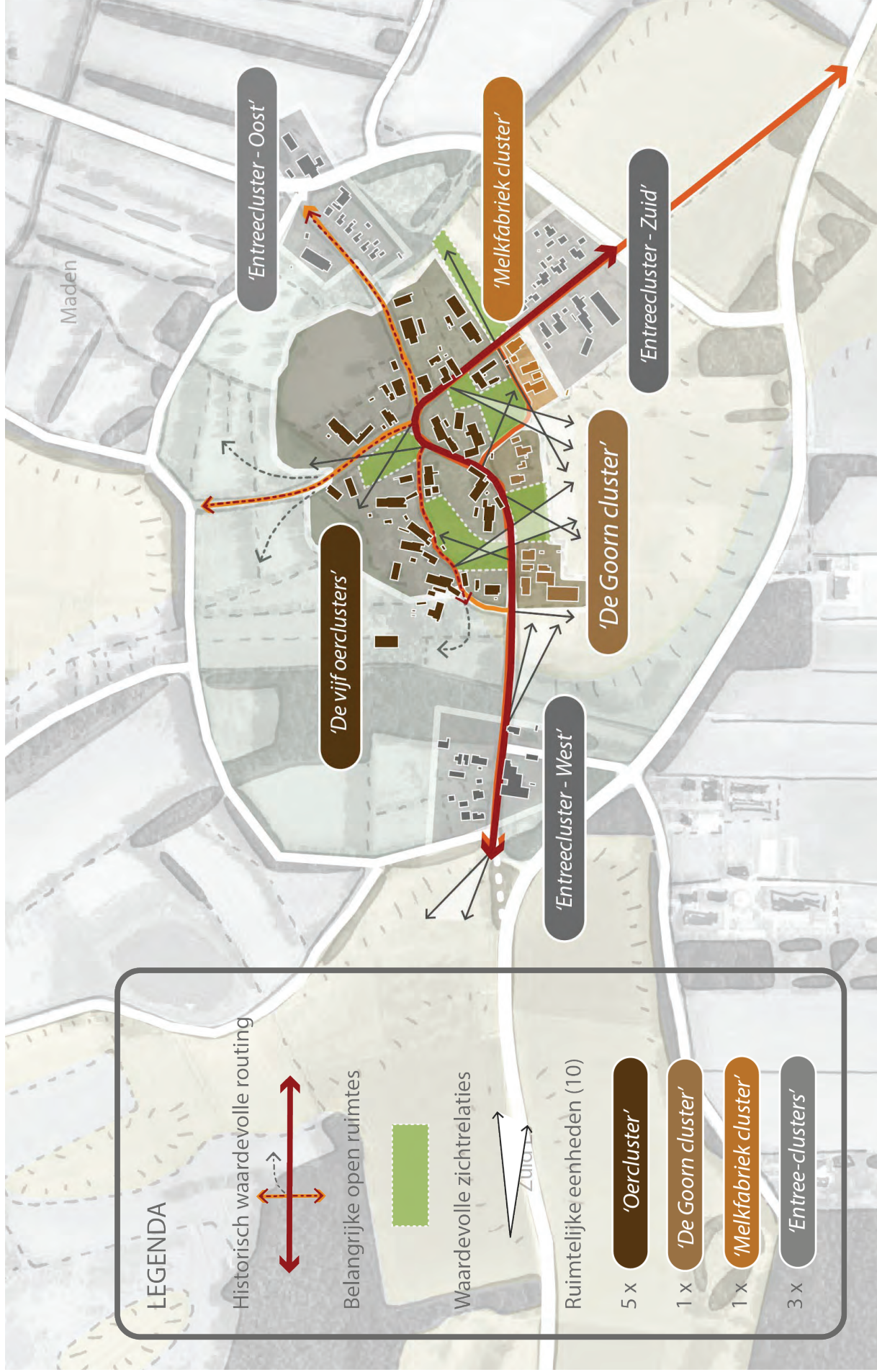
Het verwijderen van de hagen bij het Apple museum versterkt het informele erf karakter waar het schuurvolume van het museum naar verwijst.

Kernwaarden cluster melkfabriek

- Cluster met melkfabriek en agrarisch gerelateerde bebouwing.
- De twee erven aan het Melkwegje behorend tot het straat, waarvan de noordelijke behorend tot het oercluster met een grote boomgaarde.
- De open weide ruimte, met relatie naar de oude dorpskern.
- Zicht over de Zuid Es.

Ontwikkelingen die de kernwaarden aantasten

- verstoring zichtrelatie met de Zuider Es

Kaart met de waardevolle structuren open ruimtes in de kern en de verschillende clusters.

Algemene conclusie

Orvelte kent een bijzonder lange en unieke ontwikkelingsgeschiedenis. Het is beslist geen dorp waar de tijd heeft stil gestaan. Naast het herkenbare en eeuwenoude esdorp hebben ook latere, herkenbaar Drentse ontwikkelingen plaatsgevonden, die allemaal op een eigen manier een stempel op het dorp hebben gedrukt.

In wezen is Orvelte nog goed herkenbaar als een agrarisch dorp. De landschappelijke waarden zijn goed te beleven door verschillende wandelingen, die de afzonderlijke landschappen verbinden en de verschillende onderdelen van het dorp. Hierdoor wordt de oorspronkelijke eenheid ervaren.

Geen enkel ander Drents dorp is onderworpen aan zo'n duidelijk en omvattend plan als de reconstructie eind jaren zestig van de vorige eeuw op basis van de situatie omstreeks 1830. Het beschermde dorpsgezicht en het bijbehorende bestemmingsplan hebben ervoor gezorgd dat het hele dorp opgevat is als een reconstructie van de situatie rond 1830 en daardoor is ook in de nieuwere delen van het dorp voor een eenduidig groenplan, inrichtingselementen etc. gekozen.

Maar Orvelte is veel meer dan een dorp uit 1830. De verschillende tijdslagen zijn nog steeds herkenbaar en ook jongere ontwikkelingen hebben een passende plek gekregen. De nieuwbouw geeft een actieve groei/ontwikkeling van het dorp weer. Aangezien de vroegste kennis over de omgeving, het mammoetengraf en de boerderij uit de steentijd, pas na de reconstructie van het dorp is vergaard, hebben deze onderdelen van de geschiedenis van Orvelte nog geen plek gekregen in het dorp.

Door beter aan te sluiten bij de verschillende tijdslagen en het wisselende karakter van delen van het dorp kunnen andere keuzes gemaakt worden voor de inrichting, aankleding, die minder eenduidig door het hele dorp toegepast worden. Daarom hebben wij op basis van de historische ontwikkeling en ruimtelijke manifestatie nu

een onderscheid gemaakt in verschillende clusters, die mogelijk handvatten bieden voor het masterplan en beheersplannen in de toekomst.

Bibliografie

Afkortingen

Coll NL Collectie Nederland
DA Drents Archief
RCE Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bronnen

RCE - panddossier Orvelte

DA - **inv. 0903** – Veldnamencollectie Wieringa
Veldnamenkaart opgesteld door J. Wieringa van het
Nedersaksisch instituut van de
Rijksuniversiteit Groningen.

DA - **inv. 2.3.30** – Westerboork (Elp, Orvelte, Westerboork,
Zwiggelte)
inv. 795 – Veldkaarten op karton geplakt, 1900-1950,
sectie C Orvelte

inv. 807 – Topografische kaart locatie: tussen Orvelte
en Wezuperbrug; met veldnamen in de omgeving van
Orvelte; schaal 1:10.000

SteenhuisMeurs, Erfgoedverkenning Drenthe

Orvelte. Het eerste Rapport betreffende het plan Orvelte,
oktober 1966

Websites

Beeldbank RCE - beeldbank.cultureelerfgoed.nl

Collectie Nederland - www.collectienederland.nl

Drents Archief - www.drentsarchief.nl

Geheugen van Drenthe - www.geheugenvandrenthe.nl

HisGis - www.hisgis.nl

En Toen - www.entoen.nu

Literatuur

Orvelte, nieuwe toekomst voor een oud dorp

Tijdschrift Stedebouw & Volkshuisvesting juni 1972, thema-
nummer Orvelte

Bertus **Boivin**, *Orvelte gids: het dorp en zijn monumenten*,
Assen 2015 (uitgave Drents Landschap)

K. **Brouwer**, 'Over de historische geografie van Orvel-
te', in: *Te keur voor Keuning: geografische bijdragen van
medewerkers en oudleerlingen aangeboden aan Prof. Dr.
H.J. Keuning bij zijn afscheid als hoogleraar in de economi-
sche en de sociale aardrijkskunde aan de Rijksuniversiteit te
Groningen*, op 15 juni 1974

Jan van **Ginkel**, *Veldnamen in en om Orvelte (1,2,3)*, 2016-
2017

Jan van **Ginkel**, *Orvelte in heden en verleden, een levend
dorp vol monumenten en oude ambachten*, 1999

A. **Krijnen**: 'De vlasfabriek in Orvelte. De geschiedenis
van de vlasbewerking in Orvelte 1917-1968', *Tijdschrift /
Historische Vereniging Gemeente Westerboork*; 99-3 sept.
1999

Ronald **Steverf** (e.a.), *Monumenten in Nederland, Drenthe*,
Zeist 2001

L.T. **Lieve**, *Orvelte, nieuwe toekomst voor een oud dorp,
achtergronden, motivering, ontwikkeling*, 1975 (uitgave
Stichting Orvelte) 1975

W.A.B. van der **Sanden** (red, e.a.), *Mens en mammoet: de
mammoeten van Orvelte en de vroegste bewoning van
Noord-Nederland*, Assen 1993 (uitgave Drents Museum)

J. **Wieringa** en R.A. **Ebeling**, *Drentse veldnamen Kaart-
blad 24: Westerboork, Stichting Sasland*, Groningen 1982

Loek **Wassen**, *Orvelte, leven dorp vol monumenten en
oude ambachten. Van cultuurhistorie tot educatief recrea-
tieproject*, 1993 (uitgave Stichting Veldwerk Nederland/
Stichting Orvelte)

Colofon

Cultuurhistorische waardstelling Orvelte

- Opdrachtgever: gemeente Midden Drenthe
- Veldonderzoek: Mascha van Damme, Ingrid Nij Bijvank en Ruben Rodenburg.
- Samenstelling: Mascha van Damme, Ingrid Nij Bijvank en Ruben Rodenburg
- Beeldmateriaal: Het Oversticht, tenzij anders vermeld
- Vormgeving: Mascha van Damme
- Datum: 15 januari 2018